

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз бехирад рӯзгор.

ҲАҶТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№34 (12518)
20 августи
соли 2025

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

► БУНЁДКОРӢ

Ифтитоҳи муассисаи таҳсилоти томактабии хусусӣ дар Душанбе

15 август Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ва Раиси Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси шаҳри Душанбе, мухтарам Рустами Эмомалӣ дар кӯчаи Лермонтови ноҳияи Синои пойтахт муассисаи таҳсилоти томактабии хусусии «Марям»-ро мавриди истифода қарор доданд.

Иттилоъ дода шуд, ки бинои нави кӯдакистон дар доираи нақшаи чорабиниҳои ободонӣ бахшида ба 35-солагии Истиқлоли давлатӣ ва тадбирҳои созандаи роҳбарияти Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе сохта шудааст. Сохтмони муассиса моҳи феврали 2023 оғоз гардида, дар муҳлати 16 моҳ ҷавобгӯ ба талаботи меъмориву шаҳрсозӣ аз ҷониби соҳибкори ватанӣ Исмоил Муродов бунёд гардидааст. Дар вақти сохтмон зиёда аз 150 сокини маҳаллӣ бо кор таъмин гардиданд.

Муассисаи тозабунёд аз 3 ошёна ва тахона иборат буда, барои 200 кӯдак пешбинӣ ва дар он барои инкишофи зеҳни кӯдакон, аз худ кардани донишҳои замонавӣ ва машғул шудани онҳо ба бозӣҳои гуногуни шавқовар шароити хуб фароҳам оварда шудааст.

Ҳамаи ҳуҷраҳои таълимии боғча бо лавозими зарурӣ, аз ҷумла, мизу курсӣ ва ҳар гуна бозичаҳои кӯдакона таъмин буда, омӯзиш дар он бо 3 забон: тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ сурат мегирад.

Дар кӯдакистони нав 30 кас аз парастору дигар мутахассисони варзидаи соҳа бо кор таъмин шудаанд.

Дар саҳни ҳавлии боғча 6 айвонча, нуқтаҳои бозии кӯдакон, ҳайкалчаҳои қаҳ-

рамонҳои афсонавӣ, ҷаввораҳои зебову назаррабо ва дигар воситаҳои дилхуш сохта шудааст, ки ба муҳити ин мавзъ зебоии дигар мебахшад. Худуди муассиса, ҳамчунин, бо гулу дарахтони ороишӣ сабзкорӣ шудааст.

Тибқи лоиҳа, дар ин муассиса барои 10 гурӯҳ ҳуҷраҳои хоб, мусикӣ, рақс, расмӣ, ҳамчунин, ҳаммом, толори варзишӣ ва майдончаи бозӣ сохта шуда, дар арафаи таҷлил аз 34-солагии Истиқлоли давлатӣ ҳамчун тухфаи арзанда ба кӯдакони хуштолеи замони соҳибистиклолӣ мавриди истифода қарор гирифт.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон аснои шиносӣ бо шароити фароҳамшуда ба сифати корҳо баҳои баланд дода, ибраз доштанд, ки таҳсилоти томактабӣ барои ташаккули қобилияти зеҳнии наврасон марҳалаи хеле муҳим ба ҳисоб меравад.

Таъкид гардид, ки вусъати ҷунин иқдомҳои ватандӯстона метавонад дар самти иҷрои талаботи Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 дар хусуси фарогирӣ ҳарчи бештари кӯдакон ба таҳсилоти томактабӣ нақш гузорад.

Ифтитоҳи кӯдакистони замонавиро Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон тухфаи арзишманд номида, ба соҳибкори Ҳимматбаланд барои ин иқдоми нақу арзи сипос қарданд. Аз мураббӣи давлат намуданд, ки бо истифода аз шароити мусоид кӯдаконро дар руҳияи ватандӯстӣ тарбия намоянд, то онҳо дар оянда барои пешрафти Тоҷикистони соҳибистиклол саҳми арзишманди худро гузоранд.

► ИҚДОМИ ВАТАНДӢСТОНА

Оғози тақсими «Шоҳнома»-и безаволи Ҳаким Абулқосими Фирдавсӣ

Тақсими шоҳасари безаволи Ҳаким Абулқосими Фирдавсӣ – «Шоҳнома» ба аҳолии Тоҷикистон, ки бо иқдоми неки фарҳангпарваронаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон аз нав ва бо сифати баланд ба нашр расид, оғоз ёфт.

Тақсим намудани ин шоҳасар, ки бо дастури Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба

ифтихор, комёбию нокомӣ, дарду ормонҳои мардумашро бо хуни дил қаламӣ қард ва ба ин васила, таърих, фарҳанг, фалсафа, ҳикмат, қисса, асотири ва урфу одатҳои ориёнахоро зинда ва пойдор гардонид ва ба хизмати наслҳои оянда гузошт».

Президенти кишвар аз мавзӯҳои меҳварии ин шоҳасар: ситоиши донишу хирад, тарғиби ватанхоӣю ватандӯстӣ, тараннуми

ҳар як хонаводаи аҳолии кишвар бояд дастрас қарда шавад, аз шаҳру ноҳияҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ва водии Рашт шуруъ шуд.

Ин иқдоми наҷибу қамназири Пешвои маърифатпарвари миллат ба ифтихори 35-солагии Истиқлоли давлатии Тоҷикистон пеш гирифта шуда, ҳадаф аз он ба таъкиди Сарвари давлат, «пеш аз ҳама, эҳёи ҳофизаи таърихӣ, густариши худшиносӣю ҳудодоҳии миллий ва эҳсоси ватандӯстиву ватанпарастии мардум, баҳусус, наврасону ҷавонон мебошад».

Мардуми кишвар аз оғози татбиқи ин иқдоми ватандӯстона ихори сипосу қадрдонӣ намуда, аз ҷумла, таъкид менамоянд, ки он ба тақдими ҳисси ифтихору сарфарозӣ ва масъулияти ватандорӣ ҳар як шаҳрванди Тоҷикистон мусоидати ғайбӣ хоҳад дошт.

Китоби мазкур дар Нашриёти «Шарқи озода»-и Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳаҷми ду ҷилд бо теъдоди 1 700 000 нусха ба таъбиқ расидааст.

Бояд ёдовар шуд, ки «Шоҳнома»-и безаволи Ҳаким Абулқосими Фирдавсӣ бузургтарин ҳамоисаи миллии мардуми ориёнаҷод ва ганҷинаи ҳикмату хирад ба ҳисоб меравад. Доир ба сифатҳои «Шоҳнома» Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар сарсухани наشري нави он, аз ҷумла, мефармоянд: «Дар ҳақиқат, Фирдавсӣ дар «Шоҳнома», ки дар ҳаҷи миллати дунё ҳамсанги ин китоб асаре нест, таърихи пур аз шодию

истиклолу озодӣ, ташвиқи баробарии инсонҳо, пирузии неки барбадӣ ва адолату дод бар беадолативу бедодӣ ёдовар мешаванд, ки баъд аз ҳазор сол дар рӯзгори имрӯзаи мо низ аз аҳамияти бузург бархӯрдоранд.

Дар идома таъкид мегардад, ки фалсафаи волоии Фирдавсӣ моро аз гузаштамон огоҳ сохта, барои наслҳои имрӯзу фардо сабаки омӯзанда ва ибратбахш медиҳад. Баҳусус, дар равиши ҷаҳонишавӣ, ки аз байн рафтани давлатҳо, миллатҳо, забон ва фарҳангҳои бумиро дар пай дорад, мо ба афқору андешаҳои ватандӯстона ва хувиятсозии «Шоҳнома» ниёзи бештар дорем.

Мавриди зикр аст, ки ин иқдоми наҷибу фарҳангпарваронаи Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар баробари дигар ташаббусҳои созандаашон, аз ҷумла, нашр ва тақдими асари барҷастаи аллома Бобочон Ғафуров – «Тоҷикон» ба ҳар як хонаводаи метавонад барои боло рафтани ҳисси ҳудодоҳиву ҳештаншиносӣ ҳар сокини кишвар хидмат қарда, барои тарбияи насли бедору созанда ҳамаҷониба мусоидат намояд.

Агар аҳамияти «Шоҳнома» ва шоҳномаҳои дигар роҳи тарғиб ва тақдими ватанхоӣю ватандӯстӣ ва ҳифзи марзу буми кишвари худ ба таври кӯтоҳу муъҷаз бигӯем, пас беҳ аз ҳуди Фирдавсӣ касе ӯро васф накардааст, ки мегӯяд:

*Ҳар он кас, ки шаҳномаҳои кунда,
Агар зан бувад, паҳлавонӣ кунда.
Ва ё*

*Басе ранҷ бурдам дар ин сол сӣ,
Аҷам зинда қардам бад-ин порсӣ.*

► Почтаи электронии «Омузгор»: p.omuzgor@maorif.tj

Телефон барои тамос: 225-81-55

БҮНЁДКОРӢ

Ифтитоҳи марҳалаи дуҷуми
мактаби хусусии «Ҳоризон»

Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар робита ба дуруст ба роҳ мондани сифати таълиму тарбия таъкид намуданд, ки маориф самти афзалиятноки сиёсати иҷтимоии давлат аст ва сармоягузорӣ ба он - сармоягузорӣ ба ояндаи кишвар мебошад.

Ба Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон иттилоъ дода шуд, ки раванди таълим дар муассисаи пурра бо забони англисӣ қараён мегирад ва

15 августи соли 2025 Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ва Раиси Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси шаҳри Душанбе, мухтарам Рустами Эмомалӣ дар ноҳияи Синои шаҳри Душанбе марҳалаи дуҷуми муассисаи таълимии хусусии «Ҳоризон»-ро ифтитоҳ намуданд.

Зимни шиносӣ бо шароити муассиса ба Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон иттилоъ дода шуд, ки иншоот барои ба таҳсил фаро гирифтани 820 хонанда дар як баст пешбинӣ шуда, дар он 54 омӯзгори соҳибтаҳассус бо кор таъмин шудаанд.

Бинои таълимӣ дорои 38 синфхонаи мучахҳаз, хучраҳои корӣ, толори фарҳанг бо 500 ҷойи нишаст, китобхона, ошхона, толору майдончаи варзишӣ ва дигар хучраҳои ғирирасон буда, ҷавобгӯ ба талаботи байналмилалӣ сохта шудааст. Кабинетҳои фаннӣ, аз ҷумла, физика, химия, биология, технологияи информатсионӣ ва дигар шароити мусоиди таълимӣ ба ташаккули дониши муҳассилин мусоидат менамояд.

Барои фароҳам овардани шароити муосир, синфхонаҳо бо компютерҳои навтарин ва таҷҳизоти интерактивӣ таъмин гардидаанд. Ҳамзамон, системаи гармидиҳӣ, равшанидиҳӣи каммасраф ва дастрасӣ ба шабакаи интернетӣ босуръат шароити мувофиқро барои омӯзиш фароҳам меоранд.

он бо системаи «стим эҷокейшн» (*Steam education*), ки яке аз пурнуфустарин низоми омӯзиш дар давлатҳои пешрафтаи ҷаҳон ба шумор меравад, роҳандозӣ гардидааст.

Ҳамчунин, ҷиҳати дар сатҳи баланд гузаронидани машғулиятҳо, ба муассиса омӯзгорони ҷавону ботачриба аз дохил ва хориҷи кишвар ҷалб гардидаанд.

Ифтитоҳи ин муассиса як қадами устувор дар роҳи татбиқи Стратегияи миллии рушди маориф барои давраи то соли 2030 мебошад ва ба тақвияти неруи зеҳнии насли наврас, боло бурдани сатҳи саводноқӣ ва тавсеаи имкониятҳои таълимӣ мусоидат хоҳад кард.

Дар муассиса, бо мақсади фароҳам овардани шароити мусоиди зист ва таълим, ҳамзамон, хобгоҳ барои 280 нафар омода шудааст.

Бо дарназардошти талаботи рӯзафзуни ҷомеа ба таълимоти босифат, дар ояндаи наздик нақша гирифта шудааст, ки имконияти қабул то 1500 хонанда расонида шавад.

Сарвари давлат ифтитоҳи чунин муассисаи замонавиро намунаи возеҳи шарикӣ давлат ва бахши хусусӣ дар соҳаи маориф арзёбӣ намуда, ба соҳибкори ватандӯсту баландҳиммат Наврӯз Юнусов барои ин иқдоми наҷиб изҳори ташаккур намуданд ва ба омӯзгорон барои тарбияи насли соҳибмаърифат ва доною тавоно дастуру тавсияҳо доданд.

Таълимгоҳи нав дар пойтахт

Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №129 дар маҳаллаи Сомони ноҳияи Фирдавсӣ сеюмин иншооти соҳаи маориф аст, ки санаи 15-уми август бо иштироки Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ва Раиси Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси шаҳри Душанбе, мухтарам Рустами Эмомалӣ ифтитоҳ ёфт.

Иншоот дар идомаи ташаббусҳои раҳнамунсози Роҳбари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар самти бехосии фазои таълиму тарбия ва рушди соҳаи илму маориф аз ҷониби соҳибкори ватанӣ Умар Алимадов сохта шудааст.

Ба ҳолати имрӯз шумораи хонандагони муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №129 дар маҳаллаи Сомони ноҳияи Фирдавсӣ 1733 нафарро ташкил медиҳад. Иншоот имкони дар бехтарин шароит ба таҳсил фаро гирифтани насли ояндаи миллатро дорад, зеро 56 синфхонаи мучахҳаз бо муҳимтарин лавозимоти хониш барои 3400 хонанда дар ду баст пешбинӣ шудааст.

Кабинетҳои фаннии химия, биология, физика, география, технологияи меҳнат, омодагии ибтидоии ҳарбӣ ва технологияи иттилоотӣ мутобик ба талабот сохта шуда, ба ташаккули зеҳну тафаккури хонандагон замина хоҳад

гузошт.

Истифода аз ду китобхона: электронӣ ва анъанавӣ дастрасии хонандагонро ба адабиёт ва барномаҳои таълимии дар сомонҳои маҳфуз таъмин месозад.

Муассиса, дар маҷмӯъ, дорои наздик ба 60 компютери пайваست бо шабакаи байналмилалӣ интернет аст.

Толори барҳаво ва мучахҳази варзиш, ки дар муассиса сохта шудааст, ба тарғибу ташаккули тарзи ҳаёти солим ва ҷисман обу тоб ёфтани хонандагон мусоидат мекунад.

Маҷлисоҳ бо 310 ҷойи нишаст, ошхона бо 216 ҷойи нишаст, хучраи табиб ва дигар иншооти ғирирасон, ки дар муассиса сохта шудаанд, дар маҷмӯъ, ба бехбудии сифати таҳсил ва қору фаъолияти омӯзгорон замина мегузорад.

Зимни шиносӣ бо шароити имконоти ин муассисаи нави таълимӣ Пешвои миллат ба сифати корҳои сохтмонӣ баҳои баланд дода, саҳмгузори дар соҳибилм шудани насли наврасро амали шоиста унвон намуданд.

Аз ин хотир, ба соҳибкори сазовортешаи ватандӯст барои ин ташаббуси воло арзи сипос намуда, омӯзгорони ин муассисаи зебо ро ба таълиму тарбияи хуби насли оянда хидоят карданд.

www.president.tj

МАШВАРАТИ АВГУСТӢ

16 августи соли 2025 дар толори калони Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Хоруғ машварати августии кормандони соҳаи маорифи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон баргузор гардид.

Дар он вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода, муовини якуми раиси ВМКБ Шарифхон Сафарзода, роҳбарони сохторҳои марбута ва омӯзгорону кормандони соҳаи маориф иштирок намуданд.

Дар машварат натиҷаҳои яқсолаи соҳаи маориф, рушди инфрасохтори таълимӣ, баланд бардоштани сифати таълим ва омодагӣ ба соли нави таҳсил таҳлилу баррасӣ гардид. Вазири маориф ва илм қайд кард, ки маориф дар сиёсати Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллат, Президенти кишвар, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон яке аз соҳаҳои калидӣ маҳсуб ёфта, тавачҷуҳо дастгирии пайвастаи давлат ба омӯзго-

Соҳаи маорифи ВМКБ рушд меёбад

рону хонандагон заминаи устувори рушди маорифро фароҳам овардааст.

Таъкид гардид, ки давоми чор соли охир маоши омӯзгорони вилоят мунтазам аз 20 то 30 фоиз афзуда, инфрасохтори муассисаҳои таълимӣ куллан тағйир ёфт. Ҳамзамон, барои дастгирии омӯзгорони ҷавон ба 10 нафар хонаи истиқоматӣ дода

шуд ва барои 100 омӯзгори ҷавон китъаҳои замин барои сохтмони хонаи истиқоматӣ пешбинӣ гардид.

Ба шарофати сафари Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ВМКБ, давоми соли ҷорӣ 26 бинои нави муассисаҳои таҳсилоти томақтабӣ барои зиёда аз 1700 кӯдак мавриди баҳрабардорӣ қарор гирифта, сохтмони беш

аз 25 муассисаи нав дар соли оянда дар назар аст.

Вазири маориф ва илм, ҳамзамон, ба камбудии соҳаи ишора намуда, зарурати баланд бардоштани сифати таълим, иштироки фаъолнаи хонандагон дар озмунҳои ҷумҳуриявӣ ва олимпиадаҳои фаннӣ ва дастгирии омӯзгорони ҷавонро таъкид кард.

Муовини якуми раиси ВМКБ низ ба зарурати ҳамкориҳои зичи мақомоти маҳаллӣ бо сохторҳои маориф, дастгирии омӯзгорон ва баланд бардоштани мақоми омӯзгор дар ҷомеа ишора намуд.

Яке аз масъалаҳои муҳим омодагиҳо ба соли нави таҳсили 2025-2026 ва ҷашни пуршукӯҳи 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон буд. Дар ин замина, зикр шуд, ки муассисаҳои таълимӣ бояд бо китобҳои дарсӣ, таҷҳизоти зарурӣ ва

шароити хуби таълим таъмин бошанд.

Дар маҷмӯъ, дар машварати августии вилоят дастовардҳои соҳа натиҷагирӣ ва вазифаҳои навбатӣ барои соли таҳсили оянда муайян карда шуданд.

Зикр шуд, ки бо таъкиди сиёсати маорифпарваронаи Пешвои миллат ва талошҳои пайвастаи омӯзгорон, соҳаи маорифи ВМКБ метавонад дар солҳои наздик ба дастовардҳои боз ҳам назаррас ноил гардад.

Дар охир як қатор омӯзгорони фаъол бо нишони «Аълоҷии маориф ва илми Тоҷикистон» ва «Ифтихорнома»-и Вазорати маориф ва илм қадрдонӣ шуданд.

Машварати августии кормандони соҳаи маорифи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон бо барномаи рангینی консерти ба анҷом расид.

Дар ВМКБ 25 муассисаи томақтабӣ мавриди баҳрабардорӣ қарор мегирад.

►► ФУРҶИ СУБҲИ ДОНОЙ КИТОБ АСТ

Боздиди муовини Сарвазир ва вазири маориф ва илм аз чараёни баргузории даври сеюми озмун

18 августи соли 2025 муовини Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон Дилрабо Мансурӣ, сардори раёсати маориф, фарҳанг ва иттилооти Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Анвар Сафарзода, муовини вазири маориф ва илм Равшан Каримзода, муовини раиси шаҳри Душанбе ва дигар шахсон расмӣ аз раванди баргузории даври сеюми Озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар Маркази кӯдакон ва наврасони шаҳри Душанбе دیدан намуда, бо ҳайати ҳакамони, аъзои комиссияи апеллятсионӣ, омӯзгорон ва иштирокчиёни озмун суҳбат анҷом доданд.

Муовини Сарвазир зимни суҳбат бо иштирокчиёни таъкид намуд, ки баргузории озмун мазкур дар тӯли 7 сол тавонист як ҷазаи солими рақобат, эҷодкорӣ ва донишандӯзиро дар миёни кишварҳои гуногуни ҷомеа фароҳам оварда, симои маънавии хонандагон, донишҷӯён, омӯзгорон ва пиру барноӣ кишварро дар руҳияи худшиносӣ, ифтихори миллӣ ва дӯст доштани китобу маърифат ташаккул бахшад.

Гуфта шуд, ки Озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», ки бо ташаббуси бевоситаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон аз соли 2019 инҷониб баргузор мегардад, ба яке аз маърақаҳои муҳими маърифату фарҳангӣ табдил ёфта, нақши калидӣ дар боло бурдани заводи китобхонӣ, тақвияти маънавияти ҷомеа ва таҳкими арзишҳои миллӣ дорад.

Таъкид гардид, ки маҳз тавассути ин озмун ҳазорон иштирокчиё аз тамоми ғушаву канори кишвар имкони муаррифии донишу маҳорати худро аз рӯйи чор номинатсия – адабиёти классикии тоҷик, адабиёти муосири тоҷик, адабиёти кӯдакону наврасон ва осори шиғоҳӣ ва адабиёти ҷаҳон пайдо намуданд.

Муовини вазири маориф ва илм дар навбати худ баргузории озмунро иқдоми муассир арзёбӣ намуда, афзуд, ки озмун на танҳо воситаи

таблиғи китоб ва китобдорӣ аст, балки тақдирбахши рушди фикрии насли наврасу ҷавон, эҳёи анъанаҳои хониши китоб ва бедории зеҳнии ҷомеа мебошад.

Сипас раиси комиссияи озмун Дилрабо Мансурӣ бо

кори комиссияи апеллятсионӣ шинос шуда, чараёни расидагӣ ба арзу мурочиатҳои иштирокчиёро низ мавриди арзёбӣ қарор дод.

13 августи соли 2025 вазири маориф ва илм Раҳим Саидзода ва муовини раиси шаҳри Душанбе Дилбар Одилзода ба рафти баргузории даври сеюми Озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар Маркази кӯдакон ва наврасони шаҳри Душанбе шинос шуданд.

Вазири маориф ва илм ва муовини раиси шаҳри Душанбе бо ҳайати ҳакамони, падару модарони иштирокчиё ва ҳуди ширкаткунандагон суҳбат намуданд. Дар рафти суҳбат вазири маориф ва илм аз ин ташаббуси беназирӣ Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ёдовар шуда, онро яке аз омилҳои муҳими баланд бардоштани маърифатмандӣ дар ҷомеа арзёбӣ қард.

Вазири маориф ва илм изҳор дошт, ки озмун мазкур на танҳо заводи китобхонӣ ва маърифати хонандагонро боло мебарад, балки барои тақвияти худшиносӣ ҳушдорро ба таҳкими хувияти миллӣ саҳми арзанда мегузорад. Ҳамчунин, вазир ба падару модарон барои заҳмат ва талошҳои онҳо дар тарбияи фар-

зандони босаводу донишманд изҳори сипос намуд.

14 августи соли 2025 вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода аз чараёни баргузории даври сеюми Озмуни ҷумҳуриявии

«Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар шаҳри Ҳисор боздид намуд.

Дар доираи боздид, вазири маориф ва илм бо ширкаткунандагон, падару модарони онҳо ва ҳайати ҳакамони суҳбат намуда, бо чараёни баргузории озмун ва баромади иштироккунандагон аз наздик шинос шуд.

Вазири маориф ва илм зимни боздид аз ташаббуси созидаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, ки ба рушди маърифату китобхонӣ равона шудааст, ёдовар гардид, таъкид намуд, ки ин иқдом ба тарғиби китобхонӣ, баланд бардоштани сатҳи саводнокӣ ва таҳкими хувияти миллӣ мусоидат мекунад. Бо арҷгузорӣ ба кӯшишу талошҳои падару модарон дар роҳи тарбияи фарзандони соҳибмаърифату китобхон изҳори сипос намуда, таъкид қард, ки китобхонӣ на танҳо донишу ҷаҳонбиниро ғайи мегардонад, балки дар рушди тафаккури эҷодӣ ва зеҳнӣ нақши созгору муассир мебошад.

Даври сеюми Озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар шаҳри Ҳисор бо иштироки ғолибони даври дуюм аз шаҳру ноҳияҳои Ҳисор, Рӯдакӣ, Шаҳринав, Турсунзода, Варзоб, Ваҳдат, Роғун ва Фай-

зобод баргузор гардид, иштирокчиё аз рӯйи чор номинатсия – адабиёти классикии тоҷик, адабиёти муосири тоҷик, адабиёти кӯдакону наврасон ва осори шиғоҳӣ ва адабиёти ҷаҳон рақобат мекунанд.

15 августи соли 2025 вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода аз чараёни баргузории даври сеюми Озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар вилояти Хатлон боздид ба амал овард.

Ёдовар мешавем, ки даври вилоятии озмун аз 11 августи соли равон дар Донишгоҳи давлатии Данғара оғоз гардид, доғалабон аз тамоми шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон дар ҳамаи номинатсияҳо донишу маҳорати худро ме-санҷанд.

Зимни боздид вазири маориф ва илм иброз дошт, ки Озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» на танҳо майдони рақобати солим, балки мактаби бузурги маърифат ва фарҳанг аст. Бояд саъй кунем, ки ҳар як

иштирокчиё аз ин имконият на танҳо барои ғолибият, балки барои ғайи гардонидани ҷаҳони маънавии худ истифода барад.

Вазири маориф ва илм, дар мулоқот бо доғалабон ва волидон аз ғамхориҳои пайвастаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар рушди соҳаи маориф ва дастгирии насли ҷавон ёдовар шуда, сатҳи баланди омодагӣ ва иштироки фаъ-

лоноро дар озмун мазкур мусбат арзёбӣ намуд.

Ҳамзамон, зарурати таъмини шаффофият, бетарафӣ ва риояи адолат дар раванди баҳогузории доғалабон маҳсус зикр шуд.

16 августи соли 2025 вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон аз Раҳим Саидзода чараёни баргузории даври сеюми Озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар шаҳри Хоруғи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон دیدан намуд.

Зимни боздид вазири маориф ва илм иброз дошт, ки ин озмун на танҳо майдони рақобати солиму созида, балки мактаби бузурги маърифат, худшиносӣ ва тарбияи зеҳнӣ барои ҳар як иштирокчиё мебошад. Ҳадафи асосии баргузории озмун ташаккули ҷаҳонбинии маънавӣ ва заводи китобхонӣ миёни ҷавонон аст.

Вазири маориф ва илм ҳамчунин бо доғаларон ва иштирокчиёни озмун мулоқот намуда, аз ғамхориҳои пайвастаи Асосгузори сулҳу ваҳ-

дати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар самти рушди соҳаи маориф ва дастгирии пайвастаи ҷавонон ёдовар шуд. Вазир сатҳи баланди омодагӣ ва иштироки фаъолоноро дар озмун мусбат арзёбӣ намуда, зарурати шаффофият, таъмини адолат ва бетарафиро дар баҳогузории иштирокчиёни таъкид қард.

**Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Таъмини шаффофият ва адолат

11 август даври вилоятии Озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар Донишгоҳи давлатии ноҳияи Данғара оғоз шуд. Дар рӯзи чоруми озмун, дар назди донишгоҳи мазкур иштирокчиёни зиёде ҷамъ омада буданд. Тибқи тартиб аз рӯйи номинатсияҳои адабиёти ҷаҳон, адабиёти муосири тоҷик, адабиёти классикии тоҷик ва адабиёти кӯдакону наврасон ва осори шиғоҳӣ чараён гирифт.

Аз рӯйи номинатсияи адабиёти ҷаҳон Сайёра Ашӯрова-донишҷӯи курси дуюми Коллеҷи тиббии шаҳри Кӯлоб ширкат дошт. Мавсуф соли гузашта то ба даври ҷумҳуриявӣ роҳат гирифта буд. Зимни суҳбат иброз дошт, ки озмун дар сатҳи худ ҷаҳон дорад ва ҳангоми баромад азъои

ҳакамони ба ман баҳои воқеӣ доданд, ки аз кори онҳо қаноатмандам.

Дар маҷлисиҳои Донишгоҳи давлатии Данғара доғалабон, асосан, хонандагонии муассисаҳои таълимӣ донишу маҳорати хешро месанҷиданд. Доғалаб Маҳина Курбонова-хонандаи синфи 6-и МТМУ №23-и ноҳияи Ховалинг ба саволҳои ҳакамони ҷавоб меод. Ӯро омӯзгор Шаҳзодамо Ширинова ҳамроҳӣ мекард. Маҳина 150 ҳикоя, 100 афсона хондаву 95 чистон, 30 тезгӯякро аз худ намудааст.

Озмуни мазкур шавқу заводи моро боз ҳам ба мутолиаи китобҳо ва аз худ намудани эҷодиёти адибони бузург водор месозад. Инчунин, дониши моро сайқал мебахшад, гуфт ӯ.

Тавре шохид гардидам, доғаларон

ба ҳар як ҷавоби баромадкунандагон ба таври дақиқ баҳогузорӣ менамуданд. Шаффофият ва адолат дар кори аъзои ҳакамони бармало эҳсос мегардид.

Дар озмун имсола на танҳо хонандагон, балки калонсолон низ иштироки фаъолона доранд. Яъне, майлу рағбати аҳли ҷомеа ба омӯзиш бештар шудааст. Иштирокчиёни низ масъулияти бештар ҳис қарда, бо омодагии ҷиддӣ меоянд, гуфт зимни суҳбат Зарина Юсуфова, доктори илмҳои филологӣ, профессори Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, доғалар аз номинатсияи адабиёти ҷаҳон.

Собирамоҳ Ҷӯрамуллоева-омӯзгори Мактаби санъати бағалонаи ноҳияи Кубодиён, ки доғалаби ка-

лонсол миёни ҳамаи иштирокдорон буд, чунин гуфт: «Аз хурдсолӣ шэфтаи китобу адабиёт ва озмун мазкур, ки бо ташаббуси Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳафт сол боз чараён дорад, майлу рағбатро бештар қард. Новобаста аз синну сол, дилхоҳ нафар метавонад ғолиби ин озмун гардад ва ин ғамхориҳои бузург аст, вақте инсон барои ҳадаш китоб мехонад, вале ҳавасманд гардонида мешавад».

Шамшоди Ҷамшед-устоди Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, ки бо шогирдонаш дар даври вилоятии озмун дар ноҳияи Данғара ҳузур дошт, қайд қард, ки ғамхориҳои мазкур моро водор ба он месозад, ки бо шогирдон бештар қард, онҳоро омода созем.

**Худододи ИСЛОМ,
«Омӯзгор»**

Дар арафаи соли нави хониш дар ноҳияи Рӯдакӣ 4 бинои асосию иловагии муассисаҳои таълимӣ ба истифода дода мешавад.

▶▶ МАШВАРАТИ АВГУСТӢ

19 августи соли 2025 дар Қасри фарҳанги шаҳри Бохтари вилояти Хатлон машварати августи кормандони соҳаи маориф баргузор гардид.

Дар машварат раиси вилояти Хатлон Давлаталӣ Саид, вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода, муовинони раисони шаҳру ноҳияҳо, ректорони донишгоҳ ва донишқадаҳои вилоят, мудирони шӯъбаҳои маориф, адабон, собиқадорони соҳаи маориф, директорон ва омӯзгорони муассисаҳои таълимии вилоят ва намояндагони воситаҳои ах-

Таваҷҷуҳ ба соҳаи маориф дар меҳвари фаъолият

бори омма иштирок доштанд.

Дар оғоз ширкаткунандагон аз намоиши дастовардҳои муассисаҳои таълими, маҳфилҳои илмӣ ва марказҳои хунаро-омӯзии хонандагон дидан намуданд.

Раиси вилояти Хатлон иштирокчиёни машваратро бо фарорасии соли нави таҳсил, Рӯзи дониш ва 34-умин солгарди Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон табрик гуфта, саҳми арзандаи омӯзгорону кормандони соҳаи маорифро дар пешбурди сиёсати маорифпарваронаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар вилоят муҳим арзёбӣ намуд.

Зимни суҳанронии худ вазири маориф ва илм оид ба дастовардҳои назаррас ва ташаббусҳои стратегияи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти ислоҳоти соҳаи маориф, татбиқи барномаҳои давлатӣ ва тақвияти раванди таълим ва тарбия, сифати таҳсилот, тайёр кардани кадрҳои болаёқат,

ассисаи таҳсилоти умумӣ ва синфхонаҳои иловагӣ барои 33114 ҷойи нишаст ба нақша гирифта шуда, қорҳои сохтмонӣ дар бештари иншоот дар марҳалаи амалишавӣ қарор доранд. Ҳамчунин, дар доираи лоиҳаҳои сармоягузори сохтмони 155 иншооти соҳаи маориф барои 43048 ҷойи нишаст пешбинӣ гардида, дар 50 иншоот қорҳои сохтмонӣ қараён доранд.

Дар самти таҳсилоти томактабӣ дар доираи лоиҳаи «Инкишофи барвақтии кӯдакон барои густариши сармояи инсонӣ дар Тоҷикистон» сохтмон ва азнавсозии 489 Маркази рушди барвақтии кӯдак, аз ҷумла, 273 марказ дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон ба нақша гирифта шудааст. Айни замон дар 158 марказ қорҳои сохтмонӣ идома доранд.

Бинобар маълумоти пешниҳодгардида, айни замон дар 1397 муассисаи таҳсилоти умумӣ вилоят 900598 нафар хонанда ба таҳсил фаро гирифта шудаанд. Дар таълиму тарбияи

кистон ирсол шудааст. Ин санад ба таҳкими мақом ва нуфузи иҷтимоии омӯзгор мусоидат намуда, барои боз ҳам беҳтар гардидани шароити касбии муаллим-мон замина хоҳад гузошт.

Ҳамзамон, таъкид гардид, ки бо мақсади таъмини муҳити мусоиди таълим ва риояи ҳуқуқи хонандагон ва волидайн ҳар гуна фурӯши иҷбории лавозимоти хониш ва сару либоси мактабӣ дар дохили муассисаҳои таълими қатъиян манъ аст. Хариди лавозимоти мактабӣ дар ярмаркаҳои мавсимӣ берун аз муассисаҳо танҳо бо ихтиёри пурраи волидайн ва хонандагон ба роҳ монда шуда, қараёни он набояд хусусияти хатмӣ ва маҷбурӣ дошта бошад.

Вазири маориф ва илм ба сардори раёсати маорифи вилояти Хатлон, мудирони шӯъбаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳои вилоят ва дигар шахсони масъули соҳа доир ба масъалаҳои таҳкими сифати таълим, фаро гирифтани кӯдакон ба муассисаҳои томактабӣ, таъмини саривақтии маводи сӯзишворӣ ва ҳезум барои муассисаҳо дар мавсими зимистон баланд бардоштани сатҳи касбияти кадрҳо ва ҳозир шудани мутахассисони ҷавон ба ҷойи қор дастури супоришҳои мушаххас дод.

Дар идома омӯзгорону муассисаҳои беҳтарин бо мукофотҳои пулии раиси вилояти Хатлон қадрдонӣ шуданд. Ҷоизаи «Омӯзгори ифтихории Хатлон» ба як қатор омӯзгорон супорида шуда, роҳбарону хатмкунандагони муассисаҳои таълими барои дастовардҳои баланди таълими бо ҷоизаҳои махсус қадршиносӣ гардиданд. Дар маҷмӯъ, ба беш аз 100 нафар кормандони соҳа, хонандагон ва волидайн мукофотҳои пулии раиси вилоят дар ҳаҷми умумии 400 ҳазор сомонӣ тақдим гардид. Ҳамчунин, ба 23 нафар омӯзгори ҷавон шаҳодатномаи истифодабарии қитъаи замини наздиҳавлигӣ супорида шуд.

Бо дарназардошти натиҷаҳои баланди ноҳияҳо дар самти таҳсил, тибқи қарори ҳайати тадорукот, «Парчами сайёри ғолиб» ба ноҳияи Данғара тақдим гардида, роҳбарияти он бо 20 ҳазор сомонӣ мукофотонида шуд.

Ҳамзамон, як зумра омӯзгорони фаъоли вилоят бо нишони «Аълоҷии маориф ва илми Тоҷикистон» ва «Ифтихорнома»-и Вазорати маориф ва илм қадрдонӣ гардидаанд.

▶▶ ДУ ХАБАР

Мубориза бо коррупсия – амали дастаҷамъона

14 августи соли 2025 дар асоси нақшаи баргузори суҳбату вохӯриҳо дар самти муқовимат ба коррупсия барои нимсолаи дуюми соли 2025 дар Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон вохӯрии кормандони дастгоҳи марказии вазорат бо намояндагони Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид.

Дар вохӯрӣ муовини вазири маориф ва илм Лутфия Абдуллоҳқозода, сардори раёсати муқовимат ба кор-

Таъкид гардид, ки Вазорати маориф ва илм бо агентӣ ва дигар сохторҳои дахлдор ҳамкориро дар самти баланд бардоштани маърифати зиддикоррупсионӣ бо доир намудани вохӯриҳо, конференсҳо, семинару машваратҳо ва қорҳои фаҳмондадиҳӣ тақвият мебахшад.

Сипас сардори раёсати муқовимат бо коррупсияи агентӣ оид ба ҳолат, омилҳо ва роҳҳои пешгирӣ чиноятҳои коррупсионӣ дар соҳаи маориф суҳанронӣ намуда, иброз дошт, ки омилҳои асосии

руспия Нодир Акмалзода, сардорону кормандони раёсату шӯъбаҳои дастгоҳи марказии вазорат, ректорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, сардорону мудирони раёсату шӯъбаҳои маориф ва дигар нафарони масъул ба тариқи ҳузурӣ ва маҷозӣ иштирок намуданд.

Муовини вазири маориф ва илм зимни суҳани ифтитоҳӣ таъкид намуд, ки мубориза бо коррупсия яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, тибқи «Стратегияи давлатии муқовимат ба коррупсия барои давраи то соли 2030» вазорат 23 бандро дар доираи нақшаи дохилидоравӣ амалӣ мекунад.

ба миён омадани чиноятҳои коррупсионӣ, аз ҷумла, сӯйистифода аз вазифа, тақаллуб дар ҳуҷҷатгузори ва истифодаи ғайримасъадноки маблағҳои бучавӣ мебошад.

Гуфта шуд, ки ҳадафи асосии баргузори вохӯрӣ таҳкими ҳамкории муассир миёни ниҳодҳои каллиди давлатӣ, аз ҷумла, Вазорати маориф ва илм ва Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия дар самти пешгирӣ, ошкорсозӣ ва муборизаи мақсаднок бо падидаҳои коррупсионӣ мебошад, то бо саъю кӯшиши муштарак муҳити шаффоф, пок ва масъулиятнок дар муассисаҳои таълими таъмин карда шавад.

Омодагии мактабҳои ноҳияи Кӯшониён ба соли нави хониш

Ҷиҳати иҷрои дастури супоришҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санҷиши сатҳи омодагии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба соли нави таҳсил намояндагони Вазорати маориф ва илм ба ноҳияи Кӯшониён сафари қорӣ анҷом доданд.

Дар қараёни боздид, масъулони аз қорҳои ободонӣ ва таъмиру тармиши муассисаҳои таълими, аз ҷумла, синфхонаҳо, китобхонаҳо ва утокҳои фанӣ шинос шуданд. Таъкид гардид, ки дар доираи дастури Ҳукумати кишвар ва бо ҷалби мақомоти маҳаллӣ, як қатор муассисаҳои таълими дар ноҳияи Кӯшониён синфхонаҳои иловагӣ ва иншооти ёрирасон бино шуда истодааст.

Ҳамзамон, бо дарназардошти аҳамияти баланди доштаи риояи қоидаҳои санитариву гигиенӣ ва муҳайё намудани муҳити солим барои хонандагон, ба роҳбарияти муассисаҳо дастур дода шуд, ки то оғози соли хониш қорҳои ободонӣ ва тозагиву созандагиро пурра ба анҷом расонанд.

Намояндагони Вазорати маориф ва илм, инчунин, бо раванди таъмини муассисаҳо бо китобҳои дарсӣ, воситаҳои аёни ва дигар лавозимоти зарурии таълими шинос шуда, барои бартарафсозии мушкилот ва беҳтар намудани шароити таҳсил ба масъулони тавсияҳои мушаххас доданд.

Гуфта шуд, ки роҳандозии қорҳои созандагиву ободонӣ дар муассисаҳои таълими барои фароҳам овардани шароити беҳтари таълиму тарбия ба хонандагони ноҳия мусоидат хоҳад кард.

Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

таҳкими заминаи моддиву техникаи муассисаҳо ва таъмини устувори кормандони соҳа бо музди меҳнати шоиста суҳанронӣ кард.

Вазир таъкид намуд, ки бо дастгирии бевоситаи Пешвои миллат дар самти беҳтар намудани шароити иҷтимоии омӯзгорон қадамҳои устувор гузошта шуда, аз ҷумла, тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 сентябри соли 2025 музди меҳнати кормандони муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва таҳсилоти умумӣ ба андозаи 30 фоиз зиёд хоҳад шуд.

Сипас дар қараёни машварат ҳисоботи муфассал дар бораи нишондиҳандаҳои рушди соҳаи маориф дар нимсолаи аввали соли 2025 пешниҳод гардид. Аз ҷумла, зикр шуд, ки дар вилоят сохтмони 137 му-

онҳо 48263 омӯзгор машгуланд.

Ҳамзамон, таъкид гардид, ки иштироки фаъолони хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ вилоят дар озмунҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ ва ғолибияти онҳо, аз ҷумла, дар озмуни «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар соли 2024 бо 35 ҷойи ифтихорӣ ва ду шохҷоиза шаҳодат аз ин аст, ки раванди таҳсил бо истифода аз омилҳои ҳавасмандгардонӣ ва ташвиқи қобилиятҳои инфиродӣ ба таври муассир ба роҳ монда шудааст.

Дар қисмати ниҳони машварат иттилоъ дода шуд, ки лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мақоми омӯзгор» аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардида, барои баррасӣ ба Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷи-

БА ПЕШВОЗИ СОЛИ НАВИ ХОНИШ

Дар замони соҳибистиклолӣ маориф ҳамчун соҳаи афзалиятнок пазируфта шуда, баҳри пешрафти он пайвасти тадбирҳои судманд андешида мешавад. Аз ин рӯ, ин соҳаи ҳаётан муҳим сол то сол рушд ёфта, ҳамасола даҳҳо муассисаи нави таълимӣ бунёд гардида, барои муҳассилин шароити мусоид ҷиҳати омӯзиши донишҳои муосир фароҳам оварда шудааст.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни сафарҳои кории хеш ба шаҳру навоҳии мамлакат чандин муассисаи нави таълимиро мавриди баҳрабардорӣ қарор медиҳанд ва бо аҳли маориф мулоқот менамоянд. Ба ин маънӣ, Пешвои миллат дар Паёми хеш ба Маҷлиси Олии кишвар (28.12.2024) таъкид доштанд: «Дар доираи нақшаи зикргардида дар се соли охир дар мамлакат беш аз 1500 иншооти соҳаи маориф, яъне, муассисаҳои томактабӣ ва таҳсилоти миёнаи умумӣ, 660 иншооти соҳаи тандурустӣ, 480 иншооти варзишӣ, 175 иншооти фарҳангу фарогат ва ҳазорҳо иншооти дигари истеҳсоливу иҷтимоӣ бунёд ва ба истифода дода шуданд». Аз ин ҷост, ки имрӯз таълими тарбия дар муассисаҳои таълимӣ хуб роҳандозӣ гардидаву мактабҳо бо бехтарин таҷҳизоти муосир таъминанд. Тамоми талашу пайкор, фароҳам овардани шароит ва таваҷҷуҳи рӯзафзун ба соҳаи маориф аз он иборат аст, ки наврасону ҷавонон ба таври амиқ ба омӯзиш машғул шаванд ва соҳиби донишу ҷаҳонбинии пешрафта, касбу ҳунар гарданд ва дар рушду шуқуфои бештари Ватани азизамон саҳми бориз гузоранд.

Дар Паёму суҳанрониҳои Пешвои миллат пайвасти таъкид мегардад, ки бояд сатҳу сифати таълим дар муассисаҳои таълимӣ боз ҳам баланд бардошта шавад, наврасону ҷавонон соҳиби касбу ҳунар шаванд, забонҳои хориҷиро аз худ намоёнд, ба омӯзиши фанҳои дақиқ амикан машғул шаванд, то тавонанд кишварамонро дар арсаи байналмилалӣ ба таври шоида муаррифӣ кунанд. Барои расидан ба ин ҳадаф замина фароҳам оварда шудааст, муҳассилин ба омӯзиши илмҳои бунёдӣ рӯ овардаву хонандагони тоҷик бо иштирок дар озмуну олимпиадаҳои бонуфузи байналмилалӣ Парчами Тоҷикистонро парафшон мекунанд.

Пешвои миллат ва рушди маориф

Ҳамчунин, Пешвои миллат дар Паёми хеш ба Маҷлиси Олии (28.12.2025) таъкид карданд: «Дар панҷ соли оянда бо истифода аз ҳамаи сарчашмаҳои мавлагузорӣ ва бо дарназардошти ҳадафи гузашташуда барои фарогирии 50 фоизи кӯдакони синну соли томактабӣ бунёди 800 муассисаи таҳсилоти томактабӣ ва беш аз 1000 муассисаи таҳсилоти умумиро таъмин намоёнд. Роҳбарони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо дар панҷ соли оянда, бо дарназардошти афзоиши аҳоли, барои дар ҳар як маҳалли аҳолинишин, ки 100 оила зиндагӣ мекунанд, ҳатман бунёд кардани як муассисаи томактабӣ тадбирҳои зарурӣ андешианд».

Маълум аст, ки заминаи аслии таълиқи тафаккури кӯдакон аз муассисаҳои томактабӣ оғоз меёбад ва маҳз бо таъмини тарбиятгирандагон ба ин зинаи таҳсилот метавон ба натиҷаи боз ҳам бештар ноил гардид. Зеро омилҳои шавқмандии кӯдакон ба омӯзиш аз кӯдакостон сарчашма мегардад ва фарогирии бештар дар ин самт соҳаи маорифи кишварро боз ҳам бештар инкишоф мебахшад.

Имрӯз сохтмони муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ дар мамлакат вусъат ёфтаву дар ин миён, бунёди кӯдакостонҳои хусусӣ аз ҷониби соҳибкорон бо

бехтарин шароит дар ихтиёри кӯдакон қарор мегардад. Дар ин самт, барномаи махсуси давлатӣ низ қабул гардидааст ва раванди иҷрои он дар шаҳру навоҳии кишвар бомаром идома дорад. Таъсиси кӯдакостонҳои хусусӣ, аз як тараф, фарогири ба зинаи таҳсилоти томактабиро таъмин кунанд, аз ҷониби дигар, рақобати солимо ба миён меорад, ки ин ҳолат ба таъмили ҷаҳонбинии муассисаҳои томактабӣ тақони ҷиддӣ мебахшад.

Бояд қайд кард, ки маҳз дар арафаи оғози соли нави таҳсил мавриди истифода қарор гирифтани муассисаҳои таълимӣ вусъат меёбад. Чун анъанаи Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон чанд муассисаи нави таълимиро ба истифода медиҳанд ва дар ҳузури аҳли маориф суҳанронӣ менамоянд, ки муҳда аз оғози соли нави таҳсил мебошад. Ба иборати дигар, суҳанронӣ дар Рӯзи дониш ва Дарси сулҳ аст. Суҳанрониҳои Пешвои миллат дар ин рӯз, аз як сӯ, муҳассилинро ба омӯзиш ҳидоят кунанд, аз сӯи дигар, барои аҳли маориф вазифагузорӣ гардида, ҳамчун барномаи амал дар ҷаҳонбинии педагогӣ хидмат мекунанд. Аз ҷумла, Пешвои миллат дар суҳанронии Рӯзи дониш ва Дарси сулҳ (01.09.2024) таъкид доштанд: «Мо бояд фарзандона-

монро, чи писару чи духтар, ҳононем, илму дониш, касбу ҳунар ва одоби ахлоқ омӯзонем, забон омӯзонем, аз истифодаи техникаву технологияҳои муосир бархурдор созем, ба зиндагии мустақилона ҳаматарафа омода намоём, онҳоро ҳамчун шахсиятҳои худшиносу худогоҳ, масъулиятшинос ва ватанпарвару заҳматдӯст ба камол расонем».

Муҳимтарин масъалае, ки дар ин суҳанронӣ зикр шуд, таҳияи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» мебошад, ки чанде пеш дар Маҷлиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пазируфта шуда, барои тасдиқ ба Маҷлиси намоёндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод гардид. Бо қабули қонуни мазкур мақоми омӯзгор дар ҷомеа боз ҳам баланд мегардад. Дар зимн, сол то сол сатҳи иҷтимоии омӯзгорон бехтар, музди меҳнати онҳо зиёд ва имтиёзҳои муфид барои ҷаҳонбинии бавусъати онҳо муҳайё мешавад. Мусаллам аст, ки ин ҳама таваҷҷуҳу дастгирӣ, қабули қонуни қарор ва барномаҳои давлатӣ дар соҳаи маориф ба тақмили ҷаҳонбинӣ дар муассисаҳои таълимӣ мусоидат намуда, дар баланд гардидани сатҳу сифати таълим, мутобиқ гардидан ба меъёрҳои байналмилалӣ таҳсилот ва ба камол расондани наврасону ҷавонони лаёқатманду ихтироъкор тақони ҷиддӣ мебахшад. Аз ин рӯ, аҳли маориф, падару модаронро зарур аст, ки ин суҳанрони хикматбори Пешвои миллатро сармашқи ҷаҳонбинии хеш қарор дода, масъулияти хешро дар таълиму тарбия боз ҳам бештар намоёнд: «Ба устодону омӯзгорони муҳтарам ва падару модарони азиз тақдоран муроҷиат мекунам, ки ба масъалаи таълиму тарбияи насли наврас, яъне, фарзандонамон эътибори ҷиддӣ диҳем, барои онҳо шароити бехтарин муҳайё кунем, то ки онҳо бесавод намонанд, хонанд, соҳиби илму дониш ва касбу ҳунар шаванд, дар оянда муҳтоҷи дигарон нагарданд ва Тоҷикистони азизамонро соҳиби қарда, онро ободу пешрафта гардонидани тавонанд».

Раҳматулло ХОЛОВ,
прокурори калони раёсати
назорати иҷро қонунҳо
оид ба nobilizon ва ҷавонони
Прокуратураи генералии
Ҷумҳурии Тоҷикистон,
мушовири адлияи дараҷаи I

МАЗАММАТ

Дар замони ҷаҳонишавӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон низ аз воқеаҳои манфури ҷомеа, аз ҷумла, хурофотзадагӣ, экстремизм (ифротгарӣ), терроризм дар қанор набуда, мубориза бар зидди ин амалро яке аз ҳадафҳои асосӣ қарор дода, тадбирҳои зиёдеро дар ин самт амалӣ менамояд. Мутаассифона, қисме аз наврасону ҷавонон низ ба ҳар восита майл ба ҷунин гурӯҳҳои ифротӣ менамоянд, ки ҷуз пушаймонӣ чизе дигаре дар худ надорад.

Яке аз воситаҳои ба гурӯҳҳои ифротгарӣ шомил гардидани ҷавонон дар дараи муосир ин тавассути шабакаи интернет ба ҳолати равонии онҳо таъсир расондани ин гурӯҳҳо мебошад. Аз ин рӯ, зарур аст, ки қорҳои тарғиботӣ дар маҳалҳо дар сатҳи зарурӣ ба роҳ монда шуда, истифодаи бемавриди телефонҳои мобилӣ ва зарари онро ба ҷомеа фаҳмонд. Дар ин роҳ падару модаронро водор бояд сохт, ки нисбат ба фарзандони худ назоратро ҷиддӣ ба роҳ монанд. Террористони муосир аз кӯдакон ё наврасон хоҳиш мекунанд, ки «аз дӯстӣ» ё бар ивази тухфаи хурд чизе ё рафтори шахсеро мушоҳида кунанд ва сипас дар бораи он чизе, ки ди-

данд, ба онҳо нақл кунанд. Террористон ҳангоми ҷалби наврасон ҳамчун шарик бештар ба он умед мекунанд, ки аксаран наврасон аз иҷрои хоҳиши қалонсолон ва ё худ аз ба даст овардани даромади осон рӯ наметобанд. Аз ин рӯ, барои кам кардани ҳатари шомил шудан ба амалҳои террористӣ, наврасону ҷавонони мо бояд аз амалҳои кирдорашон огоҳ, ботинан бояд қавӣ ва дӯстони бозғи-мод дошта бошанд, то ба ҳама боварҳои шубҳанок ба таври қатъӣ онро инкор бикунанд.

Муовини директори МТМУ №92-и ноҳияи Сино Марям Сангова ба он назар аст, ки ҳар як мураббӣ, падару модар ва омӯзгор бояд ҳамеша тарзи муомиларо бо ҳар қадом фарзанд ва шогирд донанд. Зеро чор намунаи ҳосияти инсон – сангиник, холирик, меланхолик ва флегматик вучуд дорад, ки хусусиятҳои характери рафтори онҳоро аз рӯи ин типҳои характер муайян мекунанд. Бинобар ин, ҳар як омӯзгор ва роҳбари синфро лозим аст, ки бо ҳаракату рафтори шогирд ё фарзанд хуб ошноӣ дошта, ӯро ҳамеша зерӣ назар ва эътибори хеш қарор дода бошад. – Омӯзгорон ва волидонро зарур аст, ки, - андеша дорад

мавсуф, - бачаҳоро бештар бо роҳи омӯзиш ба ватандӯстӣ ҷалб намоёнд. Фарзандонро ба осорхонаҳои таърихӣ-кишваршиносӣ, ва мактабӣ, театру кино бурда, таърихи кишварамонро омӯзонанд, то онҳо аз гузаштаи худ воқиф гардида, мутмаин бошанд, ки дар ҳеҷ қадом давру замоне авлоди онҳо, ниёгони фарҳангдӯсти миллатгарояшон ба ин гуна гурӯҳҳо шомил набудаву балки барои пешрафти кишвар азму талаш ва ҷонбозиҳои беназир нишон додаанд. Яъне, дар маҷмӯ, шогирдон бояд донанд, ки ҳаёти ошӯштаи онҳо танҳо аз хизмат қардан ба Ватани аҷдодии хеш, ҳубу аъло хондану иштирок дар қорҳои ҷамъиятӣ вобастагии қалон дорад.

Ба ақидаи омӯзгори забон ва адабиёти тоҷики МТМУ №121-и ноҳияи Фирдавсӣ Сафарбек Набиев, барои он ки ҷавонону наврасон барои шомилшавӣ ба ҳизбу ҳаракатҳои экстремистӣ, хурофотзадагӣ майл накунанд, ҳанӯз аз синфи панҷум сар қарда, ба касбин-тиҳобкунии онҳо таваҷҷуҳ зоҳир намода, дар ин роҳ ба онҳо ёвару мададгор будан даркор аст. Аз ин рӯ, шароити муҳайё кардан дар муассисаи таълимӣ барои омӯзиши касбҳо

хеле муҳим аст. Дар дарсҳои тарбиявӣ метавон бо иштироки бевоситаи собиқ хатмкардаҳо, ки имрӯз соҳибхитроманд, дар хусуси касбҳои гуногун ва зарурати онҳо дар ҷомеа бештар маълумот дод. Воҳӯрӣ ташкил қардан бо одамони касбу қори гуногуни маҳал, деҳаву шаҳр низ бо хонандагон ба мақсад мувофиқ аст. Тарғибу ташвиқи шогирдонро фарзандон ба озмунҳои ҷумҳуриявӣ «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», «Илм – фурӯғи маърифат», «Тоҷикистон – Ватани азизи ман», мутолиаи асари беэволи «Тоҷикон»-и аллома Бобочон Ғафуров ва ғайра низ барои тарғиби илму маърифат дар байни наврасону ҷавонон хеле манфиатбор хоҳад буд.

Имрӯзо ҳамаи мо тариқи моҳвораву шабакаҳои интернетӣ ва дигар васоити ахбори омма огоҳ мешавем, ки дар ҷаҳон вазъият ҷӣ гуна ноорому муҳиш аст. Таҳлили қор-шиносно нишон медиҳад, ки расонаҳо ва технологияҳои иттилоотии муосир, махсусан, шабакаҳои иҷтимоии интернетӣ аз ҷониби гурӯҳҳои ифротгарову тундгаро моҳирона истифода мешаванд.

Ин аст, ки бояд вазифаи ҳар як шахси ватанпарасту мил-

латдӯст хусусан, насли наврас ва ҷавонон, ки ҳамчун неруи асосии пешбарандаи ҷомеа маҳсуб меёбанд, аз таълимоти гурӯҳҳои манфиатҷӯе, ки дини мубини исломро бо терроризм тавҷам медонанд ва тундгароиро омили хифзи ислом муаррифӣ мекунанд, худдорӣ намоёнд. Ба он хотир, ки дар натиҷаи ғароиш ба ин гуна ҳизбу ҳаракатҳои радикаливу террористӣ ҳам қони худро аз даст медиҳанд ва ҳам сабаби аз байн бурдани қони ҳазорон нафари дигар мегарданд.

Имрӯз Давлат ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тамоми тадбирҳои судмандро барои аз байн бурдани амалҳои номатлуб андешида истодааст. Роҳбари давлат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар мулоқоту вохӯриҳояшон даъват менамоянд, ки ҷавонон бояд зиракии сиёсиро аз даст надиҳанд ва фирефтаи ваъдаҳои холию ҳавасмандии моливу пулии хоҷагони хориҷӣ нагарданд. Баръакс, барои баланд бардоштани дониши зеҳнию ақлӣ ва васеъ намудани маърифати фарҳангии худ кӯшиш намоёнд.

Ҳотами ХОМИД,
«Омӯзгор»

АФКОР

Ҳар субҳ, вақте садои занги мактаб дар кӯчаҳои шаҳр ӯ деҳоти мо танин меандозад, бо он садо рӯй ба гузашта меорам. Ба замоне ки омӯзгор дар ҷомеа мисли сутуни маърифат ва амонати ахлоқ буд. Чехраи равшан, қадамҳои ором, сухани андишдашуда ва нигоҳи пурмаъноӣ ӯ ба мисли шамъ дар торикӣ чаҳолати равшанӣ меовард.

Субҳи барвакт, ҳанӯз офтоб пурра қул्लाҳои кӯхро фаро нагирифта, омӯзгор роҳ ба сӯйи мактаб мегирад. Дасташ пур аз китобу дафтар, чехрааш пур аз оромиш, вале дар зехнаш ҳазорон фикр мегузарад: чӣ гуна имрӯз ба кӯдак фаҳмонад, ки ададҳо танҳо раамҳои бечон нестанд, балки калидҳои фаҳмиши оламанд; чӣ гуна ба шогирди наврас дарси адабиётро на ҳамчун як фан, балки ҳамчун оинаи ахлоқ ва хирад бифаҳмонад?

Вақте омӯзгор аз кӯча мегузашт, мо-хурдсолон бо кунҷқобӣ ба дасти пур аз китобаш менигаристем. Он замон намедонистем, ки ин китобҳо танҳо коғаз ва матн нестанд, онҳо рӯшноие ҳастанд, ки фардон моро месозанд.

Ҳамакун, ҳар гоҳ аз кӯчаи кӯдакиам гузарам, он рӯзҳоеро ба ёд меорам, ки омӯзгор дар зехнам бузургтарин шахсият буд. Ӯ дар ҳар як хона мисли меҳмони арҷманд пазируфта мешуд. Сухани ӯ на танҳо дар дарс, балки дар ҳаёти хонаводагӣ низ ҳукми қонун дошт. Падару модар, пиронсолу ҷавонсол, ҳама ба сухани устоду фармудаи ӯ эҳтиром доштанд. Вақте ӯ аз кӯча мегузашт, кӯдакон бо эҳтиром ба як тараф меистоданд, чашм ба замин меҷаҳанд ва гуё нафас дар гулӯашон баста мешуд...

Дар он рӯзҳо мардум ба омӯзгор эҳтироми воло дошт. Ҳар хонадон ӯро бо самимият қабул мекард. Падару модар аз омӯзгор маслиҳат меҷуфтанд, хонанда бо дили пур аз ҳавас ба дарс мерафт. Аммо имрӯз... Чаро он мақому мартабаи баланд, он муҳаббат ва эҳтиром коста гардид? Ва эҳсос мекунам, ки чизе аз даст рафтааст.

Замоне ки устод болонишин буд
Мо бо ифтихор мегуфтем: «Устодам чунин гуфт!» ва ин ҷумла барои ҳар кас далели ҳақиқат буд. Дар он солҳо падару модар худ фарзандашонро ба устод месупориданд ва мегуфтанд:

- Шумо устодед, ҳар чӣ лозим бошад, бигӯед, танбӯх диҳед, аммо фарзандро ба одам табдил диҳед.

Ин на маънои саҳтгирӣ беандоза дошт ва на маънои шиканча, балки боварӣ ба устод буд. Боварӣ, ки вай ҳам илму маърифат ва ҳам ахлоқро парвариш медиҳад. Омӯзгор мисли бобгон буд, ки ҳар як ниҳолро бо меҳру муҳаббат ва баъзан бо қайҷи бурро тарбия шакл меод.

Меғуянд, солҳои 60-80-уми асри гузашта мактаб ва устод ҷойгоҳи беназир дошт. На танҳо дар даврони Шуравӣ, балки пеш аз он, дар мадрасаҳо ва мактабҳои суннатӣ, устод шахсе буд, ки на танҳо илму савод, балки ахлоқу вичдонро низ меомӯзонд.

Дар асари пандуахлоқи машҳури Саъдии Шерозӣ – «Гулистон» дар боби одоб омадааст: «Ҳар кӣ аз устод наёмӯзад, аз рӯзгор меомӯзад». Ин сухан маънии амиқ дорад: агар шахсе аз устод илму одоб нагирад, рӯзгор бо шеваи саҳт, бо мусибатҳо ва

санҷишҳо ӯро таълим медиҳад. Ва устод касест, ки пеш аз он ки рӯзгор саҳт бигирад, бо меҳр дарси ҳаётро меомӯзонад.

Замоне хатои хонанда дар мактаб маънои хатои хонаводаро дошт. Агар фарзанд нодуруст рафтор мекард, падару модар, пеш аз ҳама, аз устод узр меҷуфтанд.

Чойе инро хонда будам: «Устод чу шамъест, ки худро месӯзад, то дигаронро равшан диҳад». Ин ташбеҳ бехтарин тасвирист барои шахсияти омӯзгор. Вай вақти худро, саломатии худ-

дар як саф рост монду ҳамаро як шаппотӣ зад. Баъди дарс ба хона омадам ва ба модарам аз ин амали омӯзгор шикоят кардам. Баъди шунидани асли воқеа, ки мо дар долон футбол карда, шуру мағал бардоштем ба рафти дарси дигар устодон ҳалал ворид сохтем, як шаппотии дигар аз модар хӯрдм.

Имрӯз он боварие, ки замоне пули меҳру муҳаббати омӯзгору падару модар буд, пора-пора шудааст. Имрӯз баъзе падару модарон на ҳамчун шарик, балки ҳамчун назоратчӣ ба мактаб

гармӣ эҳтиёҷ доранд, баъзеҳо мисли буттаҳои саҳтанд, ки бояд бо қайҷиву арраи саҳтгирӣ шакл дод ва баъзеҳо мисли дарахтони навқаданд, ки бояд бо замини ҳосилхез ва муҳити солим ихота шаванд.

Ба ёд дорам, вақте мактаб-хон будам, устод доштем, ки ӯро Мирзо Бобоев ном буд ва сарвари мактабро ҳам ба уҳда дошт. Агар мо ба саволаш ҷавоб намедодем, норанҷида мегуфт: «Ман вақти шуморо намегирам, аммо шумо вақти зиндагии худро мегиред». Ин ҷумла ба мо саҳт

баланд гуфтан метавонад ба шикоят падару модар бианҷомад. Ин ҳасорати бардурӯг – эҳсоси «аз ҷазо эмин будан» боиси кам шудани эҳтиром шудааст.

Чойи пӯшида нест, ки агар дар баъзе оилаҳо пада-марди хона дар муҳочират бошад, дар баъзеи дигар пада-рӯз то шом дар кор ва аз пайи дарёфти ризку рӯзист. Кӯдак имрӯз аз ҷашми пада-дуру аз «ҷазо»-и омӯзгор озод. Ва акнун кор ба ҳаде расида, ки имрӯз мебинем дигар як навъ «тарбияи мардӣ» дар писарон нест ва дар хиббонҳо душвор шудааст, ки фарқ гузорӣ: кӣ писару кадомӣ духтар.

Чӣ бояд кард?

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар тамоми мулоқоту суҳанронии худ ба соҳаи маориф, махсусан, ба омӯзгор ва мақому манзалаи ӯ таваҷҷуҳи хос зоҳир менамоянд. Борҳо дар суҳанронҳои худ ба ин мазмун таъкид намудаанд, ки фидокории омӯзгор ба мисли шамъ аст ва омӯзгор пули нодирест, ки наслҳоро бо ояндаи равшан мепаивандад. Ҳар як дарси омӯзгор ба мисли қатраи обест, ки баҳри маърифатро пур мекунад. Зиндагӣ барои омӯзгор китобест, ки ҳар саҳифаи он бо муҳаббат ба шогирдон навишта мешавад.

1-уми сентябри соли 2024 зимни суҳанронии худ дар Рӯзи дониш ва Дарси сулҳ Пешвои миллат таъкид намуданд, ки ба хоҳири боз ҳама баланд бардоштани мақоми омӯзгор дар ҷомеа ва арҷ гузоштан ба заҳмату талошҳои онҳо Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мақоми омӯзгор» таҳия карда шавад. Хушбахтона, қонуни мазкур таҳия ва аз ҷониби Пешвои миллат мақбул доништа шуда, ба Маҷлиси намоёндогон пешниҳод карда шуд. Қабули ин қонун ва монанд ба ин гуна санадҳои амри зарурӣ ва саривақтист. Омӯзгор мақому худро соҳиб мешавад, агар мо-волидон ба заҳмату фидокории ӯ арҷ гузорем ва дар иҷрои ин қонун аз сидқ бикӯшем.

Аммо баргардондани мақоми омӯзгор кори як рӯз нест. Ин тағйири фарҳанг ва мафкураро талаб мекунад. Пеш аз ҳама, тарбияи волидайн зарур аст. Бахусус, волидон-насли солҳои ҷанги таҳмилий. Барои ин барномаҳои махсус ҷиҳати фаҳмондани аҳамияти ҳамкории пада-мард-ро бо устод мебоия таҳия кард. Ҳамазамон, эҳёи анъанаҳои эҳтиром ва аз рӯзҳои аввали мактаб, ба кӯдакон бояд ёд дод, ки устод кист ва чӣ рисолате дорад? Муҳимтар аз ҳама, ба кӯдак бояд ба дурусти фаҳмонид, ки «меҳри устод аз пада-мард беш аст». Зеро меғуянд, ки агар устодро кадр нақунӣ, илме, ки аз ӯ мегири, баракат надорад. Ин на танҳо як гуфтаи ирфонӣ, балки ҳақиқати таҷрибавист. Ҷомеае, ки сутуни маърифаташро заиф мекунад, дер ё зуд дар гирдобҳои чаҳолат фуру меравад.

Ҳамон тавре ки Мавлоно Абдурахмони Ҷомӣ гуфтааст: «Эй шогирд, агар илме, ки гирифтӣ, аз дил нагузашт, ба забон бимонад, он илмат ба амал наояд. Ва илме, ки ба амал намеояд, факат як борест бар рӯх, на рӯшноӣ».

Сухани Шайх Саъдии Шерозӣ ба ёд меояд: «Касе, ки устодро гиромӣ дорад, хикматро гиромӣ доштааст». Илова менамоем: Касе, ки устодро фаромӯш кунад, худро фаромӯш кардааст.

Пас волидони азиз, биёед бо омӯзгор ва дар паҳлуи омӯзгор бошем!

Эҳсоси ХУШБАХТ

Омӯзгор, хонанда ва эҳтироми гумшуда

меоянд. Онҳо на барои ҳамкорӣ, балки барои муҳокимаи устод ва як навъ «баҳо» гузоштан ба назди ӯ меоянд.

Хонанда ва эҳтироми гумшуда

Бадтар аз ҳама, хонанда худ медонад, ки устод дигар қудрати пешина надорад. Ӯ бо эҳсоси ҷасорати бардурӯг ба дарс ворид мешавад, ҷавоби дағал медиҳад, ҳатто аз таҳқир наметарсад. Агар замоне як нигоҳ ё як оҳанги устод барои хомӯш кардани садҳо сухани беҳуда кофӣ буд, имрӯз баъзан даҳ бор такрор кардан ҳам бефоида аст.

Иллати асли мафкураи дигаршуда аст. Бале, мафкураи ҷомеа дигар шудааст. Иллат дар қонуно нест, балки дар дили мо аст. Мо дар насли нав эҳсос ва эҳтироми воқеиро нисбат ба устод тарбия накардем. Мо ӯро танҳо як қорманди муассисаи давлатӣ донистем, на шахсе, ки рӯшноии маърифат мебахшад.

Агар замоне пада-мард худро шарикӣ омӯзгор медонист, имрӯз баъзеҳо ӯро танҳо ҳамчун «хизматрасони таълим» мебинанд. Агар замоне хатои хонанда шарикӣ хатои пада-мард модар шумурда мешуд, имрӯз баъзан волидайн худро дар қанор мегиранд ва тамоми масъулиятро ба гардани мактаб меандозанд.

Ин тағйир боис шудааст, ки хонанда эҳсоси тарсу эҳтиромро аз даст диҳад. Ӯ медонад, ки агар ба устод ҷавоби дағал диҳад, эҳтимолан ҷазое нахоҳад гирифт, балки шояд ҳатто пада-мард аз ӯ пуштибонӣ кунад.

Ва ҳоло ки дер нест, мо бояд баргардонем ҷойгоҳи устодро. Мо бояд фаҳмем: устод танҳо омӯзгори фан нест, ӯ омӯзгори зиндагист. Агар дар ҷойи худ набошад, ҷомеа аз пояш фарсуда мешавад. Баргардондани ҷойгоҳи устод маънои долани қудрат надорад, балки маънои барқарор кардани он бовару эҳтиромест, ки замоне байни ӯ, хонанда ва волидайн буд.

Омӯзгор ва фидокорӣ

Фидокории омӯзгор дар он аст, ки вай ҳар рӯз худро зиндагии худро такрор намекунад, балки ҳар рӯз ҷустуҷӯ мекунад, то роҳҳои нав барои фаҳмондани ҳақиқат пайдо кунад. Омӯзгор медонад, ки на ҳама хонанда яксон мефаҳманд; пас бояд ба ҳар яке калиди фаҳмо ҷудогона бисозад.

Меҳнати ӯ мисли қори бобон аст: баъзе шогирдон мисли гулҳои нозуканд, ки ба меҳру

таъсир мекард. Мо мефаҳмидем, ки дарс на барои қонъ кардани ӯ, балки барои ояндаи худ мост.

Борҳо шохиди манзараҳои собик ба шогирди худ рӯ ба рӯ мешавад ва шогирд бо эҳтироми қомил даст ба сина гузошта салом медиҳад. Инҳо нишонаҳои мактабхоист, ки дар онҳо дарс на танҳо дар синфхона, балки дар дилҳо мегузашт. Аммо имрӯз, чунин манзараҳо кам ба назар мерасанд. Баъзе хонандагон ҳатто баъд аз хатм, агар устодро бинанд, рӯй мегардонанд, чун на эҳсоси қарздорӣ доранд ва на эҳсоси шарм аз бетафовутӣ.

Ман омӯзгореро бо номи Ҳамдам Шарипов мешиносам, ки ҳар пагоҳ аз деҳаи ҳамсоя то мактаб беш аз се километр роҳро пиёда велосипедсавор тай мекард. Фасл фарқ надошт: зимистони сарду барфӣ, баҳори боронӣ ё тобистони гарм. Ӯ ҳамеша барвакт мерасид, бо чехраи қушод ба хонандагон салом медод.

Шогирдон ӯро на танҳо барои дониш, балки барои инсофу меҳрубонӣаш дӯст медоштанд. Ӯ ҳар як хонандаро ном мегирифт, ҳатто агар дар синф 35 нафар мебуд. Барои вай ҳар шогирд як олам буд, ки сазовори таваҷҷуҳи ҷудогона аст.

Ёд дорам, ки ин суҳанро ба мо батақрор мегуфт: «Донише, ки ман медиҳам, музди ман нест, сармояи ман аст. Муздро зиндагӣ ба ман медиҳад, вақте мебинам шогирдам муваффақ аст».

Ҳоло вақте ба хабарҳои охир менигарам, ки дар онҳо муносибати беэҳтиромона ба омӯзгор зикр мешавад, дар дилам ғам менишинад. Чаро мо он эҳсоси амиқ эҳтиромро аз даст додем?

Аз қуллаи эҳтиром то нишебии беарзишӣ

Имрӯз, агар ба ҳолати воқеӣ назар кунем, мебинем, ки омӯзгор мисли пешин қудрати тарбиявӣ надорад. Дарс додан ҳа, аммо таъсир ба ахлоқи хонанда камтар шудааст.

Сабабҳо ҳам маълуманд: тағйири мафкураи пада-мард (баъзе волидайн ба устод ҳамчун «хизматрасон» нигоҳ мекунад, на ҳамчун мураббӣ ва раҳнамо) ва таъсири муҳити иттилоотӣ (интернет, шабақаҳои иҷтимоӣ ва фарҳанги ҳоричӣ, ки на ҳамеша арзишҳои суннатии эҳтиромро тарғиб мекунад).

Дар натиҷа, хонанда медонад, ки устод ҳаққи ҷазои ҷисмонӣ надорад, ҳатто оҳанги

УСУЛИ ТАДРИС

Ҳавасмандкунӣ (Motivation) яке аз омилҳои муҳимми муваффақият дар дарси забони англисӣ мебошад. Он ба таври мустақим ба натиҷаҳои омӯзиш таъсир мерасонад. Хонандагони ҳавасманд бештар талош мекунамд, дар дарс фаъолона иштирок намоянд. Инҳоянд чанд сабаби муҳим, ки чаро ҳавасмандгардонӣ дар ин раванд зарур аст:

Омили тақвияти фаъолияти хонандагон

1. Бехтар шудани иштироки фаъолона. Хонандагони ҳавасманд дар дарс фаъолона иштирок мекунамд, савол медиханд, фикрҳои худро баён мекунамд ва дар машғулиятҳои гуруҳӣ ширкат меварзанд. Ин иштироки фаъол раванди омӯзишро бештар самаранок мегардонад.

2. Афзониши эътимод ба худ. Вақте ки хонандагон ҳавасманданд, аз амал кардан наметарсанд, ҳатто агар ҳато кунанд ҳам, ҳавасмандӣ ба онҳо эътимод мебахшад, ки забонро бештар истифода баранд.

3. Мусоидат ба омӯзиши мустақил. Ҳавасмандгардонӣ хонандагонро ташвиқ мекунамд, ки берун аз дарс низ ба омӯзиш машғул шаванд. Онҳо метавонанд мустақилона китоб хонанд, филмҳоро бо забони англисӣ тамошо кунанд ё бо одамони хориҷӣ тавассути интернет муошират намоянд.

4. Бехтар шудани натиҷаҳои таълим. Таҳқиқот нишон медихад, ки робитаи қавӣ байни ҳавасмандӣ ва муваффақияти хонанда вучуд дорад. Хонандагони ҳавасманд баҳои баландтар мегиранд, маводи навро зудтар аз худ мекунамд ва дар имтиҳонҳо натиҷаҳои бехтар ба даст меоранд.

5. Рушди муносибати мусбат ба омӯзиш. Вақте ки таълим шавқовар ва ҷолиб аст, хонандагон фаъол мегарданд. Ин муносибати мусбат барои омӯзиши забонҳои дигар дар оянда низ мусоидат мекунамд.

6. Паст шудани сатҳи якрангӣ. Дарсҳои якранг ва дил-

гиркунамда метавонанд боиси коҳиши тавачҷуҳи хонандагон шаванд. Ҳавасмандгардонӣ тавассути истифодаи усулҳои нави таълим ва бозиро дарсҳоро рангин менамояд.

7. Тайёр кардани хонандагон ба ҳаёти воқеӣ. Ҳавасмандгардонӣ хонандагонро барои истифодаи забони англисӣ дар ҳолатҳои воқеӣ, ба монанди сафар, кор ва муо-

шират омода месозад. Ба онҳо кумак мекунамд, ки муҳимияти омӯзиши забонро дарк намоянд.

Чанд усул барои ҳавасманд намудани хонандагон:

1. Муқаррар кардани ҳадафҳои равшан ва дастрас. Дар оғози дарс ё курс бо хонандагон ҳадафҳои дарсро муҳокима кунед. Ин метавонад ба онҳо кумак кунамд, фаҳманд, ки чаро ин мавзӯ муҳим аст ва ба мақсадҳои шахсии онҳо чӣ гуна алоқамандӣ дорад. Ҳадафҳоро кӯтоҳмуддат ва дарозмуддат муқаррар кунед. Масалан «Дар ин ҳафта мо 10 калимаи нав меомӯзем» ё «Дар охири семоҳа мо метавонем дар мавзӯи «Оилаи ман» суҳбат кунем».

2. Фаъолиятҳои ҷолиб ва интерактивӣ. Барои он ки дарс дилгиркунамда набошад, бозиро забонӣ, нақшофарӣ (role-playing), ҳикоянависӣ ва дигар машғулиятҳои шавқоварро истифода баред. Истифодаи технологияро дар дарс зиёд кунед. Видео, подкаст, мусиқӣ ва барномаҳои интерактивӣ метавонанд хонандагонро ҷалб намоянд. Мавзӯҳои оинтиҳоб кунед, ки ба манфиатҳои хонандагон наздиканд, ба монанди филмҳо, мусиқӣ, варзиш ё масоили рӯзмарра.

3. Мухити мусбат ва дастгирии омӯзгор. Фазаи синфиро дӯстона созед, ки дар он хонандагон аз иштибоҳ кардан натарсанд. Иштибоҳҳо як қисми табиии раванди омӯзиши мебо-

шанд. Тавсияҳои мусбат ва созандаро зуд-зуд пешниҳод кунед. Барои ҳар як муваффақият (ҳатто хурдтарин) хонандагонро ситоиш кунед. Хонандагонро ташвиқ намоед, ки якдигарро дастгирӣ кунанд ва дар корҳои гуруҳӣ иштирок намоянд.

4. Алоқаи мустақим ба ҳаёти воқеӣ. Нишон диҳед, ки чӣ гуна дониши забони

англисӣ дар ҳаёти ҳаррӯза муфид буда метавонад (масалан, ҳангоми сафар, тамошои филмҳои хориҷӣ ё дар кор). Ҳолатҳои воқеиро дар дарс истифода баред, ба монанди фармоиш додани хӯрок дар тарабхона ё мусоҳибаи корӣ.

5. Мустақилияти хонандагон.Ба хонандагон имконият диҳед, ки барои омӯзиши худ қарор қабул кунанд. Масалан, интиҳоби мавзӯ барои лоиҳа ё китобе, ки меҳонад хонанд. Хонандагонро ба омӯзиши мустақилона ташвиқ кунед, ки ин боиси афзудани эътимоди онҳо ба худ мегардад.

6. Назорат ва ҷашнгирии муваффақиятҳо. Пешрафти хонандагонро мунтазам назорат кунед ва дар ин ҳусус бо онҳо суҳбат намоед. Барои дастовардҳо бо ифтихорнома ё муқофотҳо шоғирдонро таҳсин гӯяд.

Ҳавасмандсозии хонандагон қори доимист, ки ҳам аз усулҳои таълим ва ҳам аз муносибати омӯзгор вобастагӣ дорад. Бо истифодаи ин усулҳо омӯзгор метавонад як муҳити омӯзишии самарабахшро эҷод кунамд.

Ҳавасмандгардонӣ на танҳо як усули таълим, балки як зарурати муҳим барои роҳандозии раванди омӯзиши бомуваффақият ва самаранок мебошад.

*Таҳияи
Диловар САӢДУЛЛОЕВ,
омӯзгори забони англисии
МТМУ №8-и
ноҳияи Данғара*

РОҲНАМО

Муҳовараи мухтасари забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ

(Барои омӯзгорону хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ (синфҳои 5-11), устодону донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи махсус, олии касбӣ ва кормандони соҳаи маориф ва илм)

Тоҷикӣ	Русӣ	Англисӣ	Овонавишт
МАҚОМОТ			
Бо худ ҳуччати тасдиқкунамдаи шахсият доред?	Вы имеете при себе документ подтверждающий Вашу личность?	Do you have identity card?	[du: ju:hæv aɪ'dentəti kɑ:dʔ]
Марҳамат, ин шиносномаи ман.	Пожалуйста, это мой паспорт.	Here it is my passport	[hɪə it ɪz maɪ pæspɔrt]
Ман ... гум кардам.	Я потерял.....	I have lost...	[aɪ hæv lɔst ...]
Шумо шиносномаи хориҷӣ доред?	У Вас есть загранпаспорт?	Do you have a foreign passport?	[du: ju: hæv ə 'færən pæspɔrt ʔ]
Бубахшед, ҷаноб (хонум), шумо тартиботи ҷамъиятиро вайрон карда истодаед.	Извините, господин (госпажа) Вы нарушаете общественный порядок.	Excuse me, sir (madam). you are violating the public order	[ɪk'skju:z mi: sɜ: ('mædəm). ju: a: 'vɔɪələteɪŋ də 'pʌblɪk 'ɔrdə(r)]
Ғавғо накунамд!	Не шумите!	Don't make noise!	[dɒnt meɪk nəɪz !]
Дастҳо ба боло!	Руки вверх!	Hands up!	[hændz ʌp!]
Лутфан, ҳамроҳи ман ба шуъбаи полис равед.	Пожалуйста, пройдите со мной до участка полиции.	Please, follow me to the police station	[plɪ:z, 'fɒləʊ mi: tu: də pə'li:s 'steɪʃn]
Иҷозатномаи гирифтани расмро нишон медихед?	Покажите разрешение на съемку?	Will you show your permission for taking pictures?	[wɪl ju: ʃəʊ jɔ: pə'rmiʃn fɔ: teɪkɪŋ 'pɪktʃə(r)z ʔ]
Ман иҷозатнома дорам	У меня есть разрешение.	I have got the permission	[aɪ hæv gɒt də pə'rmiʃn]
Лутфан, дар протокол имзо гузоред.	Пожалуйста, подпишите протокол.	Please, sign the report	[plɪ:z, saɪn də ri'pɔrt]
Мақсади омадани шумо ба ин давлат чист?	Цель Вашего приезда	What is the purpose of your visit to this country?	[wɒt ɪz də 'pɜ:rpəs ɒv jɔ: 'vɪzɪt tu: ðɪs 'kʌntriʔ]
Метавонед ҷузвдонатонро кушоед?	Откройте, пожалуйста, вашу сумку.	Will you open your bag, please?	[wɪl ju: 'əʊpən jɔ: bæɡ, plɪ:zʔ]
Шумо ба тарҷумон эҳтиёҷ доред?	Нуждается ли Вы в переводчике?	Do you need an interpreter?	[du: ju: ni:d æn ɪn'tɜ:pri:tə(r)ʔ]
Шумо барои содир намудани ҷиноят дастгир шудед.	Вы задержаны за совершение преступления.	You are detained for committing a crime.	[ju: a: dɪ'teɪn fɔr kə'mju:tiŋ æ kraɪm]
ТАБРИКОТ - ПОЗДРАВЛЕНИЕ - CONGRATULATIONS			
Шуморо табрик мекунам!	Поздравляю вас!	(My) congratulations (to you)!	[maɪ kən.ɡræʃʔu' - leiʃ(ə)n (tə ju:)]
Ташаккур, барои табрико	Спасибо за поздравления	Thank you for your congratulations.	['θæŋk ju: fɔ: jɔ: kən.ɡræʃju' - leiʃən]
Муваффақият муборак!	С удачей!	Congratulations on your success!	[kən.ɡræʃʔu' leiʃ(ə)n ɒn jɔ: sək'ses]
Ташаккур!	Спасибо!	Thank you.	['θæŋkju]
Соли нав муборак!	Поздравляю с Новым годом!	Happy New Year! I wish you a happy New Year!	[hæpi nju: jɪə] [aɪ wɪʃ ju: ə 'hæpi nju: jɪə]
Соли нав – иқболи нав!	С Новым годом, с новым счастьем!	Happy New Year and my best wishes!	['hæpi nju: jɪə ænd maɪ best wɪʃez]
Ташаккур, ба шумо низ!	Спасибо, и вас тоже!	Thank you, the same to you!	[θæŋk ju: də seɪm tə ju:]

(Давом дорад)

АНДЕША

Зеҳни сунӣ: имконият ва хатарҳо

Дар ҷаҳони муосир, ки технологияҳои рақамӣ босуръат рушд мекунамд, масоили марбут ба амнияти иттилоотӣ ва кибернетикӣ аҳаммияти афзоянда пайдо намудаанд. Зеҳни сунӣ ва амнияти кибернетикӣ ду самти калидии рушди илм ва технологияҳои муосир маҳсуб ёфта, ба ҳамдигар иртиботи зич доранд. Зеҳни сунӣ, ки ҳадафаш эҷоди системаҳои қобилияти тақлид кардани фикр, омӯхтан ва қабули қарорро дорад, метавонад дар таҳқиқи амнияти кибернетикӣ нақши муҳим бозад. Бо вучуди ин, густариши истифодаи он таҳдидҳои нави амниятиро низ ба вучуд меорад.

Зеҳни сунӣ ба системаҳо ишора мекунамд, ки қобилияти таҳлили маълумот, қабули қарорҳои интеллектуалӣ ва интераксия бо муҳити атрофро доро мебошанд. Ин гуна системаҳо метавонанд бо истифода аз алгоритмҳо, таҷрибаҳо ва маълумоти таълимдида ба таври мустақил фаъолият кунанд. Бо дарназардошти чунин хусусиятҳо, истифодаи зеҳни сунӣ дар соҳаи амнияти иттилоотӣ дорои имкониятҳои назаррас мебошад. Аммо як қатор хатарҳои эҳтимолӣ низ ба миён меоянд, аз ҷумла:

- истифодаи зеҳни сунӣ барои эҷоди ҳакерҳои автоматикӣ;
- ҳамлаҳои интеллектуалӣ бо истифода аз шабакаҳои омӯзиши амик;
- сохтакорӣ ва паҳн кардани маълумоти бардурӯғ;
- шикастани алгоритмҳои рамзгузорӣ тавассути системаҳои зеҳни сунӣ.

Яке аз сенарияҳои эҳтимолӣ ин аст, ки дастгоҳҳои рақамӣ, ба мисли телефонҳои ҳамроҳ ё компютерҳо, аз ҷониби нармфзорҳои зараровар

идора шаванд. Дар чунин ҳолат, маълумоти шахсӣ, ҳисоби бонкӣ ва дигар иттилооти муҳимми қорбар метавонад мавриди дастрасии ғайриқонуний қарор гирад. Бо дарназардошти ин, татбиқи тадбирҳои ҳимоявӣ барои ҳар як шахс муҳим аст. Аз ҷумла, истифодаи паролҳои (рамз) мустаҳкам, эҳтиёт ҳангоми ворид шудан ба сомонаҳои ношинос, худдорӣ аз насби барномаҳои номаълум ва баррасии муфассали паёмҳои шубҳанок аз ҷумлаи чораҳои одии амниятии шахсӣ мебошанд.

Амнияти кибернетикӣ ё киберамният ба муҳофизати системаҳои компютерӣ, маълумот ва шабакаҳо аз таҳдидҳои киберӣ, ба мисли ҳучумҳои ҳакерӣ, вирусҳо ва дигар хатарҳо дахл дорад. Бо пешрафти технологияҳои зеҳни сунӣ таҳдидҳо мураккабтар ва дақиқтар мешаванд. Аз ин рӯ, на танҳо шахсони алоҳида, балки давлатҳо, муассисаҳо ва ширкатҳо бояд чораҳои муассирро барои таъмини амнияти иттилоотии худ роҳандозӣ намоянд.

Тавачҷуҳ ба ин масъала, дар шароити афзониши ҳамлаҳои киберӣ ва истифодаи зеҳни сунӣ дар таҳқиқи онҳо аҳаммияти стратегӣ дорад. Зеҳни сунӣ метавонад ба воситаи таҳқиқи муҳофизат, таҳлили маълумоти бузург ва пешгӯии хатарҳо дар баланд бардоштани амнияти кибернетикӣ нақши муҳим бозад. Аммо истифодаи нодуруст ва назорати ғайрифайол метавонад ба манбаи қиддии таҳдид табдил ёбад. Дар ин замина, зарур аст, ки татбиқи зеҳни сунӣ дар соҳаи амният бо стратегияи ҳамаҷониба, танзими ҳуқуқӣ ва таҳқиқоти илмӣ пайваста ҳамоҳанг шавад. Дар ин сурат, метавонем аз имкониятҳои он баҳравар ва аз хатарҳои эҳтимолӣ эмин гардем.

*Қ. ШАРИПОВ,
сармутахассиси раёсати таълими
ДДОТ ба номи Садриддин Айни,
номзади илмҳои педагогӣ*

СОЗАНДАГӢ

Оғоз

Соҳаи маориф дар сиёсати давлатӣ дар меҳвар қарор дошта, баҳри пешрафти ҳамачонибаи он қорҳои зиёде анҷом дода мешавад. Дар ин замина, сохтмони муассисаҳои таълимӣ вусъат пайдо кард, ки ин омил имкон фароҳам овард, ки аз як тараф, хонандагон дар бехтарин шароит таҳсил намоянд, аз ҷониби дигар, ба баланд гардидани сатҳи сифати таълим мусоидат намуд. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми ҳеш ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (28.12.2024) таъкид карданд: «Таъини солҳои соҳибистиклолӣ дар кишвар 3670 муассисаи нави таҳсилоти миёнаи умумӣ, 262 муассисаи томактабӣ ва 35 муассисаи таҳсилоти олии касбӣ сохта, ба истифода дода шуд. Агар соли 1991 дар Тоҷикистон 3229 муассисаи таҳсилоти умумӣ бо 1,3 миллион нафар хонанда фаъолият дошта бошад, пас имрӯз 4037 муассиса, аз ҷумла, 170 литсейю гимназия, яъне, муассисаҳои таълимӣ типӣ нави фаъолият менамоянд. Шумораи умумии хонандагони онҳо беш аз 2 миллиону 300 ҳазор нафарро ташкил медиҳад. Соли 1991 дар кишвар ҳамагӣ 13 муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бо 69 ҳазор донишҷӯ фаъолият мекард. Ҳоло шумораи ин муассисаҳо ба 48 ва донишҷӯёни онҳо ба зиёда аз 214 ҳазор нафар расидааст». Ҳамчунин, бо зиёд гардидани аҳоли ва таъмирталаб шудани иддае аз муассисаҳои таълимӣ зарурати сохтмони мактабҳо дар ғушаву қанори мамлакат ба миён омада, қорҳои зиёде дар ин ҷода ба анҷом расонида мешавад. Ба ин мазмун, ҳоло раванди бунёди сохтмони муассисаҳои таълимӣ дар кишвар густариш ёфта, дар доираи барномаҳо дар ин самт тадбирҳои судманд андешида шудааст.

Вусъати сохтмони муассисаҳои таълимӣ дар кишвар

Хонандагон дар мактабҳои мучахҳаз бо технологияи муосирӣ таълимӣ ҳамчун мутахассисони варзида ба камол расида, дар рушди иқтисодиву иҷтимоии кишвар саҳми муносиб мегузоранд. Аз ин ҷост, ки дурнамои сохтмони муассисаҳои таълимӣ дар сатҳи баланд тарҳрезӣ шуда, бо иҷрои он ҳам фароғии ба кӯдакостонҳо зиёд гардида, ҳам мактабҳои ҷавобгӯ ба замонӣ муосир бунёд мешавад. Ба ин маънӣ, бо мақсади дар панҷ соли оянда бо истифода аз ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузорӣ ва бо дарназардошти ҳадафи гузошташуда барои фароғии 50 ғоизи кӯдакони синну соли томактабӣ бунёди 800 муассисаи таҳсилоти томактабӣ лоиҳаи «Барномаи давлатии рушди таҳсилоти томактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2026-2030» омода

Нақшаи Пешвои миллат дар бунёди муассисаҳои нави таълимӣ ё барномае, ки инфрасохтори соҳаи маорифи Хатлонро ба марҳалаи нави ворид мекунад

гардида, дар баррасии вазорату идораҳои дахлдор қарор дорад. Ба таъкиди муовини вазири маориф ва илм Бадриддин Музаффарзода, мақсади асосии барнома баланд гардидани нишондиҳандаи фароғии кӯдакони синни 3-6-сола, хусусан, дар деҳот, то соли 2030 ба сатҳи на камтар аз 55 ғоиз махсус меёбад.

Ҳамчунин, ҷиҳати ба нақша гирифтани сохтмони муассисаҳои таълимӣ дар панҷ соли оянда ба унвони мақомотҳои иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе, Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳои Сугдӣ Хатлон ва шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ дархост ирсол шуда, маълумот ҷамъоварӣ гардид. Дар асоси маълумоти мазкур дар панҷ соли оянда сохтмони 950 муассиса ба нақша гирифта шудааст, ки ба Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон 89, вилояти Хатлон 387, вилояти Сугд 216, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ва шаҳри Душанбе 258 муассисаи рост меояд. Бо бунёди муассисаҳои мазкур имкон ба вучуд меояд, ки хонандагон дар шароити созгор ба таҳсил фаро гирифта шаванд.

- Соли 2025 дар ҷумҳурӣ аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузорӣ сохтмони 309 муассисаи таълимӣ ва бинову синфхонаҳои иловагӣ дар назди муассисаҳои таълимӣ барои 94 122 ҷойи нишаст ба нақша гирифта шуда, то охири соли равон қисми зиёди иншооти мазкур мавриди истифода қарор дода мешавад. Дар ин самт, дар шаш моҳи соли равон аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузорӣ бинои 31 муассисаи таҳсилоти умумӣ ва бинои иловагӣ дар назди муассисаҳои таҳсилоти умумӣ барои 4026 ҷойи нишаст дар як баст сохта ба истифода дода шуд, - зикр кард Б. Музаффарзода.

Барномае, ки мушкilotро бартараф мекунад

Шоистаи таъкид аст, ки барои рушди сохтмони муассисаҳои таълимӣ барномаҳои махсуси давлатӣ қабул гардидааст, ки амалӣ шудани он соҳаи маорифи кишварро ба марҳалаи нави ворид мекунад. Бо мақсади фароҳам овардани шароити мусоиди таълимӣ ва бартараф намудани камбудҳои ҷойи дошта вобаста ба сохтмону азнавсозии иншооти соҳаи маориф ва норасоии ҷойи нишаст дар вилояти Хатлон, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Барномаи давлатии рушди муассисаҳои соҳаи маорифи вилояти Хатлон барои солҳои 2022-2027 қабул гардида, марҳалаи якуми он барои солҳои 2022-2024 иҷро шуд. Дар марҳалаи якум барои солҳои 2022-2024 фароҳам

овардани шароити зарурӣ барои рушди соҳаи маорифи вилоят, аз ҷумла, гирифтани таҳсилоти босифат дар асоси стандартҳои давлатии таҳсилот ва ба сатҳи маорифи давлатҳои тараққиқкардаи ҷаҳон наздик намудани низоми маориф мебошад.

Б. Музаффарзода қайд намуд, ки тибқи нақшаи амалии барнома дар марҳалаи якум барои солҳои 2022-2024 сохтмони ва таъмири азнавсозии 173 бинои муассисаи таҳсилоти умумӣ барои 52 850 ҷойи нишаст бо маблағи 693 миллиону 800 ҳазор сомонӣ пешбинӣ гардид. Дар ин давра, ҷиҳати иҷрои барнома дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузорӣ бинои 105 муассисаи таҳсилоти умумӣ барои 24 670 ҷойи нишаст бо маблағи 384 миллиону 683 ҳазор сомонӣ сохтмону азнавсозӣ гардид, ки 60,7% иҷрои барномаро ташкил медиҳад. Илова ба ин, сохтмону азнавсозии 33 бинои муассисаи таълимӣ барои 10 236 ҷойи нишаст (19,1%) идома дорад ва бо ба истифода додани онҳо иҷроии барнома дар марҳалаи якум 79,8%-ро ташкил медиҳад. Дар баробари ин, бо ҷалби сармояи дохиливу хориҷӣ дар 11 (6,3%) муассисаи таълимӣ қорҳои лоиҳақашӣ дар арафаи анҷомёбӣ қарор дошта, барои оғози қорҳои сохтмонӣ тадбирҳои андешида шуда истодааст.

Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Нақшаи амалии Барномаи давлатии рушди муассисаҳои соҳаи маорифи вилояти Хатлон барои солҳои 2022-2027, дар марҳалаи дуюм, солҳои 2025-2027» тасдиқ гардид. Дар асоси барномаи мазкур сохтмону азнавсозии муассисаҳои таълимие, ки дар ҳолати садамавӣ қарор доранд ва ба синфхонаҳои иловагӣ ниёз доранд, муассисаҳои таълимӣ дар деҳаҳои навибунёд ва деҳаҳое, ки шумораи аҳолиашон зиёд шудааст ва муассисаҳои таълимие, ки биноҳои онҳо ба таъмири азнавсозӣ ниёз доранд,

ба нақша гирифта шудаанд. Мактабҳои навибунёд бо тамоми таҷхизоти замонавӣ таъмин гардида, бо бехтарин шароит дар ихтиёри муҳассилин қарор мегиранд. Ҷиҳати иҷрои барномаи мазкур сарчашмаҳои асосии маблағгузорӣ зикр шудааст, ки ба таъмини иҷрои он мусоидат мекунад. Ба таъкиди Б. Музаффарзода, дар асоси нақшаи маблағгузории қисматҳои лоиҳа дар ҳаҷми 92 миллион сомонӣ (9,6%) аз ҳисоби бучети ҷумҳуриявӣ, ба андозаи 276 млн 350 ҳазор сомонӣ (28,85%) аз ҳисоби бучети вилояти Хатлон, бучетҳои маҳаллӣ ва соҳибқорон ва дар ҳаҷми 589 миллиону 515 ҳазор сомонӣ (61,55%) бо ҷалби сармояи хориҷӣ бояд амалӣ карда шаванд. Бо татбиқи босамари барномаи мазкур, дар вилояти Хатлон бинои 165 муассисаи таълимӣ барои 53 303 ҷойи нишаст ба маблағи умумии 957 миллиону 850 ҳазор сомонӣ сохтмону азнавсозӣ мегардад.

Вазифаҳои аҳли маориф

Мусаллам аст, ки сохтмону азнавсозии биноҳои нави таълимӣ имкон фароҳам меорад, ки хонандагон дар бехтарин шароит таҳсил намоянд. Ҳадафи Давлат ва Ҳукумати кишвар низ ба он равона гардидааст, ки наврастони ҷавонон дар муассисаҳои муосирӣ таълимӣ таҳсил намоянд, қорҳои донишу ҷаҳонбинии пешрафта гарданд ва дар рушди бомароми кишвари азизамон саҳми арзанда гузоранд. Аз ин рӯ, аҳли маорифро мебошад бо ин ҳама ғамхориву дастгириҳои пайвастаи Пешвои миллат масъулияти хешро дар таълиму тарбия бештар намуда, дарсхоро рабгини ҷолиб роҳандозӣ намоянд ва хонандагонро ба омӯзишу мутолиа, аз худ кардани техникаву технологияи муосир, забонҳои хориҷӣ, китобҳои бадеӣ шавқманд гардонанд. Зеро ин омил метавонад онҳоро ҳам аз ҷиҳати дарку маърифати илмҳои замон ва ҳам бо ихтироъкориву навоарӣ водор кунад.

Дар баробари ин, бояд ба

муҳассилин ғушзад намуд, ки ба қадри созиандагӣ дар кишвар бирасанд ва он биноҳои нави замонавӣ таълимие, ки сохта шудаанд, мисли хонаи хеш нигоҳубин намоянд ва дар зимн, аз воситаҳои техникаи нави таълимӣ, озмоишгоҳҳои замонавӣ, синфхонаҳои лингафонии барои онҳо фароҳамшуда самаранок истифода намуда, ба омӯзиши илмҳои бунёдӣ бештар машғул шаванд, забонҳои хориҷиро аз бар намоянд ва ҳамчун мутахассиси варзидаву навоар кишварамонро дар арсаи байналмилалӣ ба таври шоиста муаррифӣ намоянд.

Омӯзгорону устодонро зарур аст, ки дар баробари таълим ба тарбия низ диққати махсус зоҳир намуда, дар доираи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулият барои таълиму тарбияи фарзанд» ҳамқориро ба роҳ монда, мутахассисонро ба камол расонанд, ки ҳам қорҳои одоби ахлоқи ҳамида ва ҳам дониши фароғии замон бошанд.

Анҷом

Бо оғози соли нави таҳсил дар ғушаву қанори мамлакат муассисаҳои нави таълимӣ мавриди истифода қарор мегиранд. Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар иддае аз иншоот бевоқита ширкат варзида, дар вазияти тантанавӣ онҳоро ба истифода медиҳанд ва бо аҳли маориф суҳбат меороянд. Чанде пеш Сарвари давлат танҳо дар шаҳри Душанбе се бинои нави таълимиро бо тамоми таҷхизоти замонавӣ мавриди баҳрабардорӣ қарор доданд, ки далели равшани вусъати сохтмони мактабҳо мебошад. Ба ҳамагон маълум аст, ки дар ғушаву қанори мамлакат аз ҳама зиёд иншооти соҳаи маориф бунёд мешавад, ки ин ба як маъност, то инфрасохтор ва низоми соҳаи маориф мутобик ба меъёрҳои байналмилалӣ нагардад, наметавон дар дигар соҳаҳо ба қомебиҳои ҷашмгир ноил шуд. Аз ин рӯ, ба масъалаи мазкур бояд аҳли ҷомеа таваҷҷуҳ намоянд, дар бунёди муассисаҳои таълимӣ ва фароҳам овардани шароити созгор барои таҳсилу омӯзиш талош кунанд. Дар зимн, иҷрои «Нақшаи амалии Барномаи давлатии рушди муассисаҳои соҳаи маорифи вилояти Хатлон барои солҳои 2022-2027, дар марҳалаи дуюм, солҳои 2025-2027» қадами устувор дар рушди маорифи як ғушаи Ватани азизамон мебошад. Аз ин рӯ, бояд ҳамвора талош намуд, ки тамоми бандҳои он иҷро гардад ва муассисаҳои нави таълимӣ бо тамоми таҷхизоти замонавӣ сохта, мавриди истифода қарор гиранд.

Насриддин ОХУНЗОДА,
«Омӯзгор»

15 август Раиси вилояти Хатлон Давлаталӣ Саид дар деҳаи Гулистони Ҷамоати деҳоти Меҳнатободи ноҳияи Кӯшониён бинои иловагии муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии рақами 2-ро мавриди истифода қарор дод. Бо дарназардошти сол аз сол зиёд гардидани шумораи хонандагон ва пайдо гардидани талабот ба ҷойи нишаст, куми-

Истифодаи бинои иловагии мактаб барои 400 хонанда

таи падару модарон ва соҳибқорон бо ҷонибдорӣ аз сиёсати ободгаронаи Ҳукумати мамлакат тасмим гирифт-

танд, ки бинои нави таълимӣ созанд.

Бинои муассисаи таълимӣ дуошёна буда, аз 16 синфхонаи таълимӣ иборат

мебошад ва барои 400 хонанда дар 1 баст сохта шудааст. Бино аз синфхонаҳои мучахҳазӣ фанӣ, синфхонаи омодагии ибтидоии ҳарбӣ, синфхонаҳои технологияи иттилоотӣ-коммуникатсионӣ иборат мебошад. Ҳамзамон, дар назди ин муассисаи таълимӣ сохтмони Маркази инкишофи кӯдак идома дорад.

Дар кишвар Комиссияи байниидоравӣ оид ба танзими соҳаи зеҳни сунъӣ таъсис дода шуд.

ЧАШМАНДОЗ

Пешрафти технологияҳои рақамӣ низоми маорифро дар ҷаҳон тағйир дод. Яке аз падидаҳои муҳими ин раванд ҷорӣ шудани журнал ва рӯномаи электронӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мебошад. Истифодаи журнал ва рӯномаҳои электронӣ ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки баҳогузорӣ, ҳозиршавӣ, речай дарс ва ирсолӣ фикру мулоҳизахоро онлайн идора намоянд. Волидон ва хонандагон бошанд, бо воситаи компютеру ғарҷет ба маълумоти ҷорӣ осону саривақт дастрасӣ пайдо мекунанд ва шаффофият дар раванди баҳогузорӣ таъмин карда мешавад.

Журнал ва рӯномаҳои электронӣ дар мактабҳои давлатҳои Аврупо ба як унсурӣ ҷудо-нашавандаи низоми таълим табдил ёфтааст. Бо вучуди ҳарҷоту мушкилоти техникӣ, самаранокии онҳо аз ҷониби аксарӣ мутахассисон ва муассисаҳои таълимӣ тасдиқ шудааст.

Аввалин дастгоҳи рақамӣ, ки қисман вазифаи журнали электрониро иҷро мекард ва барои сабти ҳузур истифода мешуд, соли 1990 аз ҷониби ширкати «Bromcom»-и Англия рӯйи кор омадааст. Соли 1993 бошад, ба таври озмоишӣ дар якҷанд мактаб роҳандозӣ гардид. Аз солҳои 1997 то 2002 ин системаи электронӣ тадриҷан ташаккул ёфта, сатҳи фароғирӣ муассисаҳои таълимӣ низ то ба 500 адад афзуд. Дар маҷмӯъ, аз ҷониби давлат барои роҳандозии ин навоарӣ дар он солҳо 255 миллион фунт маблағ масраф шуд. Истифодаи журналҳои электронӣ дар мактабҳои Англия дар солҳои охир афзоиш ёфтааст. Тақрибан 72 дарсади мактабҳо дар ин кишвар аз ин система истифода мебаранд.

Magister – платформаи маълум барои мактабҳои таҳсилоти миёнаи Нидерландия буда, тавассути он хонандагон, омӯзгорон ва волидон метавонанд ба баҳогузорӣ, ҳузурӣ хонандагон дар дарс, вазифаҳо барои дарси оянда ва речай он дастрасӣ пайдо кунанд. Дар соли 2012 Magister 70 фоизи мактабҳоро фаро гирифт. Соли 2023 ғаёлияти ин платформа катъ ва ба ҷойи он платформаи Magister.learn ба ғаёлият пардохт.

Дар Олмон то соли 2019 тақрибан 25 дарсад мактабҳои миёна аз рӯномаи рақамӣ истифода мебаранд. Пас аз ин, соли 2020 бо сабаби гузариш ба таҳсилоти фосилавӣ сатҳи истифода ба 60 дарсад расид. Соли 2023 40 дарсади мактабҳои ибтидоӣ ва 70 дарсади мактабҳои миёна аз рӯномаи рақамӣ истифода мебаранд. Дар Олмон сатҳи фароғирӣ гуногун буда, дар ин самт, Бавария ва Баден-Вюртемберг пешсафанд. Дар кишвар мушкилоти асосӣ барои фароғирӣ нобаробарии техникӣ, яъне, дар баъзе мактабҳо ҳанӯз ҳам норасоии таҷҳизот дида мешавад. Платформаи маълумтарин, ки аз он ҳамчун алтернативаи рӯномаҳои ҷойӣ истифода мекунанд, WebUntis мебошад.

Платформаи «Vulcan-Uonet» дар Полша яке аз асоситарин пешниҳодкунандагони рӯномаи электронӣ (Dziennik Vulcan) аст. Ин система имрӯз дар мактабҳои миёнаи кишвар ва сеъи истифода мешавад. Вобаста ба навъ (версияи мобилӣ) баъзе хизматрасониҳои он барои волидайн пулакӣ сурат мегирад. Аз ҷумла, волидон агар хоҳанд, бо омӯзгорон муошират ё паём

ирсол кунанд, бояд маблағ пардохт намоянд. Тадқиқотҳо нишон доданд, ки дар соли 2024 зиёда аз 24 000 муассисаи таълимӣ Полша аз рӯнома ва журналҳои синфӣ электронӣ истифода мекунанд.

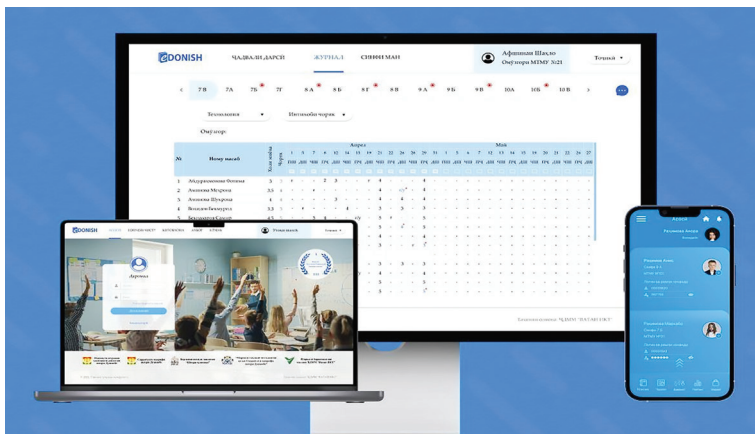
Тибки таҳлилҳо дар Амрико 90 дарсад муассисаҳои таълимӣ аз барномаҳои электронӣ School districts ва Student Information System (SIS) истифода мебаранд. Ин системаҳо маълуман вазифаи идора кардани маълумоти хонандагон, таъйинҳои хатм, ҳузур, баҳогузорӣ ва иртибот бо волидонро ба уҳда доранд. Тақрибан ҳамаи мактабҳои миёна дар ИМА барои пайгирии натиҷаи хонандагони худ ва иртибот бо волидон аз SIS истифода мекунанд. Барномаи мобилии SIS имкон медиҳад, ки хонандагон ва волидон натиҷаҳоро дар вақти зарурӣ бубинанд.

Дар мактабҳои Чин истифодаи шаклҳои анъанавӣ рӯнома ва журналҳои синфӣ барои баҳогузорӣ маълум нестанд. Ба ҷойи ин, Чин ба системаҳои рақамӣ ва платформаҳои диҷиталӣ рӯй овардааст. Дар баъзе мактабҳо класспанелҳои рақамӣ насб шудаанд, амсоли экран дар синф ва долонҳо. Ин экранҳо ҳузур, иҷрои супориш ва хатто натиҷаҳоро нишон медиҳанд.

Дар шаҳрҳои калони Чопон, амсоли Токио ва Осака то соли 2018 аз 10 то 15 дарсади мактабҳо ба таври озмоишӣ аз рӯномаи электронӣ истифода менамуданд. Дар рафти табики барномаи давлатии GIGA School Program (2020) ба ҳар як хонанда ноутбуку планшет дастрас гардид ва дар баробари дигар имкониятҳо, истифодаи рӯномаи рақамӣ низ босуръат зиёд шуд. Дар мактабҳои ин кишвар мушкили асосӣ нобаробарии дастрасӣ ба интернет байни мактабҳои шаҳр ва дехот маҳсуб меёбад. Баъзе омӯзгорон то ҳол аз рӯномаҳои ҷойӣ истифода мебаранд. Давлат нақша дорад, ки соли ҷорӣ 60 дарсади мактабҳои ибтидоӣ ва 80 дарсади мактабҳои миёна ба системаи электронӣ гузаронида шаванд.

Дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишварҳои ИДМ истифодаи рӯнома ва журналҳои синфӣ рақамӣ солҳои охир босуръат афзоиш ёфтааст.

Аз соли 2016 то 2022 шумораи мактабҳое, ки пурра аз истифодаи журналҳои ҷойӣ дар Россия даст кашиданд аз 1402 то ба 4114 расид, яъне, се маротиба афзуд. Дар баъзе минтақаҳои ин кишвар, аз қабилӣ вилояти Тамбовск ва Чумхурии Осетияи Шимолӣ-Алания ҳама мактабҳо пурра ва дар Адигея 87 ва Астраханск 90 дарсад рақамӣ гардиданд. Дар ин кишвар 89 дарсад омӯзгорон изҳори қаноатмандӣ намуда, эътироф мекунанд, ки бо истифода аз журналҳои син-

фӣи электронӣ кори онҳо осон шудааст. 98 дарсади омӯзгорон ҳамагӯза аз барномаи журналҳои рақамӣ «Дневник.ру» истифода мебаранд. Инчунин, 38 дарсади омӯзгорон аз норасоии компютерҳо дар муассисаҳои таълимӣ изҳорӣ нигаронӣ намудаанд. 88 дарсад хонандагон меғоянд, ки маълумот дар рӯнома ва журнал ба зудӣ гузошта мешавад, аммо 11 дарсад изҳор доштаанд, ки баъзан бо сабаби паст будани суръати интернет маълумот бо таъхир во-

Ҳамчунин, маълумоти хонандагон дар серверҳои «Узбектелеком» нигоҳ дошта мешавад, ки ин ба сатҳи баланди хифзи маълумот мусоидат мекунанд.

Дар Тоҷикистон ҷойгузини рӯнома ва журналҳои синфӣ ҷойӣ барномаи электронӣ «eDonish» аст. Соли 2020 барномаи мазкур дар 5 муассисаи таълимӣ Душанбе, асосан, литсейҳо ва гимназияҳо барои хонандагони болаёқат ба таври озмоишӣ роҳандозӣ гардид. Соли 2021 барнома ба марҳалаи

диҳад, ки омилҳои берунаи ҳалалрасон баргараф гардида, хонандагон дар асоси маҳалли фароғирӣ ва малакаву маҳорати худ ба муассисаи таълимӣ қабул шаванд. Дар барнома дар асоси иқтидорӣ зарфият, бо дарназардошти забони таълим, миқдори ҷойҳо мушаххас ва аз ҷониби роҳбарияти муассисаи таълимӣ ва шӯъбаҳои маорифи ноҳияҳои пойтахт тасдиқ карда мешаванд.

Ҷоила Мирзобадалова – маълуми барномаи «eDonish» дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №82-и ноҳияи Синои шаҳри Душанбе зимни суҳбат бо мо иброз дошт, ки соли гузашта дар муассиса барномаи электронӣ «eDonish» ғаёол буд ва дар баробари ин, журналҳои анъанавӣ низ истифода мешуд. Муассисаи мазкур 1355 хонанда дошта, дар 2 баст ғаёолият дорад. Дар умум, муассиса 157 компютер дошта, 40-тои он барои кор бо eDonish ҷудо шудааст. Аксарӣ омӯзгорон барномаи электронӣ «eDonish»-ро дар телефони ҳамроҳашон насб намуда-

Истифодаи журнали синфӣ ва рӯномаи электронӣ

рид мешавад.

Дар Арманистон истифодаи рӯномаи рақамӣ (eSchool.am) солҳои охир густариш ёфтааст, вале сатҳи фароғирӣ нисбат ба дигар давлатҳои ИДМ камтар аст. То соли 2018 бо истифода дар шакли озмоишӣ дар якҷанд мактаби Ереван рӯномаи электронӣ роҳандозӣ гардид, соли 2024 60 дарсади мактабҳои ибтидоӣ ва 70 дарсади мактабҳои миёна аз он истифода мебаранд. Мушкilotи асосӣ дар пурра ҷорӣ шудани рӯнома ва журналҳои электронӣ ин дар минтақаҳои дурдаст паст будани суръати интернет ва омода набуни баъзе аз омӯзгорон барои кор бо он мебошад. Агар инфрасохтори дехот тақмил ёбад, дар соли 2026 сатҳи фароғирӣ ба 90 дарсад мерасад.

Аз соли 2018 Вазорати маорифи Ёзбекистон бо ширкати русии «Дневник.ру» дар доираи шарикӣ давлатӣ лоиҳаи «Kundalik»-ро барои ба кор андохтани журнал ва рӯномаи электронӣ дар мактабҳо роҳандозӣ намуд. Аз соли хониши 2020-2021 дар 1200 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии Ёзбекистон баробари журналҳои рӯномаҳои ҷойӣ истифодаи варианти электронӣ онҳо низ роиҷ гардид. То соли 2023 шумораи мактабҳои кайдшуда дар Kundalik ба 1557 расид ва аз ин теъдод 1482 мактаб пурра аз истифодаи варианти ҷойӣ он даст кашид. Дар ин кишвар ҳарҷанд дар ибтидо истифодаи журналу рӯномаҳои электронӣ ихтиёрӣ буд, аммо имрӯз қариб аксар муассисаҳои таълимӣ ба ин платформа гузаштаанд. Барнома дар Tas-ix ғаёол асту интернет-трафик барои кор бо он ҳисоб намешавад ва ҳарҷотро камтар мекунанд. Арзиши обона барои истифодаи Kundalik дар як сол тақрибан 7-8 сомон (9200-10000 сум)-ро ташкил карда, барои оилаҳое, ки зиёда аз се фарзанд доранд, тахфифи 10% пешниҳод шудааст. Дастрасӣ ба омӯзгорон роиғон мебошад.

васеътар ворид шуда, дар 50 муассисаи табиқ ва соли хониши 2022-2023 eDonish ба таври расмӣ дар 105 муассисаи таълимӣ дар Душанбе ғаёол шуда, 203444 хонандаро фаро гирифт. Дар солҳои минбаъда тамоми мактабҳои пойтахт ба системаи электронӣ пайваст гардиданд.

Барномаи электронӣ «eDonish» дар табиқи низоми рақамӣ таҳсилот нақши муассир дошта, боиси пешрафти раванди рақамисозии соҳаи маориф ба шумор меравад. Барномаи мазкур чунин афзалиятҳоро доро мебошад:

- рақамикунони соҳаи маориф ва ба талаботи замони муосир ҷавобгӯ будан;
- платформаи Face-ID имкон медиҳад, ки рафтуомади хонандагон ва омӯзгорон сабт ва назорат карда шаванд;
- китобхонаи элетронӣ дорои китобҳои электронӣ дарсӣ ва бадеӣ буда, ба хонандагон имкони саривақт дастрас намудани китобҳоро медиҳад;
- рӯномаи электронӣ – падару модар имкон доранд бево-сита аз сатҳи дониши фарзандашон огоҳ шаванд. Ғайр аз ин, вазифаи хонагии хонандагон низ назорат карда мешавад;
- қабули фосилавии хонандагон – платформаи мазкур барои волидоне, ки шахсан ба муассиса рафта наметавонанд, муфид буда, имкон медиҳад, ки дар дилхоҳ замон бо истифода аз интернет фарзанди худро ба муассиса сабти ном кунанд.

Бояд кайд кард, ки бақайдгирии хонандагон ба синфи 1 ба барнома ворид карда шуд. Муовини директори Маркази таҳлилий-иттилоотии назди Сарраёсати маорифи шаҳри Душанбе Санҷар Амриев оид ба ин масъала чунин иброз дошт:

– Шакли электронӣ ҳамчунин, имкони таҳлили маълумоти марбут ба ҷараёни қабулро фароҳам оварда, барои баланд бардоштани сифати хизматрасонӣ шароит муҳайё месозад. Қабули хонандагон тавассути барнома имкон ме-

анд ва ба воситаи он низ кор мекунанд.

– Аз 1 августи соли ҷорӣ муассиса пурра ба низоми электронӣ гузашт. Мо дигар аз журналҳои анъанавӣ истифода намекунем. Ғайр аз ин, бақайдгирии хонандагоне, ки ба синфи 1 мераванд, тариқи барномаи «eDonish» сурат мегирад. Аз сабабе, ки ҳамаи волидон бо барнома хуб кор карда наметавонанд, ба муассиса меоянд ва бо роҳнамоии омӯзгорон раванди бақайдгириро тариқи барнома анҷом медиҳанд, - гуфт Ф. Мирзобадалова.

– Гузариш ба низоми электронӣ дар муассисаҳо барои омӯзгор ва ҳам барои хонанда ва волидайн иқдоми хубу саривақтӣ аст. Инчунин, кори маълумирияти муассиса осон гардидааст. Тавассути барномаи мазкур метавонем ҳам хонандагон ва ҳам омӯзгорони муассисаро назорат намоем. Дар барнома рӯномаи электронӣ хонанда низ мавҷуд аст, аммо дар баробари ин, рӯномаҳои анъанавӣ низ истифода мегардад. Имсол пурра ба рӯномаи электронӣ гузаштем. Барои гузариш ба низоми электронӣ дар муассиса шароити хуб фароҳам оварда шудааст. Ҳамаи синфхонаҳо бо компютер мучаххазанд. Дар муассиса 2 камераи назоратӣ ва 89 компютер мавҷуд буда, 33-тои он бевосита ба интернет пайваст аст, иброз дошт Меҳвар Баракаев-муовини директор оид ба тарбияи МТМУ №10-и ноҳияи Исмоили Сомонӣ.

Дар умум, барномаи электронӣ «eDonish» хуб таҳия шуда, он имкон медиҳад, ки сифати таҳсилот ва раванди бақайдгирии хонандагон беҳтар гардад. Инчунин, барои дуруст ба роҳ мондани ҷараёни таълим ва масъулиятшинос гардидани волидайн мусоидат менамояд.

Таҳияи
Ирода ТИЛАБОВА,
Шаҳноза БОБОМУРОВА,
«Омӯзгор»

ФУРӯҒИ СУБҲИ ДОНОӢ КИТОБ АСТ

Дар адабиёти садаи XX равияи хосе дар наср ба вучуд омад, яъне, воқеият бо ҳодисоти ғайривоқеъ ва сеҳру хаёл омехта дар тору пуди осори бадеъ ҷо шуд. Ин равияро реализми ҷодуӣ ё сеҳромез номиданд, ки бори нахуст ин истилохро ҳунариносои авропоӣ, манзаранигор Франс Рух ба кор бурд. Ӯ дар осори наққошӣ ҳалалдор шудани қонунмандиҳои вақту фазоро дида, изҳори тарсу ҳаросро дар пешорӯи воқеияти тағйирёбанда ба мушоҳида гирифт. Наққошон аз воқеият дур нарафта, дар рӯйи он дунёи вижаи ҳеш ва тасаввури ормонии худро, ки ба қонунҳои дохилии ҳақиқат тобеъ буданд, инчунин, ба иродаи муаллифони ба тасвир мегирифтанд.

Калиди дари маърифат (Омезаи воқеият ва сеҳру руъё дар калом бадеъ)

Ҳамин тавр, ду олам – яке дар хаёли муаллиф офаридашуда ва дигаре – дунёи воқеъ ба ҳам печида дар осори ҳунари инъикос ёфтанд. Аз назари он адибоне, ки бо ин шева, яъне, сабки реализми ҷодуӣ асарҳо меофариданд, воқеият ончунон беканор аст, ки дар он ҳам хаёл ва ҳам воқеият ба ҳузур меғунҷад ва одам ихтиёр дорад, ки дар дохилии ин ҳастӣ мавқеи худро дарёбад.

Ҳарчанд ин равиши ҳунари дар Аврупо пайдо шуд, аммо дар Амрико Лотинӣ тавассути бузургтарин адибонаш, аз қабили Хулио Кортасар, Габриэл Гарсиа Маркес, Хорхе Луис Борхес, Карлос Кастанеда, Пауло Коэльо, Исабел Алйенде, Алехо Карпентьер, Марио Варгас Лйоса, Мигел Астуриас, Карлос Фуэнтес ва дигарон шухрати ҷаҳонӣ пайдо кард. Гап дар ин ки баъди кашфи китъаи Амрико аврупоӣ дар ин минтақа ончун афсонаву устура, расму одоти гуногун ва фарҳанги ғариберо диданд, ки дар ҳайрат монда, ин сарзаминро ҳамчун китъаи сеҳру ҷоду ба қалам доданд.

Габриэл Маркес, ки яке аз бузургтарин намоёндагони ин сабки адабӣ дар Амрико Лотинӣ аст, боре навишта буд: «Ман дар ҳайратам, ки дар осорам бештар тахайюлро мардум меписандад, ҳол он ки ман ягон сатре надорам, ки ба воқеият ғиреҳ нахӯрда бошад. Проблема ин аст, ки дар ин китъа воқеият ба самарани пушуртарин мавҷи тахайюл ниҳоят шабеҳ аст».

Яъне, аз назари удабон ин минтақа сеҳру муъҷизаву руъёву тахайюл асоси ҳастии сокинони ин китъа мебошад. Дар ин навъи осори адабӣ гузаштаву имрӯза зуд-зуд ҷойи худро иваз мекунанд, қаҳрамонон ҳама ба ҳам мелинанд, ки воқеиятро аз байн мебаранд, вақту замон охиастарав ё зуд-гузар тасвир мешавад ва гоҳе назми он ҳалалдор карда мешавад. Бештар дар ин осор устураву афсона ва ривоятҳои унсурҳои эътиқодӣ истифода шуда, ҳамчун василаи маърифати ҳақиқати воқеаҳои аслии ҳидмат мекунанд.

Аксар воқеоти роману қиссаҳои ин равия анҷоми воқеъ надоранд, натиҷагирӣ

ба ҳукми хонанда вогузур мешаванд. Қаҳрамонони ин осор дар аксар маворид танҳоанд ва меҳонад дуруст дарк кунанд, ки барои чӣ мезиянд ва пайваста дар ҷустуҷӯи ҷойгоҳи худ дар зиндагӣ мубориза мекунанд.

Аслан, дар осори реализми ҷодуӣ ҳадаф дарёфти падидаҳои аҷибӣ ғариб аст, ки тавассути онҳо дунёи ботинии персонажҳо амиқтар ошкор мешавад. Агарчи муҳити атроф чун ҳамеша оромӣ соқӣ аст, аммо дар ҳар қадам муаммо, сеҳре, ҳодисае ғайривоқеъ рух медиҳад ва то ҷойе сарҳади миёни ҳобу бедорӣ, орзуву воқеият аз миён бардошта мешавад.

Дар пасманзари ҷунин тасвирҳои руъёгуна ҳамеша муаммоҳо ва масъалаҳои иҷтимоиву сиёсӣ дар назар дошта мешавад. Масалан, дар асарҳои адибони Амрико Лотинӣ тавассути ҷодуи хаёл маҷозан инқилобу юришҳои набардҳои дохилии ҷамъиятҳои инъикос меёбад: адибон қаҳрамонони худро дар ин ё он марҳалаҳои таърих гузошта, мушоҳида мекунанд, ки ӯ худро дар вазъиятҳои мушқил ва ғайриқонуна чӣ гуна ошкор мекунанд, роҷеъ ба адолат ва некиву бадӣ чӣ андеша ҳосил мекунанд.

Масалан, Габриэл Маркес дар романи «Сад соли танҳой» (1967) деҳа ё шаҳраки хаёлии Макондиро офарида, ҳаводиси ҳаёливу воқеиро ба ҳам омехтааст. Дар ин асар таърихи оилаи Буэндиа дар ҳафт насл бо истифодаи унсурҳои ҷодуи руъёҳо тасвир мешавад. Ҳама фарзандону набарагону абагони Буэндиа ҳамаи сарвари оиларо такрор мекунанд ва касе аз онҳо, ҳушбахтона, намемирад. Онҳо дар як вақт тоҷи шухрат ба сар доранд, гоҳе ба камтарин ҷиз эҳтиёҷ, аммо ба танҳоиву дармондагиву адами муҳаббат гирифтаанд.

Воқеаҳои тасвиршуда ончунон рангоранг ва аз эҳтимол дуранд, ки фаҳмидани онҳо бисёр мушқил аст. Муаллиф ба суоле посух додан меҳаҳад, ки ҳамеша ақли башарро ба худ ҷалб мекард ва имрӯз ҳам мекунанд: «Рӯзи оянда (худӣ оянда) чӣ гуна мешуда бошад?»

Нависанда сад соли ҳаёти ин оиларо ба тасвир кашӣ

да, ба ин сана аҳамияти фалсафӣ медиҳад. Ӯ нишон медиҳад, ки вақт чун ҳатти рост нест, балки ҳалқавор меҷарҳад, спиралмонанд ё морпеч аст ва ҳамеша аъзои оиларо ба гузаштаи наздику дур мебарад. Ҳатто қаҳрамони асосӣ гӯё на одам, балки худӣ вақт аст. Ва ин кори адиб рамзист. Масъалаи танҳой дар роман ҷойгоҳи асосӣ дорад ва нависанда онро чун нақси асосии садаи XX меҳуморад. Фаъолият ва буди набуди ин оиларо дар ҳафт насли одамони аксар муҳаққиқони адабиёт китоби ҳаёти башарият ва қомуси муҳаббати одамони гуфтаанд. Навӣ онро низ аҳли нақд ҳар гуна – роман-афсона, роман-маҷоз, роман-истиора ва ғайра баҳо додаанд.

Ҳамин тавр, намоёндагони реализми ҷодуна ё сеҳромез ба эҳсоси нозуки одамон, ки ба ҳасрат ва қонъ набудан аз ҳаёт асос доранд, гӯё ноҳун заданд: одати одамон дар қӯдакист, ки ваъдаҳо мешунаванд: ҳаёт пур аз ҳаводиси хуш хоҳад шуд, оянда рӯшан аст, аммо дар асл онро берангу пурғам меёбад. Ин равиши ҳунари я навъ омехтаи масалии фалсафӣ ва романи таърихро менамояд, ки хонандаро ба умқи фаҳмиши воқеият раҳнамун месозад.

Аслан суҳан дар бораи чӣ гуна маърифат қардани рӯйдодҳост. Равоншиши лаҳистонӣ Антонио Кемпинский хеле содаву одӣ фаҳмонидааст, ки фарқ миёни инсонӣ тандуруст ва он, ки аз нигоҳи равонӣ иллат дорад, чӣ буда метавонад. Одами сиҳат дар торикӣ ҳангоми тарс буттае ё ҷизи ниҳолмонандеро дида, гумон мекунанд, ки ин ё буттае ҳаст, ё горагире. Он касе, ки мубталои бемории равонист, ҳамагон чизро ҳам бутта гумон мекунанд ва ҳам торочгар.

Айнан ҳамин тавр, персонажҳои асарҳои реализми ҷодуиро дар ду ҳолат адибон тасвир мекунанд: дар дунёи воқеъ ва ҳам дар олами хаёл, дар олами субъективӣ ва ҳам дар олами ҳақиқӣ. Ва ин дуализм ё духӯрагӣ қаҳрамонро ба ҳайрат намеорад, зеро ба назарашон ин вазъ ҳолатҳои табиӣ менамоянд ва дар ниҳоят, хонанда, мисли он ки ҳипноз истифода карда бошад, ҳудуд чизҳои реалиро аз ғайри он дигар

фарқ намекунад.

Аз сӯйи дигар, ҷунин рӯйкард барои тасвири воқеият чандон муҳлифи ҳақиқат ҳам нест, зеро дар мағзи ҳар яки мо, ки масалан, дар як макон қарор дорем, тасавури як лаҳза ба макони дигар рафта ҳамеша ҳаст: мақоли «худам ин ҷову дилам ҷойи дигарест» ин рафтори моро собит мекунанд.

Аз ин ҷиҳат романи «62. Модел барои ҷамъоварӣ»-и Хулио Кортасар хеле аҷиб сохта шудааст: он аз якҷанд сели шуур ё ҳаҷми ёду хаёл иборат шудааст. Ӯ аз пайи метафизикаи Арасту рафта, сипас гӯё ба ҷараёни бехатарии вучудӣ мепайвандад. Фикру хаёл ва таассуроти персонажҳо аз якҷанд қабати замонӣ меғузаранд, минтақаҳои зиёди ҷуғрофио тай мекунанд. Кортасар бо ин ҳунарсозии моро маҷбур мекунанд, ки андеша кунем: кадоме аввалитар ва асоситар аст – шаҳре, ки мо он ҷо ба қамол расидем ё шаҳри ҳаёли, ки барои наҷот бояд ба он ҷо кӯч бандем?

Шартӣ будани вақту замон ҳосияти асосии реализми ҷодуна аст. Барои романи вуқӯғароёнаи садаи XIX, масалан, барои эҷодиёти Оноре де Балзак ё Стендал хеле муҳим буд, ки гузашти айём дақиқ бошад, онҳо на фақат солу моҳ, балки ному фомили ҳодисаҳои давлатии ҳамагонро дақиқан менавиштаанд, дигар ҳодисаҳои руҳдораро низ. Аммо дар равияи реализми ҷодуӣ ин гуна нест: вақт гоҳ тез, гоҳ ончунон охиаста меғузарад, ки қаҳрамонон имкони ҳатто ба гузашта рӯ ба рӯ шуданро пайдо мекунанд. Ин нависандаҳо гӯё ба мо гуфтаи меҳонад, ки на фақат фазо, балки вақт низ арзишдори ягона дошта наметавонад.

Ҳама одамон дар як лаҳзаи вақт вучуд доранд, аммо онро ба таври гуногун, аз ҷонибиҳои гуногун мебинанд, пас фаҳмиши якҷелаи вақту замон аз ҷониби ҳамагон вучуд дошта наметавонад. Боз ҳам намунаи ин гуна фаҳму дарк романи «Сад соли танҳой»-и Маркес аст. Масалан, дар ҳонаи ҷодугар Мелкиадес ҳамеша моҳи март аст ва ҳама рӯзаш рӯзи душанбе аст, дар Макондо борон ҷор солу ёздаҳ моҳи рӯз меборад ва ғайра. Ба назар ҷунин мерасад, ки ҳар рӯзи Макондо баробар ба як қарн аст.

Табиист, ки дар қиссаву романҳои реализми ҷодуӣ аз устураҳо ба таври фаровон истифода мекунанд. Адибон онро ҳамчун воситаи ошкор намудани муаммоҳои зиндагӣ ба кор бурдаанд. Масалан, дар осори Карпентьер ва Астуриас, ки бузургтарин намоёндагони ин равия маҳсуб мешаванд, ҳадаф аз қорбурди образҳои асосираву фолклори Амрико Ҷанубӣ дарку маърифати амиқи воқеияти ҳамагонро аст.

Мақсади инҳо дар хонанда ба вучуд овардани таваҷҷуҳ ба ривоятҳои афсонаҳои эътиқодӣ ба ин далел аст, ки аз тариқи ошкор қардани моҳияти онҳо воқеият дуруст фаҳмида шавад, зеро посухҳои илмӣ ба

хонанда чандон таъсир надоранд. Масалан, худӣ унвони «Китоби мавҷудоти хаёли»-и Хорхе Луис Борхес гӯё аз он қисса мекунанд, ки китоб аз ҳамаи навъи мавҷудоти иборат бошад. Аммо дар асл Борхес на тасвири муфассали ин ё он ҳаҷмон ё тимсоли руҳ, балки маъноеро паҷуҳиш мекунанд, ки андар пайдоиши онҳо дар замин аз ҷониби мардум ба вучуд омадааст.

Амрико Ҷанубӣ минтақаи аз нигоҳи устураву фолклор хеле ғанист, баҳусус, ҳиндувони маҳаллӣ, инқҳо ва астеко асосираву фаровоне дар ҳама масъалаҳои зиндагӣ дорад. Аммо нависандагони ин равия ҳадафе надоранд, ки ин мардумонро ситоиш кунанд. На фақат ҳиндувони бумӣ соҳибони неруи руҳ, хиради азали ва донишҳои пурастор буданд. Онҳо низ ба суолҳои ҳамаҷониби ҳастӣ посух меҷуянд, аммо диди маҳдуди онҳо ба олами ашъ, аз назари адибони реализми ҷодуӣ, бехтар ва амиқтар аз назари дигарон аст.

Масалан, нависандаи номвари ин китъа Мигел Анхел Астуриас соли 1967 ба Ҷоизаи Нобел дар соҳаи адабиёт барои романи «Одамони ҳуворимакказор» ноил шуд. Дар ин асар адиб аз урфу одат ва фарҳанги қадими мардуми Гватемала, ки то кунун бо ҳамаи мафкураи асосираву ривоятҳои бостониашон ниҳоят ба марзу бумашон дилбаставу ҳама руҳдорҳои ҳастиро бо меъёри милоқҳои тасавури асосираву адибон андошта мекунанд, суҳан меғӯяд.

Дигар ҳусусияти ин равияи адабӣ истифодаи фаровони масал (тамсил) дар осори адабист. Аммо адибони реализми ҷодуӣ аз масал ҷиҳати панду насихат ва аз мафкураи динӣ сӯйиистифода намекунанд, балки қаҳрамонро дар мовари мантиқи масал меғуздоранд: қаҳрамон барои ҳар амалу рафтораш, уфту ҳезаш посух меғӯяд, аммо ба натиҷаи гирудори қаҳрамони адиб мувофиқа накарда, ҳулосаашро ба хонанда ҳавола мекунанд. Намунаи ин гуна асар романи «Шоҳигарии замин»-и Алехо Карпентьер аст.

Нависандаи дигар Хуан Рулфо дар романи «Педро Парамо» дар як биёбони мексикӣ деҳаи ҳароберо тасвир мекунанд, ки фазояш пур аз ҳаводиси ғайримаммулист, бархӯрди мурдаҳои зиндаҳо, шабаҳ ва ҳаёлотӣ бидуни марз дар тору пуди асар мавқеи марказӣ дорад.

Романи «Рақси воқеият»-и нависандаи Чили Алехандро Ходоровски, ҳарчанд шарҳи ҳоли бошад ҳам, аммо саршор аз унсурҳои афсонавию устура ва ҳодисоти ғайривоқеист. Романҳои Диас «Ҳаёти қӯтоҳи фантастии Оскар Вау», Хессе «Гурги даштӣ», Моррисон «Суруди Сулаймон», Салмон Рушдӣ «Қӯдакони нима-шаб», Апдайк «Бразилия», Лаура Эскевел «Ҳамчун дар об, ҳамчун дар оташ» низ бо ҳамин шакли сабк ва мафкураи адабӣ таълиф шуда, намунаҳои бехтарини ин равияи адабӣ ба шумор мераванд.

Ҳафиз РАҲМОН,
адабиётшинос

Дар Осорхонаи милли тахти унвони «Абуалӣ ибни Сино – мутафаккири бузурги халқи тоҷик» намоиши ҷумҳуриявӣ ифтитоҳ ёфт.

ҚОБИЛИЯТИ ЗЕҲНӢ

ҲАЛЛИ МАСЪАЛАҲО ДОИР БА ОЛИМПИАДА

(Идома аз шумораҳои гузашта)

Машгулияти сио сеюм (синфҳои 5-7)

486. Квадрат дода шудааст. Квадратеро созед, ки масоҳати он аз масоҳати квадрати додашуда 5 маротиба калон бошад.

487. Чӣ ҳел росткунҷаи тарафҳояш 16 см ва 9 см-ро ба ду қисм бурида, ҷудо намудан лозим аст, ки аз онҳо квадрат ҳосил шавад?

488. Тарафи паҳлуи CD -и трапетсияи $ABCD$ дорон дарозии a буда, масофа аз миёнаҳои тарафи AB то CD ба b баробар аст. Масоҳати трапетсия бо a ва b ифода карда шавад.

489. Исбот кунед, ки масоҳати ҳашткунҷаи мунтазам ба ҳосили зарби дарозии диагоналҳои калонтарин ва хурдтарини он баробар аст.

490. Аз рӯи ду нуктаи ба тарафҳои муқобил-хобида мутааллиқ ва маркази симметрияи квадрат сохта шавад.

491. Се қуллаи A, B, C -и трапетсияи баробарпаҳлуи $ABCD$ дода шудаанд. Қуллаи чоруми онро созед. Ин масъала чанд роҳи ҳал дорад.

492. Квадратро аз рӯи ду нуктаи ба тарафҳои ҳамсоя мутааллиқ ва нуктаи буриши диагоналҳо барқарор кунед.

493. Квадратро аз рӯи чор нуктаи яктой дар ҳар як тарафи он хобанда барқарор кунед.

494. Ададҳои бутуни a, b, c, d баробари $a^2 + b^2 + c^2 + d^2$ -ро қаноат мекунонад. Исбот кунед, ки адади abc ба 4 тақсим мешавад.

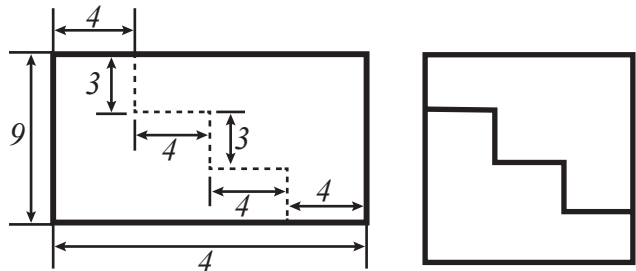
Ҳалли масъалаҳо ва нишондоди онҳо

486. Ҳал. Бигзор, a -дарозии тарафи квадрати додашуда бошад. Дарозии тарафи квадрати матлуб ба дарозии гипотенузаи секунҷаи росткунҷаи катетҳояш a ва $2a$ баробар мебошад.

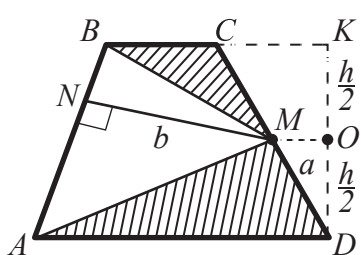
Яъне, $c^2 = a^2 + (2a)^2 = a^2 + 4a^2 = 5a^2$ ё ки $c = a\sqrt{5}$.

487. Ҳал. Барои ҳалли масъала бояд росткунҷаи бо тарафҳои 16 см ва 9 см-ро ба ду қисм бурида,

аз онҳо квадрат ҳосил намуд. Масоҳати умумии росткунҷа $16 \cdot 9 = 144 \text{ см}^2$ аст. Азбаски масоҳати квадрат бояд ҳамон 144 см^2 бошад, пас тарафи квадрат $\sqrt{144} = 12 \text{ см}$ мебошад.

488. Ҳал. Бигзор, M миёнаи тарафи CD -и трапетсияи $ABCD$ бошад. MN аз нуктаи M ба хати ростии AB перпендикуляр гузаронида шуда, $MN = b$, $CD = a$ ва $KD = OK + OD = h - \text{баландии трапетсия}$ ($OK = OD = \frac{h}{2}$) мебошад. Акнун масоҳати секунҷаҳои AMD ва BMC -ро меёбем:

$$S_{\triangle AMD} + S_{\triangle BMC} = \frac{1}{2} \cdot AD \cdot \frac{1}{2}h + \frac{1}{2} \cdot BC \cdot \frac{1}{2}h = \frac{1}{2} \cdot \frac{AD + BC}{2} \cdot h = \frac{1}{2} \cdot S_{ABCD}$$

Азбаски $S_{ABCD} = S_{\triangle AMB} + S_{\triangle AMD} + S_{\triangle BMC}$ аст, пас,

$$S_{\triangle AMB} = S_{ABCD} - (S_{\triangle AMD} + S_{\triangle BMC}) = S_{ABCD} - \frac{1}{2}S_{ABCD} = \frac{1}{2}S_{ABCD}$$

шуда, $S_{ABCD} = 2 \cdot S_{\triangle AMB} = 2 \cdot \frac{1}{2} \cdot AB \cdot MN = ab$.

мешавад. Ҷавоб: ab .

489. Нишондод. Масоҳати яке аз чор чоркунҷаи баробари ин ҳашткунҷаро ташкилдиханда ёфта шавад.

490. Нишондод. Аз симметрияи марказӣ истифода баред.

491. Нишондод. Ҳар яке аз порчаҳои AB, AC ва BC -ро ҳамчун асос қабул намуда, агар имконият мавҷуд бошад, трапетсияро созед. Шумораи ҳалҳо аз ҷойгиршавии нуктаҳои A, B ва C вобаста мебошад.

492. Нишондод. Бигзор, M, N, P ва Q нуктаҳои додашуда (ба тарафҳои ҳамсояи квадрат мутааллиқ) бошанд. Порчаи NQ ва пас аз он $MP = NQ$ ва $MR \perp NQ$ -ро созед, ки он хати ростии NQ -ро мебурад. Яке аз тарафҳои квадрати матлуб дар RP меҳобад.

493. Ҳал. Бигзор, M ва N нуктаҳои додашудаи тарафҳои ҳамсояи квадрат бошанд. Дар MN ҳамчун дар диаметр давра созед. Миёнаҳои K -и ҳамон ним-давраро, ки ба MN таъя намуда, аз он тарафе, ки дар он нуктаи додашудаи O меҳобад, ҷойгир аст, ёбад. Дар OK диагонали квадрати матлуб меҳобад.

494. Ҳал. Квадрати адади ҷуфт ба 4 тақсим шуда, квадрати адади тоқ ҳангоми тақсим ба 4 дар бақия 1-ро медиҳад. Агар ададҳои a, b, c тоқ бошанд, он гоҳ d^2 бояд ҳангоми тақсим ба 4 дар бақия 3-ро диҳад, ки ин ғайриимкон мебошад. Агар дар байни ададҳои a, b, c ду адади тоқ, як адади ҷуфт мавҷуд бошанд, он гоҳ d^2 -ро ҳангоми ба 4 тақсим намудан бояд дар бақия 2-ро диҳад, ки ин низ ғайриимкон аст. Пас дар байни ададҳои a, b, c дуто адади ҷуфт мавҷуд аст, аз ин ҷо ҳосили зарби $a \cdot b \cdot c$ ба 4 тақсим мешавад. Ин ҳолат имконпазир аст. Масалан, $3^2 + 4^2 + 12^2 = 13^2$.

Мамадҷон МАҲКАМОВ,
профессори кафедраи методикаи таълими
математикаи ДДОТ ба номи Садриддин Айний

БА ЁРИИ ОМӢЗГОРОН

Масъалаҳои химиявӣ

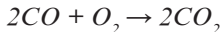
(Идома аз шумораҳои гузашта)

68. Ба 10 л омехтаи оксиди карбон (II) ва оксиди карбон (IV) 6 л оксиген илова карданд. Пас аз сӯзондан дар ҳамон шароит ҳаҷми омехтаи газҳо ба 14,5 л баробар шуд. Ҳиссаи ҳаҷми оксиди карбон (II) дар омехтаи аввалаи оксиди карбон (II)-ро (бо %) муайян кунед.

Ҳал: Ҳаҷми умумии омехтаи газҳоро муайян мекунем:
 $V_{\text{умумӣ}} = 10 \text{ л } (CO \text{ ва } CO_2) + 6 \text{ л } (O_2) = 16 \text{ л}$

Пас аз реаксия ҳаҷми газҳо ба 14,5 л баробар аст. Ҳаҷми камшудаи газҳоро муайян мекунем:
 $V = 16 - 14,5 = 1,5 \text{ л}$.

Аз омехтаи оксиди карбон (II) ва оксиди карбон (IV) танҳо оксиди карбон (II) бо оксиген ба реаксия дохил мешавад:

Аз реаксия маълум аст, ки ҳаҷми омехта аз ҳисоби газҳои CO ва O_2 камшуда ва аз ҳисоби CO_2 зиёд мешавад:
 $2CO + O_2 \rightarrow 2CO_2$
 $-2x - x + 2x = -1,5$

Муодилаи дар боло бударо ҳал мекунем:

$$-x = -1,5; \quad x = 1,5 \text{ л оксиген}$$

Ҳаҷми оксиди карбон (II)-ро муайян мекунем:

$$CO = 2x = 2 \cdot 1,5 = 3 \text{ л}$$

Ҳиссаи ҳаҷми оксиди карбон (II)-ро дар омехтаи аввала (бо %) ҳисоб мекунем:

$$10 \text{ л омехта} \rightarrow 100\%$$

$$3 \text{ л } CO \rightarrow x\%$$

$$x = \frac{3 \cdot 100}{10} = 30\% CO$$

Тарзи ҳалли 2. Ҳаҷми умумии омехтаи газҳоро муайян мекунем:

$$V_{\text{умумӣ}} = 10 \text{ л } (CO \text{ ва } CO_2) + 6 \text{ л } (O_2)$$

$$= 16 \text{ л}$$

Пас аз реаксия ҳаҷми газҳо ба 14,5 л баробар аст. Ҳаҷми камшудаи газҳоро муайян мекунем:

$$V = 16 - 14,5 = 1,5 \text{ л}$$

Аз омехтаи оксиди карбон (II) ва оксиди карбон (IV) танҳо оксиди карбон (II) бо оксиген ба реаксия дохил мешавад ва ҳаҷми маҳлул аз ҳисоби оксиген кам мешавад. Ҳаҷми оксиди карбон (II)-ро муайян мекунем:

$$\begin{array}{l} x \text{ л} \rightarrow 1,5 \text{ л} \\ 2CO + O_2 \rightarrow 2CO_2 \quad x = \frac{1,5 \cdot 44,8}{22,4} = 3 \text{ л} \end{array}$$

$$44,8 \text{ л} \rightarrow 22,4 \text{ л}$$

Ҳиссаи ҳаҷми оксиди карбон (II)-ро дар омехтаи аввала (бо %) ҳисоб мекунем:

$$10 \text{ л омехта} \rightarrow 100\%$$

$$3 \text{ л } CO \rightarrow x\%$$

$$x = \frac{3 \cdot 100}{10} = 30\% CO$$

Ҷавоб: 30%

69. Ба 2 л омехтаи оксиди карбон (II) ва оксиди карбон (IV) 2 л оксиген илова карданд. Пас аз сӯзондан дар ҳамон шароит ҳаҷми омехтаи газҳо ба 3,6 л баробар шуд. Ҳиссаи ҳаҷми оксиди карбон (IV) дар омехтаи аввалаи оксидҳоро (бо %) муайян кунед.

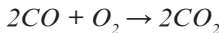
Ҳал: Ҳаҷми умумии омехтаи газҳоро муайян мекунем:

$$V_{\text{умумӣ}} = 2 \text{ л } (CO \text{ ва } CO_2) + 2 \text{ л } (O_2) = 4 \text{ л}$$

Пас, аз реаксия ҳаҷми газҳо ба 3,6 л баробар аст. Ҳаҷми камшудаи газҳоро муайян мекунем:

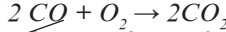
$$V = 4 - 3,6 = 0,4 \text{ л}$$

Аз омехтаи оксиди карбон (II) ва оксиди карбон (IV) танҳо оксиди карбон (II) бо оксиген ба реаксия дохил мешавад:

Аз реаксия маълум аст, ки ҳаҷми

омехта аз ҳисоби газҳои CO ва O_2 камшуда ва аз ҳисоби CO_2 зиёд мешавад:

$$-2x - x + 2x = -0,4$$

Муодилаи дар боло бударо ҳал мекунем:

$$-x = -0,4; \quad x = 0,4 \text{ л оксиген}$$

Ҳаҷми оксиди карбон (II)-ро муайян мекунем:

$$CO = 2x = 2 \cdot 0,4 = 0,8 \text{ л}$$

Ҳаҷми оксиди карбон (IV)-ро муайян мекунем:

$$V_{CO_2} = 2 \text{ л} - 0,8 \text{ л} = 1,2 \text{ л } CO_2$$

Ҳиссаи ҳаҷми оксиди карбон (IV)-ро дар омехтаи аввала (бо %) ҳисоб мекунем:

$$2 \text{ л омехта} \rightarrow 100\%$$

$$1,2 \text{ л } CO \rightarrow x\%$$

$$x = \frac{1,2 \cdot 100}{2} = 60\% CO_2$$

Тарзи ҳалли 2. Ҳаҷми умумии омехтаи газҳоро муайян мекунем:

$$V_{\text{умумӣ}} = 2 \text{ л } (CO \text{ ва } CO_2) + 2 \text{ л } (O_2) = 4 \text{ л}$$

Пас аз реаксия ҳаҷми газҳо ба 3,6 л баробар аст. Ҳаҷми камшудаи газҳоро муайян мекунем:

$$V = 4 - 3,6 = 0,4 \text{ л}$$

Аз омехтаи оксиди карбон (II) ва оксиди карбон (IV) танҳо оксиди карбон (II) бо оксиген ба реаксия дохил мешавад ва ҳаҷми маҳлул аз ҳисоби оксиген кам мешавад. Ҳаҷми оксиди карбон (II)-ро муайян мекунем:

$$x \text{ л} \rightarrow 0,4 \text{ л}$$

$$2CO + O_2 \rightarrow 2CO_2 \quad x = \frac{0,4 \cdot 44,8}{44,8} = 0,8 \text{ л } CO$$

$$44,8 \text{ л} \rightarrow 22,4 \text{ л}$$

Ҳаҷми оксиди карбон (IV)-ро муайян мекунем:

$$V_{CO_2} = 2 \text{ л} - 0,8 \text{ л} = 1,2 \text{ л } CO_2$$

Ҳиссаи ҳаҷми оксиди карбон (IV)-ро дар омехтаи аввала (бо %) ҳисоб мекунем:

$$2 \text{ л омехта} \rightarrow 100\%$$

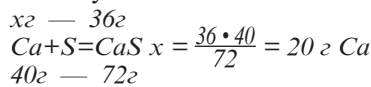
$$1,2 \text{ л } CO \rightarrow x\%$$

$$x = \frac{1,2 \cdot 100}{2} = 60\% CO_2$$

Ҷавоб: 60%

70. Дар натиҷаи реаксияи калсий бо сулфур 36 г сулфиди калсий ҳосил шуд. Массай (бо грамм) калсий ба реаксияи дохилшударо ҳисоб кунед.

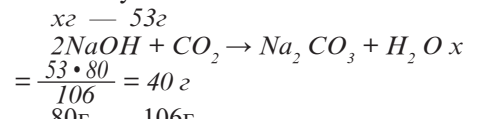
Ҳал: Реаксияи баҳамтаъсирии калсийро бо сулфур менависем ва массай калсий ба реаксия дохилшударо ҳисоб мекунем:

Ҷавоб: 20 г

71. Дар натиҷаи реаксияи оксиди карбон (IV) бо хидроксиди натрий 53 г карбонати натрий ҳосил шуд. Массай (бо грамм) хидроксиди натрий ба реаксия дохилшударо ҳисоб кунед.

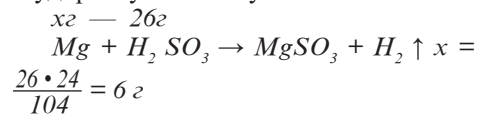
Ҳал: Реаксияи баҳамтаъсирии оксиди карбон (IV) бо хидроксиди натрий менависем ва массай хидроксидро муайян мекунем:

Ҷавоб: 40 г

72. Дар натиҷаи реаксияи магний бо кислотаи сулфит 26 г сулфити магний ҳосил шуд. Массай (бо грамм) магний ба реаксия дохилшударо ҳисоб кунед.

Ҳал: Реаксияи баҳамтаъсирии магнийро бо кислотаи сулфид менависем ва массай магний ба реаксия дохилшударо муайян мекунем:

Ҷавоб: 6 г

С. ШОДИЕВ,
доктори PhD-и ДДТТ
ба номи Абуалӣ ибни Сино,
Ҷ. АЛИЕВ,
донишҷӯи ДБССТ

Дар шаҳри Душанбе вобаста ба қабули Қатъномаи СММ оид ба зеҳни сунъӣ Ҳамоиши илмӣ баргузор шуд.

БИСТСОЛАИ ОМУЗИШИ ФАНҲОИ ДАҚИҚ

Корҳои лабораторӣ манбаи дониш буда, дар ташаккули маҳорату малакаи хонандагон мусоидат мекунад. Пеш аз ҳама, хонандагони синфҳо ба қоидаҳои техникаи бехатарии кабинети физика шинос намуда, номи кори лабораторӣ ва мақсади онро ба хонандагон мефаҳмонем.

Бо мақсади тайёр кардани хонандагон барои иҷро кардани корҳои лабораторӣ ва санҷиши дониши онҳо маводеро, ки барои гузаронидани таҷриба зарур аст, муҳайё менамоем.

Ин ҷо меҳодам, ки баъзе корҳои лабораториро барои синфҳои 7, ки худ бо иштироки донишҷӯёни ихтисоси физика-математика иҷро намудем, ба омӯзгорони ҷавон пешниҳод намоям. Мавод аз китобҳои дарсӣ ва барномаи таълимӣ гирифта шудааст.

Мо дар зер номҳои корҳои лабораторӣ, натиҷагирӣҳоро аз рӯйи ҷадвалҳои додшуда ҳисоб карда, ҳуҷҷаҳои барорӣ намуда, саволҳои санҷишӣ гузоштем.

КОРИ ЛАБОРАТОРИИ №1
Чен кардани ҳаҷми моеъ ва ҷисмҳои гуногун бо ёрии силиндри андозагирӣ

Номи ҷисмҳо	V ₁ , см ³	V ₂ , см ³	V ₃ , см ³
Ҷисми силиндршакл	675	680	5
Санги тарозу			
Саққо	675	695	20
Ҷисми шишагин	675	710	35

- $V = V_2 - V_1 = 680 - 675 = 5 \text{ см}^3$
 - $V = V_2' - V_1' = 695 - 675 = 20 \text{ см}^3$
 - $V = V_3 - V_1 = 710 - 675 = 35 \text{ см}^3$
 - Ҳаҷми $V = S \cdot h$
- Ҳулоса. Мо бо аёниятҳои шинос шудем, ба ду мензуркаи обҳои якхела гирифта, ҷисмҳои гуногунро ба дохи-

Корҳои лабораторӣ муҳим аст

ли зарфи дуҷум андохта, бо ёрии мензуркаи ё силиндри андозагирӣ гузошта, ҳаҷми оби зарфи дуҷумбударо муайян намуда, сипас аз ҳаҷми дуҷум ҳаҷми якумро тарҳ карда, ҳаҷми ҷисмҳои гуногунро муайян намудем.

КОРИ ЛАБОРАТОРИИ №2
Муайян кардани андозаи ҷисмҳои хурд
Мақсади кор. Муайян кардани андозаи ҷисмҳои хурд бо тарзи қаторҳо
Натиҷаи ченкуниҳо ва ҳисобкуниҳо ба ҷадвал менависем.

Ҷисмҳои хурд	l, см	N	d, см
Мош	30	12	0,4
Вараки китоб	2	140	0,014
Печаки сим	14	50	0,28
Саққоҷаҳои пӯлодӣ	12,5	5	2,5

- $d = \frac{l}{n} = \frac{12}{30} = 0,4 \text{ см}$
 - $d = \frac{l}{n} = \frac{2}{140} = 0,014 \text{ см}$
 - $d = \frac{l}{n} = \frac{14}{50} = 0,28 \text{ см}$
 - $d = \frac{l}{n} = \frac{12}{5} = 2,5 \text{ см}$
- Ҳулоса. Аввал, дар болои вараки сафед хаткашак монда, донаҳои мошро ҳисоб карда, мегузорем. Дарозии донаҳои мошро бо формулаи диаметр $d = \frac{l}{n}$ монда, диаметри ҳар як мошро чен намудем.
- Дуҷум, китоби дарсиро гирифта, ғафсии китобро бо ёрии хаткашак чен намудем. Ҳар як вараки китобро шуморида, аз рӯйи формулаи диаметр

$d = \frac{l}{n}$ диаметри ҳар як вараки китобро ҳисоб кардем.

Ҳамин тарик, ба қалами суфта сими борики дарознаш 0,5 м-ро гирифта, печондем, баъд ғафсии сими ғафтакро чен намудем.

Дарозии қаламро ба шумораи печак тақсим ва аз рӯйи формулаи боло овардашуда ҳисоб карда, баъд боз дарозии 5 дона саққоҷаҳо чен ва диаметри ҳар як саққоҷа аз рӯйи формулаи зикршуда ҳисоб кардем.

КОРИ ЛАБОРАТОРИИ №3
Бо тарозу чен кардани массаи ҷисмҳо
Мақсади кор. Муайян кардани массаи ҷисмҳо бо ёрии тарозуи паллагӣ

Ҷисми массааш ченшаванда	Массаи ҷисм, г
Ҷисм: телефон	0,85
Ҷисм: смартфон	0,235
Ҷисм: реостат	0,170

Ҳулоса. Бо ёрии тарозуи паллагӣ се ҷисми додшударо баркашидем, натиҷаҳои додшударо ба ҷадвал навиштем. Бо тарозуи паллагӣ ва санҷиҳои он шинос шудем. Оид ба намудҳои тарозу маълумот гирифтём. Ченаки массаи ҷисм кг аст.

Дар амалия ба ғайр аз кг боз воҳидҳои

$1 \text{ г} = 0,01 \text{ кг}$ $1 \text{ пуд} = 16 \text{ кг}$ $1 \text{ сен} = 100 \text{ кг}$
 $1 \text{ кг} = 1000 \text{ г}$ $1 \text{ тонна} = 1000 \text{ кг}$ истифода мебаранд.

КОРИ ЛАБОРАТОРИИ №4
Муайян кардани коэффициентҳои қори фойданок (ККФ) дар ҳамвории моил

Мақсади кор. Дар таҷриба муайян кардани ККФ дар ҳамвории моил

Мувофиқи тартиби иҷрои кор бо ёрии динамометр вазни ғўлаҷубро муайян менамоем. Тахтачаи барои кор додшударо дар ҳолати моил ба шатив маҳкам мекунем. Ба болои ғўлаҷуб ду борро гузошта, бо динамометр бо суръати доимӣ аз рӯйи ҳамвории моил, қувваи кашишро муайян ва бо ёрии ҷадвал роҳи тайкардаи ғўлаҷуб ва баланд бардоштани борро чен мекунем. Аз рӯйи формулаҳои коэффициентҳои қори фойданок қори пурраро ҳисоб намуда, натиҷаҳоро ба ҷадвал мегузорем.

h, м	P, Н	A _ф , Ҷ	S, м	A _ч , Ҷ	η, 100%
0,12	1	0,01	0,1	1,47	0,9

$$h = 12 \text{ см} = 0,12 \text{ м}$$
$$S = 50 \text{ см} = 0,5 \text{ м}$$
$$P = 1 \text{ Н}$$
$$F_g = F_k = mg = 0,3 \text{ Н} \cdot 9,8 \frac{\text{М}}{\text{с}^2} = 2,94 \text{ Н}$$
$$A_f = P \cdot h = 1 \text{ Н} \cdot 0,12 \text{ м} = 0,12 \text{ Ҷ}$$
$$A_n = F \cdot S = 2,94 \text{ Н} \cdot 0,5 \text{ м} = 1,47 \text{ Ҷ}$$
$$\eta = \frac{A_f}{A_n} \cdot 100\% = \frac{0,12 \cdot 100\%}{1,47} = 8,2\%$$

Ҳулоса. Бо ёрии динамометр вазни ғўлаҷубро чен карда, ба рӯйи тахтачаи ҳамвори моил гузошта, динамометрро пайваст намуда, бо суръати доимӣ ба самти боло кашидем. Баландии тахтачаи ҳамворро чен ва ба болои ғўлаҷуб ду борро гузошта, аз рӯйи формулаи ККФ ҳисоб намудем.

Ислом ИНОЯТОВ,
сармуаллими кафедраи методикаи таълими физикаи ДИХ ба номи академик Б. Ғафуров

МАКТАБШИНОСӢ

Шурои методӣ воҳиди сохтҳои муассисаҳои таълимӣ буда, фаъолияти ба дастгирии иттиҳодияҳои методӣ дар соҳаи маориф, рушди касбияти омӯзгорон, амалӣ шудани талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», «Консепсияи миллии таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Стандарти давлатии таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Оинномаи муассисаи таълимӣ» нисбатона менамояд.

Мақсади асосии ин ниҳоди мактабро батанзимории корҳои методӣ, рушди мазмуну сифати таҳсилот, таҳияи барномаҳои озмоишӣ, маводи методӣ, нақшаҳои тақвими иттиҳодияҳои методӣ ва нақшаҳои таълими муассиса дар бар мегирад. Роҳбари Шурои методӣ ханӯз дар аввали сол бояд нақшаи солонии онро таҳия ва манзури аъзои шуро гардонад. Дар шуро ҳамеша фаъолияти омӯзгорон, тарзи кори онҳо дар раванди таълиму тарбия, паҳн кардани таҷрибаи пешқадам, муаррифии дастовардҳои баррасӣ ва оид ба дарёфти роҳҳои ислоҳи камбудиву норасоиҳои вазифагӯзорӣ мешавад. Дар маҷмӯъ, Шурои методӣ аз муҳимтарин ниҳодест, ки қараёни таҳсилотро назорат мекунад. Чигунагии фаъолияти он аз муносибати роҳбарони муассиса, махсусан, муовини директор оид ба корҳои инноватсионӣ ва таълимӣ вобастагӣ дорад. Шурои методӣ дар литсейҳои тахти назорати

бахши инноватсионии таълим фаъолият мекунад. Ҳамасола Шурои методӣ 5 навбат ҷаласа баргузор карда, дар ҳар ҷаласа доир ба ҷанбаҳои гуногуни низомии таҳсилот масъалагӯзорӣ менамояд. Нақшаи Шурои методӣ бояд ҳамеша бо дарназардошти эҳтиёт ба зарурати мавзӯҳои таҳия гардад. Тибқи тавсияҳои Шурои методӣ, омӯзгорон баробари баланд бардоштани донишҳои фаннӣ равоӣ, ба тақвими додани малакаи кор бо компютер, ташкилотчиӣ, суҳанварии худ ҳам бояд пайваста таваҷҷуҳ намоянд. Паҳлуи дигари фаъолияти шуро дар ҷамъоварии навигоҳҳо, дарёфти омӯзгорони эҷодкор, навоар, ҷӯянда ва ғирдоварии мақолаҳои онҳо дар шакли китобча ба назар мерасад. Дар литсейҳои мо ҳамасола ин ҷиҳат ба назар гирифта мешавад. Бо тавсияи Шурои методӣ ҳамаи омӯзгорону хонандагон, ки дар озмунҳо ва ҷараёнҳои маърифатӣ ғолибият ба даст меоранд ва фаъолияти хуб нишон медиҳанд, сазовори тухфаҳои хотиравӣ ва ифтихорномаи маъмурияти литсей мегарданд. Шурои методӣ дар баробари роҳбарӣ ба иттиҳодияҳои методӣ, ҳамзамон, дар ҷаласаҳои худ масъалаҳои муҳими раванди таълимро баррасӣ менамояд. Иттиҳодияҳои методии фаннӣ фаъолияти худро аз рӯйи нақшаи солонии иттиҳодия, ки аз тарафи директори таълимгоҳ тасдиқ мешавад, ба роҳ монда, бо мақсади баланд бардоштани сифати таҳсилот мунтазам ба мутахассисони ҷавон ёри расонада, дарсҳои қушодӣ намунавӣ ташкил мекунад.

Чанд сухан доир ба Шурои методӣ

Шурои методӣ ба хотири пешрафти фаъолияти иттиҳодияҳои методӣ (кафедраҳо), баробари назорат, ба онҳо ёри мерасонад, семинарҳои доимоамалкунанда ва проблемавӣ, хонишҳои педагогӣ, конференсияҳои илмӣ амалӣ ва озмунҳои меъмузонад, дастгирии муаллимони ҷавонро бо воситаи муаллимони собиқадор ташкил карда, савияи таҳсили хонандагонро омӯхта, натиҷаҳои онро бо ҳамкорон муҳокима, фаъолияти илмӣ-методӣ, таҳқиқи омӯзгорон ва аттестатсияи кадрҳои педагогиро муайян мекунад, ба муаллимони технологияи рақамӣ ва иттилоотиро меомӯзонад. Ҷаласаҳои Шурои методӣ на камтар аз як маротиба дар давоми ҷорак гузаронида мешаванд.

Намунаи муҳтасари нақшаи як Шурои методӣ.

Маҷмӯаи методӣ - №1 (аз ... августи соли 2025)

Иштирок дошт: ... нафар

Иштирок надошт: нафар (босабаб: ... нафар; босабаб: ... нафар)

Рӯзнома:

- Баррасӣ, муҳокима ва тасдиқи нақшаи солонии қори Шурои методӣ – Шарифова Р.
- Пешниҳод намунаи ҳайати нави роҳбарони иттиҳодияҳои методӣ, идоракунии сифати таҳсилот ва маркази сайқали фардӣ эҷодӣ ба Шурои омӯзгорӣ – Шарифова Р.
- Баррасии баргузори ҷараёнҳои дохилилитоӣ: «Иттиҳодияи методии бехтарин», «Муаллими сол», «Дарси интерактивии бехтарин», «Ҳафтаи паҳн намунаи таҷрибаи пешқадам», «Литсейисти бехтарин», «Лоихаҳои бехтарини сол», «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», «Илм – фурӯғи маърифат», «Тоҷикон

«Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» ва ғайра – Шарифова Р. (Таъйин намунаи мураббӣи барои омӯзгорони ҷавон (ташқил намунаи мизи муаввар)).

- Тавсияҳои методӣ ба муаллимоне, ки аз аттестатсия ва КТИ мегузаранд – Шарифова Р. С.
- Роҳҳои ҷалби омӯзгорону хонандагон ба ҳаракати олимпӣ (навҳои гуногуни олимпиадаҳо) – роҳбарони иттиҳодияҳои методӣ.
- Масъалаҳои ҷорӣ.

Баъди шарҳи ҳар банди нақша мутасаддиён суханронӣ ва иштирокдорон аз рӯйи маърузаҳо музокира мекунанд. Баъди музокира тавсияҳои шуро ё маҷмӯаи пешниҳод мегарданд.

Аз рӯйи музокирати баргузоришуда ҷаласаи Шурои методӣ тахти №1 аз таърихи ... августи соли 2025 ҷунин тавсия медиҳад:

- Дарки масъулияти баланд аз ҷониби роҳбарони иттиҳодияҳои методӣ дар ҳамкорӣ бо роҳбарони Маркази тестӣ ва Маркази рушди сайқали фардӣ эҷодӣ дар иҷрои нақшаҳои қори ва ҳалли мушкилоти мавҷуда, ки ба низомии фаъолияти Шурои методӣ ҳалал ворид месозанд.
- Иштироки фаъол дар иҷрои ташкилу дуруст баргузор намунаи озмунҳои дохилилитоӣ – «Иттиҳодияи методии бехтарин», «Муаллими сол», «Дарси интерактивии бехтарин», «Ҳафтаи паҳн намунаи таҷрибаи пешқадам», «Литсейисти бехтарин», «Лоихаҳои бехтарини сол», «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», «Илм – фурӯғи маърифат», «Тоҷикон

– оинаи таърихи миллат».

- Шиносоӣ бо талаботи «Қоидаҳои аз аттестатсия гузаронидани кормандони идора ва шӯъбаҳои маориф, муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, томактабӣ ва таҳсилоти иловагии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва ба назар гирифтани муносибатҳои салоҳиятнок дар таълим.
- Муваззаф гаштани ҳамаи омӯзгорон ҷиҳати пешрафти фаъолияти шоғирдон дар озмунҳо, омода намунаи шоғирдон ба олимпиадаҳо.
- Ҷиҳати баланд бардоштани сифати таҳсилот аз тадбирҳои судбахш қори гирифтани омӯзгорони фанҳои дахлдор дар баргузориҳои ҳафтаҳои фаннӣ.

Роҳбари Шурои методӣ: Шарифова Р. С.

07.08.25

То анҷоми соли таҳсил тамоми ҷараёнҳои, ки ба ҳафтаҳои фаннӣ, инчунин, дарсҳои инноватсионӣ иртибот доранд, бояд бомуваффақият ҷамъбаст гарданд. Шурои методӣ ҷунин ниҳоди асосӣ дар пешрафти фаъолияти литсей, омӯзгорон ва хонандагон нақшаи муҳим дорад.

Шурои методӣ дар таҳияи нақшаҳои қори ва татбиқи онҳо ҳамеша масъулият дорад. Омӯзгорони собиқадор, навоар, эҷодкор ва ҷӯянда дар пешбурди қори ин ниҳод ва тарбияи мутахассисони ҷавон масъулият ва нақшаи муҳим дорад.

Рӯзигул ШАРИФОВА,
муовини директор
оид ба бахши инноватсияи литсейи инноватсионии «Душанбе»-и назди Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон

Ҳамкории илмӣ таҳқиқотии Тоҷикистон ва Белгия густариш меёбад.

МУШКИЛОТИ ҶОМЕА

Дар ҷумҳурии мо қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак», «Дар бораи масъулияти падару модар барои таълиму тарбияи кӯдак» ва дигар санадҳо ба тасвиб расидаанд, ки ин нишони ҳамраъӣ бо ҷомеаи ҷаҳонӣ ва мусоидат ба баланд бардоштани масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд мебошад. Бахусус, амалҳои зӯрварӣ ба кӯдак дар қонунҳои мазкур қомилан маҳкум шудаву ашхоси гунаҳгор ҷавобгар доништа мешаванд. Вақте дар қонун принципҳои масъулият – «эҳтироми кӯдак, ҳуқуқ ва озодиҳои ӯ; таъминии ҳифзи ҳуқуқи озодӣ ва манфиатҳои қонунии кӯдак; қонуният; адолат; инсондӯстӣ; муносибати инфиродӣ ба таълиму тарбияи кӯдак, аз ҷумла, кӯдаки дар вазъияти номусоиди иҷтимоӣ қарордошта; пешгирӣ зӯрварӣ нисбат ба кӯдак; шишироқи аҳли ҷомеа дар таълиму тарбияи кӯдак; нозузири ҷавобгарӣ барои вайрон намудани ҳуқуқи озодӣ ва манфиатҳои кӯдак» муқаррар шудаанд, вақте тамоми сохторҳои марбута пайваста аз чунин масъулиятишиносӣ дар ҷомеа моро ҳушдор медиҳанд, кас ҳайрон мешавад, ки чӣ тавр баъзан падар ва ё модар ба фарзанди худ осеб мерасонад. Оё падару модар бо ин ҳама беҳабаранд, ки кӯдак ҳам шаъну шараф дорад.

Кӯдаконро эҳтиром бояд кард

Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон борҳо таъкид кардаанд: «Вазифаи падару модарон танҳо ба дунё овардани фарзанд нест, балки вазифаи мукаддаси онҳо бо ахлоқи ҳамида тарбия ва соҳибмаърифат кардани онҳо мебошад».

Тамоми инсонҳо ба модар така мекунанд, ўро сарчашмаи меҳр медонанд, аз ӯ меҳрубониро интизоранд. Ростӣ, ба ёд овардани он ки баъзан модарони мо бо 3-4 фарзанд худро ба об мебароянд ва он ҳам аз рӯйи рашк, барои зани тоҷик нанговар аст.

Падар унвони ифтихорӣ барои мардхост ва мардҳо симои ифтихорӣ барои фарзандонанд. Аммо мебинему мешунавем, ки иддае аз падарон на танҳо вазифаи худро дар назди оила ва фарзандон ба субот намерасонанд, балки бешармона занро дар ин кор муваззаф доништа, аз ӯ барои «нигоҳубин»-и фарзандон «бачғирӣ» мекунанд. Дар саҳифаи «Оила» (Фейсбук) дар бораи наворе, ки дар он як марди золим сари писарбачаи тахминан 7-8-соларо бо пояш зер карда, бо сим ба танаш бераҳмона мезанад ва бо дашном ҳар гуна суҳанҳои дағал меғӯяд, омадааст: «Дар гуруҳи «Ҷавонони Тоҷикистон» тафсилоти бештари ин хабар нашр гардид. Ин падари бемеҳр ду маротиба доғи судӣ дошта, ду кӯдакашро дар шаҳри Хучанд парасторӣ мекардааст. Ҳамсараш катори садҳо зани муҳочир ба Россия барои пайдо кардани ризку рӯзӣ рафта будааст. Ин падари золим барои аз ҳамсараш пул талаб кардан кӯдаконашро зада, тариқи ИМО ба ҳамсараш нишон меодааст ва таҳдид мекардааст, ки дар сурати нафистонидани маблағ фарзандонашро мучозот мекунад».

Мардум дар шабакаҳои иҷтимоӣ аз чунин бераҳмӣ, бешарафӣ ва беномусӣ ба ғазаб омада, нафрати худро ба ҳар восита баён ва барои чунин падар сангинтарин мучозотро талаб мекарданд. Ин кофӣ набуд, ки ин маротиба падаре фарзандашро бо ваҳшоният ба ҳалокат расонид. Тамоми ҷомеа аз кирдори чунин марди ҳайвонифат ба нафрат омад, яке бо шеър, дигаре бо

суҳанҳои дарднок эҳсоси худро баён мекард. Устод Давлат Сафар хатто, дар шеъраш «Бар «падар» бовар макун» айна хамин назарҳоро ба риштаи назм кашид. Садҳо нафар аз хондани ин шеър ба рикқат омаданд, ки дар маҷмӯъ, эътирози халқ аст бар рағми чунин аъмол. Беҳуда намеғуфтаанд, ки падар шудан душвор не, падарӣ кардан душвор аст.

Мо бояд роҳи пешгирии чунин воқеаҳоро муайян кунем, бетарафиро аз байн бубарем, ғаъолияти кумитаҳои маҳал ва робитаи онҳоро бо мактаб бештар намоем. Доништа бошем, ки фарзанд танҳо аз падару модар не, аз ҷомеа аст ва дар тарбияи ӯ ҳам танҳо падару модар не, ҷомеа низ масъулият дорад.

Бубинед, ки тамоми заминаҳои ҳуқуқӣ муҳайёанд, дар муассисаҳои таҳсилоти касбӣ ҳам мутахассисон омода мешаванд, омӯзгорон бетараф нестанд, дар муассисаҳои таълимӣ дарси маърифати оиладорӣ дорем, дарсҳои тарбиявӣ ва дахҳо ҷорабинҳои гуногуни маърифатӣ баргузор мекунем, дар маҳаллаҳо ғаъолон амал мекунанд, аммо... мушқили паст будани маърифати волидон боз ҳам бартараф намешавад. Чаро?

Якум, барои интиҳоби омӯзгорон дар мактабҳои олии бояд озмун ҷиддӣ шуда, ҳавасмандӣ дар маҳалҳо бештар гардад. **Дуюм**, мутахассисон пас аз хатми мактабҳои олии бояд бо донишҳои кавии педагогиву психологӣ ба мактаб оянд. **Сеюм**, иштироки хатмии волидайн дар маҷлисҳои синфӣ падару модарон таъмин гардад. Роҳнамо барои падару модарон бояд омода шуда, робита бо оила ва ҷомеа дар ҳамбастагӣ сурат гирад. **Чахорум**, масъулияти равоишинос ва баргузори дарси маърифати оиладорӣ ба уҳдаи онҳое вогузор шавад, ки воқеан, мутахассиси соҳа, бо масъулият ва бомаҳорат бошанд.

Агар чунин омилҳо ба назар гирифта шаванд, падарону модарони оянда донишҳои заминавии оиладориро аз худ мекунанд ва масъулиятгӯ рисолати хешро сарбаландона иҷро менамоянд.

Саиди ҶАЛ,
«Омӯзгор»

Дар ҷомеа масъалаҳои мавҷуданд, ки бояд бо нигоҳи ҷиддӣ ба онҳо муносибат кард. Яке аз чунин масоили доғи рӯз худкушӣ, хусусан, миёни ҷавонон аст, ки бояд ҳамчун хатар ба амнияти равоии ҷомеа шинохта шавад.

Худкушӣ аз беаклӣ нест, аз танҳоӣ ва ноумедӣ сар мезанад. Сабабҳои асосиаш инҳоанд:

- мушқилоти оилавӣ ва равоӣ;
- фишорҳои иҷтимоӣ ва бекадрӣ худ;
- бекорӣ ё ноумедӣ аз оянда;
- набудани муҳити дастгирӣ ва муҳаббат;
- истифодаи маводи нашъадор ва нӯшокиҳои спиртӣ;
- бемориҳои равоӣ, аз ҷумла, депрессия (ҳолати доимии ноумедӣ, беҳобӣ, худтанқидкунӣ).

Ҷоҷеабортар он аст, ки бисёр вақт шахси дар ҳолати ноумедӣ қарордошта аз дигарон мадад намерасад. Сабаби инро метавон дар «табу» (мамнуъ будани суҳбат дар ҷомеа) ва «стигма» (шарм ва тарси беобрӯ шудан) донист.

Бояд дарк кунем, ки имрӯз ғазои солим ва имкониятҳои бузург барои зиндагии шоишта дар кишварамон вучуд доранд.

Муассисаҳои тиббӣ ва таълимӣ, марказҳои ҷавонон ва созмонҳои ҷамъиятӣ бояд маконҳои бошанд, ки дар он ҳар шахс эҳсоси муҳаббат ва дастгирӣ дошта бошад.

Чӣ бояд кард?

Оила – аввалин муҳофиз. Ҳар як падару

Худкушӣ:

Ҷоҷеа, ки
метавонад пешгирӣ шавад

модар бояд аломатҳои рафтори фарзандро донад ва онҳоро бо муҳаббат гӯш кунад. Эҳтиром, тавсиф ва дастгирӣ барои наврасон мисли обу нон зарур аст.

Мактаб – макони маърифат ва ахлоқ. Омӯзгорон бояд дар баробари таълим, ба шогирдон тавачҷуҳи равоӣ низ дошта бошанд.

Ҷомеа – дастгирӣ равоӣ. Мо бояд фарди хастаро танқид накунем, балки суҳбат кунем ва бо муҳаббат дастгирӣ намоем.

Расонаҳо – воситаи маърифат. ВАО бояд ин мавзӯро бо масъулияти ахлоқӣ баррасӣ кунанд ва ба ҷойи гузориши ғоҷеа, роҳҳои наҷот ва ёрӣ расониданро тавсия диҳанд.

Худкушӣ ҳолати равоии муваққатист, ки бо муҳаббат, ғаҳмидан ва дастгирӣ табобат мешавад. Мо бояд ба ҳар фарди ҷомеа, новобаста аз синну сол, ёрӣ расонем.

Ҳар шахс барои миллат арзишманд аст. Ҳар ҷони наҷотёфта, бурди давлат ва ҷомеа мебошад.

Мақсуд МИЗРОБЗОДА,
директори Осорхонаи ҷумҳуриявии
таърихию кишваршиносии
ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакии
шаҳри Панҷакент

ИСТИРОҲАТИ ХОНАНДАГОН

Макони писандидаи кӯдакону наврасон

Ба истироҳатгоҳи солимгардонии кӯдакон, наврасон ва ҷавонон ба номи «20-солагии Истиклолияти Тоҷикистон» бо дастгирии Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Суғд 300 нафар кӯдаки ятим, бепарастор, камбизот ва ғолибони олимпиадаҳои вилоятиву ҷумҳуриявӣ ҷалб гардидаанд, ки айни замон фароғат менамоянд.

Истироҳатгоҳи мазкур дар мавзеи хушбоду ҳавои деҳаи Дехмӯйи ноҳияи Ҷаббор Расулов воқеъ гардидааст. Биноҳои хушсорт, дарахтони зиёди ороишию мевадиҳанда, оби равон, айвонҳои бозӣ, толори варзиш, ҳавзҳои оббозӣ, гулгаштҳои зебо, ошхонаи замонавӣ боис гардидааст, ки ҷавонону наврасон

барои фароғат маҳз ин макони зебобанзарро интиҳоб намоёнд.

Худуди муассиса наздик ба 6 гектарро ташкил медиҳад. Истироҳатгоҳ аз 6 бинои дуошёна иборат буда, дар ҳар бино барои 60 нафар истироҳаткунанда ҷойи хоб мавҷуд мебошад. Ин макон имкон дорад дар як баст то 360 нафарро ба истироҳат фаро гирад.

Зимни суҳбат директори муассиса Дилбар Бобоева иброз дошт, ки соли равон таъмири ҷорӣи истироҳатгоҳ дар сатҳи баланд гузаронида шуд. Мавриди зикр аст, ки ҳамазола бастии панҷуми истироҳати тобиствона бо дастгирии раиси вилояти Суғд барои хонандагонии болаёқат, ғолибони олимпиа-

даву озмунҳои сатҳи вилоятиву ҷумҳуриявӣ дар моҳи август баргузор мешавад. Боиси хушнудист, ки дар истироҳатгоҳ ҳамазола аз тамоми гӯшаву канори кишвари азизамон кӯдакону наврасон ҷалб карда мешаванд ва ин имкони беҳтаринро фароҳам меоварад, то ин ки онҳо бо ҳам шинос гашта, робитаи дӯстиву бародариро мустаҳкам намоёнд.

Дар истироҳатгоҳ маҳфилҳои гуногун, аз кабили технологияи инноватсионӣ, компютерӣ, китобхонӣ, расмкашӣ, рақс, ровии беҳтарин, маҳфилҳои варзишии волейбол, баскетбол, тенниси рӯйи миз, шиноварӣ ва бо мақсади эҳёи анъанаҳои аҷлодӣ маҳфилҳои муҳрабифӣ, дӯзандагӣ ғаъолият менамоянд.

Тавре ба мо иттилоъ доданд, дар истироҳатгоҳ ҷорабинҳои фарҳангиву фароғатӣ, варзишӣ, озмунҳо, соатҳои тарбиявӣ мунтазам гузаронида мешаванд.

Айни замон дар истироҳатгоҳ 20 нафар мураббӣю корманд ғаъолият доранд ва муассиса худмаблағгузор буда, барои фароғат дар як баст 820 сомонӣ муқаррар гардидааст. Кормандони истироҳатгоҳ бо азму талошҳои созанда баҳри он мекушанд, ки фароғати кӯдакону наврасон дар сатҳи баланд ба роҳ монда шавад.

Нуъмон РАҶАБЗОДА,
«Омӯзгор»

Ашт: муассисаи томактабӣ навсозӣ мешавад

Сокинони ташаббускор ва соҳибкорони деҳаи Баҳмали Ҷамоати деҳоти Меҳрободи ноҳияи Ашт иқдом гирифтаанд, ки бинои дуошёнаи муассисаи томактабии солҳои пеш аз ғаъолиятмондаи деҳаро таъмиру тармим ва навсозӣ намуда, мавриди истифода қарор диҳанд. Зимни мулоқот бо сокинони деҳа раиси ноҳияи Ашт Шухрат Муҳаммадзода барои ободию нӯёндкорӣ ва сарчамъно ташаббусҳои ғаъолияна ба мардуми деҳаи Баҳмали Ҷамоати деҳоти Меҳробод миннатдорӣ баён карда,

дастгирии доимии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияро иброз намуд. Изҳори боварӣ карда шуд, ки бо сарчамъно мардум дар муҳлати кӯтоҳ бинои муассиса таъмиру тармим ва навсозӣ карда мешавад.

Барои татбиқи амалии дастуру ҳидоятҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бобати бунёди муассисаҳои томактабӣ, ки ҳадаф аз он фарогирии бештари кӯдакон ба таълиму тарбияи томактабӣ, дастрасӣ ба таҳсили босифат ва таъмини шароити бахшҳои давлатӣ ва хусусӣ мебошад, қорҳои назаррас иҷро карда шудаанд.

Дар шаҳри Хучанд дар шаш моҳ 23 қорхонаи қурду миёнаи истехсолӣ ба истифода дода шуд.

ЗАҲМАТҚАРИН

Ширинмоҳ Абдурахмонова 5 майи соли 1930 дар деҳаи Боршуди водии Ваҳеи Боло ба дунё омад. Падараш Абдурахмон ва модараш Солеҳа ба деҳқонӣ ва чорводорӣ шугул варзида, зиндагонии худро дар деҳоти дури соҳилҳои Хингоб ва домони пиряхҳои баланди Дараи Ширговад мегузaronиданд. Дар мактаби навтаъсиси фаршаи хокӣ ва бе тиреза, бо куртаи карбосиву калуши нимдошт, бе китоб, танҳо бо як дафтари як қалам ба дарс меомад. Бо вучуди ҳамаи ин танқисҳои рӯзгори солҳои сиюми асри гузашта, нағз таҳсил мекард.

Дар шашсолагиаш киблагӯх ва дар ҳаштсолагиаш модараш тарки дунё намуданд. Ширинмоҳ аз навозишҳои гарми падари ғамхор ва модари меҳрубон маҳрум гашт. Уро амакаш Абдуманнон, ки соҳиби шаш фарзанд буд, нигоҳубин мекард, аммо зӯру тавони ин марди рустонишин нарасид. Дар сараш андешае пайдо шуд, ки бехтар он аст, ки Ширинмоҳро ба хонаи кӯдакони ноҳияи Ванҷ барад. Солҳои сиюму чилуми асри гузашта даҳҳо хонавода аз музофоти Ваҳеи Боло шохобҳои пуртуғғи дарёи Хингобро гузашта, тариқи марғзорону миёни ҷангалистонҳо ва Дараи Ширговад, аз болои сияхлосур ва сафедлосур ҷон дар кафи даст гирифта, ба Ванҷ омада, муқимӣ шуда буданд. Ҳоло қариб бист ғоизи аҳолии деҳоти водии Ванҷи Болоро зодагонии водии Ваҳеи ташкил менамояд.

Соли 1940 Роҳи калони Помир тариқи арбаи Хобурубот ҳанӯз сохта нашуда буд. Ширинмоҳу амакаш пои пиёда лозурхоро бо азобе паймуда, баъди ду рӯз ба Ванҷ расиданд. Хонаи кӯдакони деҳаи Роҳарв Ширинмоҳро дар қатори даҳҳо нафар ҷим ва оилаҳои камбизоат ба оғӯши пурмеҳру шафқати хеш қабул кард. Дар рӯзи дуюм калушу маҳсӣ ва либосҳои даридаи карбосиашро дур карда, пойафзол ва сару либоси нав пӯшониданд. Дар хобгоҳ ҷояш дода, аз китобу дафтар ва дигар асбобу анҷом таъминанаш намуданд. Мураббӣён ва омӯзгорон Ширинмоҳро хеле дӯст ва гиромӣ медоштанд, зеро ӯ духтараки оқилу доно,

фаъол ва боинтизом ба камол мерасид. Мураббӣён ва устодони мактаб – хонаи кӯдакон ҳамеша сари Ширинмоҳ ва дигар ҷимонро падарвору модарвор сила мекарданд. Мекӯшиданд, ки наврашон танҳои худро ҳис накунад.

Қадамҳои бебоқонаи Ширинмоҳ

Баъди хатми мактаби миёна Ширинмоҳ Абдурахмонова ба шаҳри Хоруғ рафта, дар омӯзишгоҳи омӯзгорӣ таҳсил карда, фаъолияти меҳнатнашро соли 1947 ҳамчун омӯзгори мактаби ба номи Ленини шаҳраки Роҳарв оғоз менамояд. Ҳамон сол бо Мироханӣ Носиров ном ҷавон, аз деҳаи Убари Даргов, ки вай ҳам омӯзгор буд, оила бунёд карданд. Фарзандон ба дунё омаданд, ташвишҳои рӯзгор зиёд гаштанд, вале Ширинмоҳи ташнаи илму донишро дипломи омӯзишгоҳ қаноат накард. Бо дастгирии ҳамсараш аввали солҳои панҷоҳум ба Институти омӯзгории шаҳри Хучанд (ҳоло ДДХ ба номи академик Б. Гафуров) дохил шуд. Ин даргоҳи маърифатро ба таври фосилавӣ бомуваффақият ба итмом расонид ва дар сафи яке аз нахустин бонувони маълумоти олимдори ноҳияи Ванҷ қарор гирифт.

Соли 1954 Ширинмоҳ Абдурахмоновро ҳамчун ҷавондухтари маълумоти олимдор ва дорои дониши мукамал ба кори роҳбарӣ даъват намуданд. Ӯ дар Кумитаи хизби

коммунисти ноҳияи Ванҷ аввал мушовир, мудири шуъба ва сипас котиби райком шуда, адои вазифа менамояд. Он айём мушкilotи асосӣ он буд, ки сафи омӯзгорон, духтурону аҳли фарҳанг аз ҳисоби занони маҳаллӣ ангуштшумор буданд. Ба мисли дигар музофоти кӯхистон он солҳо духтарони ванҷиро низ падару модаронашон баробари хатми мактаби миёна барои идомаи таҳсил иҷозат намедоданд ва барвақт ба шавҳар мебароварданд. Роҳбари вақти ноҳия Сайфиддин Рачабов, ки шахси қордон ва ҳалиму меҳрубон буд, ин вазъиятро дида, сафарбаркунии духтарони ванҷиро ба мактабҳои олий ба уҳдаи Ширинмоҳ мегузорад. Баҳри иҷрои ин супориш ӯ шабу рӯз заҳмат мекашид. Мунтазам ба деҳоти водихои Ванҷи Боло ва Язғулому Вотхуд сафар карда, бо волидайн суҳбатҳои тӯлонӣ менамуд. Дар натиҷа, ба он муваффақ гардид, ки чанд нафар духтаракро ба мактабҳои олий раҳнамун созад. То анҷоми имтиҳонҳои дохилшавӣ онҳоро дар пойтахти кишвар ҳамроҳӣ намуд.

Ин даврае буд, ки зани оқилу доно, олиҳиммат, дилсӯзу меҳрубон шодравон Низорамо Зарипова дар мансаби котиби Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунисти Тоҷикистон адои вазифа менамуд. Вай барои зиёда аз бист нафар духтари де-

хотира ба мактабҳои олий ва омӯзишгоҳҳо сафарбар карданад ба Ширинмоҳ Абдурахмонова изҳори миннатдорӣ менамояд. Ҳамчунин, барои иҷрои ин амали наҷибонааш бо «Ифтихорнома»-и Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон мушарраф мегардад.

Омӯзгориро аз котибии райком афзалтар донист
Бо вучуди ҳамаи ин тад-

дар вилоят, балки дар саросари кишвар бесобика буд. Бонувони калонсоли ванҷӣ, аз ҷумла, собиқадорони меҳнат Қобиламо Баротова, Рухсора Орипова, Саидбибӣ Солеҳова аз ин азми шоистаи Ширинмоҳ миёни ҷавондухтарон қаноатмандӣ изҳор мекарданд.

Ширинмоҳ Абдурахмонова минбаъд дар мактабҳои рақамҳои 4 ва 5-и маркази

Хонаи кӯдакон ашки ятимии Ширинмоҳро хушк намуд

бирҳои андешида, занони омӯзгор, инчунин, духтурон ва мутахассисони дигар соҳаҳо ба мисли чанде аз дигар ноҳияҳои ВМКБ дар ноҳияи Ванҷ низ намерасиданд. Ҷавондухтаронеро, ки барои таҳсил ба мактабҳои олий ва омӯзишгоҳҳо фиристонида буданд, танҳо баъди чор-панҷ сол ба диёрашон бармегаштанд. Бо тақозои иҷрои вазифаи Ширинмоҳ ба мактабҳои деҳоти водихои Язғулому Вотхуд ва Ванҷи Боло ҷун пештара сафар мекард. Ӯ меид, ки муаллимони бисёр каманд, занони омӯзгор бошанд, ангуштшумор ва хонандагон бе устоданд. Чунин вазъияти ногуворро мушоҳида карда, ин роҳбари масъулиятшинос, ки масъалаҳои соҳаҳои маориф, фарҳанг ва тандурустиро сарпарастӣ мекард, андешаи зиёд намекунад. Ба қарори қатъие меояд, ки яқин ҷойи асосии кораш, албатта, мактаб аст.

Ширинмоҳ ин тасмимашро аввал ба шавҳараш Мироханӣ ва баъдтар ба котиби якуми райком Сайфиддин Рачабов, ки марди хирадманд ва дурандеш буд, баён намуд. Ҳарду аввал қатъиян розӣ нашуданд, лекин диданд, ки Ширинмоҳ дар амалӣ намудани максоди худ устувор аст, ба ният ва раъйаш розӣ шуданд. Вай бо амри дилу қарзи вичдон мансаби котибии райкомро ба пешаи омӯзгорӣ иваз кард. Ин амали қорманди баландмақоми хизбӣ ҳамон давра на танҳо

ноҳия ва рустои Убари Даргоб тайи бештар аз 30 сол ба насли наврас таълиму тарбия медихад. Садҳо нафар шогирдонро ба роҳи рости зиндагӣ ҳидоят менамояд. Ба ивази заҳматҳои ба ордени «Нишони фахрӣ», ифтихорномаҳо ва бо нишони «Аълочии маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон» сазовор мегардад. Шавҳараш Мироханӣ Носиров барои фаъолияти садоқатмандона ба гирифтани ордени «Байраки Сурхи Меҳнат» ва унвони баланди «Муаллими хизматнишондодаи Ҷумҳурии Тоҷикистон» мушарраф мешавад.

Зану шавҳар дар баробари содиқона иҷрои вазифаи кардан, ҳафт нафар фарзандро низ тарбия карда, ба камол расониданд. Ду нафар духтараш ба модари дилбанд пайравӣ карда, касби омӯзгориро ихтиёр карданд. Дигар фарзандонашон ҳамчун духтуро соҳибкор, энергетик кишоварз кор мекунанд.

Ҷӣ хуш аст, ки бархе аз шогирдони омӯзгорони номвар Ширинмоҳ Абдурахмонова ва Мироханӣ Носиров имрӯзо дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии шаҳру ноҳияҳои кишвар ба таълиму тарбияи насли ояндасози ҷомеа машғул мебошанд. Онҳо хотираи аввалин устодонашонро пос медоранд, аз рӯйи панду насихатҳои онҳо амал мекунанд, идомадихандаи касби онҳоянд.

Сириншоҳи ДИЛОВАР,
рӯзноманигор

ФАЪОЛИЯТ

Дониши хуби таҳассусӣ, маҳорати баланди касбӣ, хунари суҳанварӣ ба омӯзгор тавонмандии маънавий бахшида, ба ӯ имкон медиҳад, ки фанни таълимиро ҳадафмандона ба шогирдон омӯзонад ва фаъолиятҳои дар ҷодаи таълиму тарбия самаровар бошад. Барои чунин маҳорату қобилиятро соҳиб гардидани омӯзгорро ҷаҳари ҳадафҳои омӯзиш, мушоҳидаи таҷриба ва дар амалӣ намудани донишҳои азбарнамудааш муносибати эҷодкорона лозим меояд. Дар ин кори заҳматписанд омӯзгорро фақат шавқу завқ ва дилбастагии тамоми касб раҳнамои мададгор мегардад.

Вақте ки саҳифаи фаъолияти омӯзгори ҷавони лаёқатманд Хуршед Ғаниевро варақгардон мекунем, мебинем, ки ӯ ба ин ҷода аз рӯйи меҳру ихлос ворид шудаву барои худро ҳамчун омӯзгор омода намудан сарғу талош ва заҳмати зиёде намудааст. Орзуи омӯзгор шудан дар дилаш ҳанӯз аз айёми мактабҳои бо таъсири устоди нахустинаш – омӯзгори синфҳои ибтидоӣ Абдулло Тоиров ҷо

Садоқат дар иҷрои рисолат

гирифта, минбаъд тақвият ёфтааст. Бояд гуфт, ки ин шахси донишманду хоксор ҳаёти нимасраи хешро сарфи кори мактаб намуда, дар таълиму тарбияи насли наврас ҳиссаи муносиб гузоштааст.

Номбурда соли 2010 факултети забон ва адабиёти тоҷики Коллеҷи омӯзгорӣ ба номи Хосият Махсумоваи шаҳри Душанберо хатм намуда, сипас солҳои 2010-2014 таҳсилро дар донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни идоме дода, соҳиби маълумоти олий гардидааст.

Инак 15 сол мешавад, ки Хуршед Ғаниев дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии рақами 31-и деҳаи Шаҳтакиёни ноҳияи Файзобод ба толибилмон аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дарс меғӯяд. Барои шавқу завқи шогирдонашро бедор намудан ҳамарӯза нақшаи лоиҳаи дарсҳои эҷодкорона тарҳрезӣ карда, онҳоро

рад.

Ӯ хунари хуби суҳанварӣ низ дорад. Ҳамаи ҷашну ҷорабиниҳои муассисавӣ, махсусан, солгарди зодрӯзи адибон бевоҳита бо ташаббуси омӯзгор баргузор мегарданд. Хонандагонро ба ин ҷорабиниҳо ҷалб месозад. Хонандагон синфҳои, ки ӯ дарс медиҳад, дониши хуб дошта, дар озмуну ҷорабиниҳои фаъолони ширкат меварзанд.

Дониши хуби фаннӣ ба ӯ имкон до-

ҷолибу шавқовар мегузаронад. Мавсуф осори зиёде назмию насри адибони классик муосирро азбар намуда, барои пуртаъсир намудани шеваи гуфтораш онро дар мавридҳои зарурӣ бамавқеъ истифода меба-

дааст, ки ба омӯзгорони муассиса дар боби дуруст пур кардани ҳуҷҷатҳои расмӣ-коргузори ва дигар навиштаҳои ёрии амалӣ расонад.

Муаллим дар баробари фаъолияти омӯзгорӣ вазифаи муовини директор оид ба корҳои тарбиявиро низ ба уҳда дошт. Ҳисси масъулиятшиносӣ, серталабӣ ва ташкилотчиӣ ӯ боис гардид, ки кори тарбиявӣ дар муассиса хеле хуб ба низом дароварда шавад.

Ба Хуршед Ғаниев ҳарчанд борҳо ба ин ё он мансабу мақом кор карданро пешниҳод намуда бошанд ҳам, напазируфт ва лаҳзае тарки мактаб накард, чунки касби омӯзгориро дӯст медорад, ҳушбахтии худро дар меҳнати софдилона баҳри таълиму тарбияи насли наврас медонад.

Муҳиддин ЯТИМ,
омӯзгори МТМУ №31-и
ноҳияи Файзобод

Дар корхонаҳои саноатии Тоҷикистон дар шашмоҳаи якуми соли 2025 ба маблағи 1,8 миллиард сомонӣ масолеҳи сохтмонӣ истеҳсол карда шудааст.

РИСОЛАТ

Амали инсондӯстона

Баҳиши дар асл як раванд аст, ки инсонро аз гуноҳҳои гузаштаи худ озод мекунад ва эҳсоси раҳӣ ва сабукӣ мебахшад. Ин амал дар ташаккул ва рушд ё беҳтар намудани шахсияти маънавии инсон кумак мекунад, ки дар натиҷа ба равшании маънавӣ ва ваҳдат дар ҷомеа менайвандад.

Ҷанбаҳои башардӯстонаи баҳиши ҷазо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мисли дигар кишварҳо дар сиёсати иҷтимоӣ ва ҳуқуқии вобаста ба санадҳои марбути соҳавӣ ва адолати иҷтимоӣ нақши муҳим доранд. Баҳшидани ҷазоро аз нигоҳи инсондӯстӣ метавон ҳамчун воситаи ҳифзи шаъну шарафи шахс, тақмили низомӣ ҳуқуқӣ ва таъмини муносибати инсондӯстона нисбат ба маҳкумшудагон арзёбӣ кард.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳшидани маҳкумшуда на барои ислоҳи иштибоҳи судӣ, балки барои додани имкон ба шахсоне, ки пушаймон шудаанд ва хоҳиши ислоҳи кирдорашонро доранд, татбиқ мешавад. Ин равиш имкони офиятбахшии маҳкумшудагонро дар сурати омодагии онҳо ба тағйирот ва бозгашт ба ҷомеа ба назар мегирад.

Дурнамои гуманистии баҳиши ҷазо тақозо мекунад, ки шахс пас аз ислоҳ ва муҷозот ҳуқуқи барқарор намудани нақши иҷтимоии худро истифода кунад. Баҳиши ҷазо метавонад ҳамчун воситаи тавонбахшии хидмат кунад ва ба маҳбусон имкон диҳанд, ки ба ҷомеа ба таври нав ба ҳаёти комил баргарданд.

Пас аз ҷанги шаҳрвандии солҳои 1992-1997 баҳшидани ҷазо як василаи муҳимми мусолиҳа ва эҳёи миллӣ буд. Дар ин маврид, санадҳои баҳиши ҷазо ва оштии шудани гурӯҳҳои мухталиф ба паст шудани шиддати ҷанг ва барқароршавии сулҳ дар кишвар мусоидат кард. Дар анъанаи инсонпарварӣ баҳиши ҷазо, инчунин, бо риоя ва ҳифзи ҳуқуқи инсон алоқаманд аст.

МУЛОҲИЗА

Эй фарзанди ширинтар аз мевачҳои бихишт! Бидон, ки аз қадим то имрӯз бузургони илму адаб панду андарзҳое гуфтаанд, ки онҳо дар шакли китобҳо дар хонаи мардум ҷой гирифтанд. Ин хонаҳо аз бадгӯию ғайбат холианд. Ҳар кас одобу рафтор, гуфтор, пиндори нек дошта бошад, бидон, ки ӯ писандидаи ҷомеа, нигини суҳбати мардум, зеби ҳар хонадон аст.

Аввалин хислати писандидае, ки ба инсон ҳусни афзун ато мекунад, тоқату сабуриест. Ҳеҷ гоҳ саросемаву шитобкор набош, ки ин ду амал доиман ҳамсари бадбахтию нокомӣ ва пушаймонианд.

Пас ҳар сухан, амал, пайғомро бисанҷ, таҳқиқ намое, ҳафт бор фикру андеша куну ҳалоса барор.

Дигар хислати олии инсонӣ таъвозу ва эҳтиром аст. На танҳо аз худ калонсолу барҷомандагон, балки ба хурдон ҳам эҳтиром гузор. Бо як сухани хуш лабони ғамзадаеро ба табассум монил намое. Дар хона, кӯча, маърақа фақат бо лаҳни мулоим, ширин сухан гӯӣ. Агар аз дастат ояд, ҳеҷ гоҳ маслиҳату насихатро дарег надор. Чун гуфтаанд: заминро об вайрон мекунад, одамро шахси аблаҳу нодон, дунёбеҳабар ва аз одаму одамгарӣ фарсахҳо дур. Мо таърихи бою ғанӣ, тамаддуни оламшумуле дорем.

Бехтарин хислати мо – тоҷикон хурмату эҳтироми дигарон аст, на фахру ҳавобаландӣ, худнамоӣ, тақаббур, нописандӣ, бадгӯӣ, бадрафторӣ, зулму ситаму истибдод кардан.

Ростиро завоҷ нест меғӯянд. Ҳазорон бор ҳақ аст ин мақол. Чун умри дурӯғ кӯтоҳ аст. Аз ҳама асоси суханчин мабош! Як сухани рости дурӯғро ҳеҷ вақт иловаву зам карда, дар либоси дигар ба қасон мағӯ. Танҳо роҳи рост, сухани рост, вичдони пок шахсро ба мақсад мерасонад. Бо дурӯғ оилаҳо вайрону фар-

зандон дар кӯча мондаанд. Ҳамсоя бо ҳамсоя наопау бародар бо хоҳар душман шудаанд. Дурӯғ низоъро ба вучуд меорад, ҳазорон кас ҳалок, шахру дехот вайрон мегардад. Бадтарин рафтору амали инсон ба ҷойи сухани рост, дурӯғ гуфтани фиреб додани фарзанди инсон аст. Мебояд аз дурӯғгӯӣ ва дурӯғгӯён бипарҳезӣ то сафои бихишти зиндагӣ бештар шавад.

Дигар рафтору кирдор ва амали зиште, ки бояд аз он ба тамоми парҳез намоӣ, ҳасуд, баҳилӣ кардан ба мардум, ба одамдон дар ҳозирро ғойбашон ҳарфи зишту бад нагӯӣ. Танҳо бо меҳнати ҳалол ризку рӯзӣ ба даст ор ва тавонӣ, бе даъват ба хонаи қасе марав.

Бехтарин неъматӣ дунё дасти фитодаеро гирифтанд, шахсро аз ҷаҳолат раҳо кардан, гуруснаеро як пиёла ҷой додан аст. Овардаанд, ки писараки 6-7-солае аз падару модар маҳрум, аз сарпарастии ҳешу табор дур монд. Дар ба дар гадоӣ мекард. Рӯзе аз субҳ то қарибии шом дар деҳқадае талбандагӣ дошт. Дар қафаш чизе наомад, аз баъзе хонаҳо зада, пешаш мекарданд ва аз гуруснагӣ беҳолу бемадор гашта, ба ҳавлини охирини он мавзъе расид ва дар кӯфт. Пиразане харобу бемадор берун шуд ва ӯро ба хона хонд. Наёмад. Аммо кампир ба ҷону ҳолаш намонд, ӯро ба хона даровард. Сару либосашро кашид, бо оби гарм сару танашро шуст, либосҳои кӯҳна, вале тозаи писари ягонаашро, ки дар шаҳр аробакашӣ мекард, ба ӯ пӯшонд. Дастархон густурд. Ҷойи хобашро гарм густурд. Сахар ҷою нон тановул карданд, ба дасти ӯ ду се сӯми гиҷимшудаи ба рӯзи мабодо пинхон кардаш ва яқто нон ҳам дод.

Солҳо сипарӣ шуданд. Пиразан ба маризие гирифтанд шуд ва писари аробакашӣ модарро ба беморхонаи шаҳри бузург бурд. Табибон ӯро ташхис намуданд. Барои ҷарроҳиаш 25 ҳазор сӯм масраф мешудааст. Пи-

АНДАРЗНОМА

сар бо модар берун баромада, дар сахни беморхона дар курсие ба фикру андеша гутавар менишастанд. Соате гузашт. Аз дур ҷавонмарди хилъати сафедпӯше бо салобат охиста-охиста сӯйи бинои беморхона меомад. Чун ҷашми он табиб ба пиразан афтод, наздаш рафт, салом дод ва ҳамсуҳбат шуд. Ин ҳамон кӯдаки ятима буд, ки солҳои пеш аз пиразан неқӣ дида буд аст. Ӯ ҳоло мудири шӯъбаи ҷарроҳии ин беморхонаи калонтарини кишвар аст. Он ҷавон пиразанро ба шифохона барои ҷарроҳӣ хобонд. Ҷарроҳӣ хуб гузашт. Аз байн ду моҳ сипарӣ гардид. Писари аробакашӣ барои бурдани модари сихатшуда омад. Вале табиб онҳоро бо мошини ба қано-ри шаҳр бурда, хонаи духучрагӣе харид ва ба аробакаш мошинро низ туҳфа кард. Акнун он ҷавонмард аз ҳолу аҳволи модару фарзанд хабар мегирифт, ки зиндагии хушу хуррамона доштанд.

Гуфтаанд, ки шахси ҳунарманд ҳар ҷо, ки бошад, соҳибманзалату болонишин аст. Шахси бекасбу ҳунар кундаи пӯсидаеро монад, ки имрӯз ё пагоҳ ба боди фано меравад.

Аз ин рӯ, кӯшиш намо, ки ҳунаро дар ҷавонӣ омӯзӣ, то дар пири дарнамонӣ ва муҳтоҷи дари хонаи ноқасон нагардӣ. Ва ин амали неку савобро ба фарзандон ҳам талкин кун. Беҳуда устод Садриддин Айний нагуфтааст:

Ба олам ҳар қасе бекор гардад,

Ба ҷашми аҳли олам ҳор гардад.

Садҳо ҷавонро имрӯз дар кӯчаю бозорҳо дидан мумкин аст, ки беҳуда рӯз кӯр мекунанд, иддае аз беҳунари даст ба дуздӣю ғоратгарӣ мезананд. Пас, огоҳ бош, ки зару зевар пеши ҳунаро қасб ҳеҷ аст. Ман намеғӯям, ту устои ҷӯбтарош, ҳонасоз, кафшергар, нону ошпаз, самбӯсаю кабобпаз, моҳигиру кӯҳнадӯз, ҳаммолу аро-бакаш шав. Ҳамон ҳунаро пеша намо, ки мардум ба он эҳтиҷ доранд.

Нурулло ҲАСАНОВ,

рӯзноманигор

МАОРИФИ ҶАҶОН

Туркия

Низомии маорифи Туркия 4+4+4 мебошад. Яъне, таҳсил дар ҳар як зинаи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ 4 солро дар бар мегирад. Баъди зинаи томактабӣ таҳсил дар мактабҳои ибтидоӣ оғоз мегардад ва таҳсил кӯдакони аз 6 то 14-соларо фаро мегирад. Таҳсили ибтидоӣ ба 2 сатҳ ҷудо шуда, 4 соли аввалро «сатҳи 1» меғӯянд. Тадрис дар ин зина барои ҳама ҳатмӣ буда, дар мактабҳои давлатӣ роӣгон ба роҳ монда шудааст.

Инчунин, барои хонандагони синфҳои 1, 2 ва 3 чор фанни асосӣ – математика, забони туркӣ, дониши ҳаёт (ҳаёт билгисӣ) ва забони хориҷиро меомӯзанд. Дар синфи 4 фанни илм ва ҷомеа ҷорӣ шудааст. Ҳамчунин, омӯзиши забонҳои хориҷӣ дар муассисаҳо фарқ мекунад. Аз ҳама бештар забони англисӣ меомӯзанд ва дар баъзе мактабҳо забонҳои немисӣ, фаронсавӣ ва испанӣ низ ҷорӣ гардидааст. Дар аксари мактабҳои ҳусусӣ ду забони хориҷӣ таълим дода мешавад.

Сан-Томе ва Принсипи

Сан-Томе ва Принсипи давлати хурде дар Африко мебошад, ки ҷазираҳои Сан-Томе, Принсипи ва 6 ҷазираи хурдро дар бар мегирад. Дар кишвари мазкур Донишгоҳи миллии фаъолият дорад, ки асосан аз рӯйи ихтисосҳои омӯзгорӣ, иҷтимоӣ ва табиӣ мутахассис тайёр карда мешаванд. Донишгоҳи мазкур соли 2014 тавассути муттаҳид кардани 3 муассисаи таҳсилоти олии ин кишвар: Донишгоҳи олии политехникии Сан-Томе ва Принсипи, Мактаби тиббии ICS ва Донишгоҳи ҷамъиятии Сан-Томе ва Принсипи таъсис ёфтааст.

Дар баробари мавҷуд будани муассисаҳои олии қасбӣ дар мамлакат, аксари донишҷӯён барои таҳсил ба кишварҳои Португалия, Бразилия мераванд. Дар ин мамлакат яқинд мушқилот, ба монанди норасони омӯзгорони ботаҷриба, камбудии мактабҳо ва дастрасии маҳдуд ба таҷҳизоти таълимӣ мавҷуд аст.

Белгия

Тарбияи томактабӣ аз қисматҳои муҳимми низомии таълимии ҳар як кишвар ба ҳисоб рафта, боиси рушди тафаккури зеҳнии кӯдакон мегардад. Дар Белгия он барои ҳамагон роӣгон ва дастрас аст. Кӯдакостонҳои кишвар аз ҷиҳати фарогирӣ синнусолӣ ба се гурӯҳ тақсим мешаванд:

- гурӯҳи хурд (2,5 то 3,5-сола);
- гурӯҳи миёна (3,5 то 4,5-сола);
- гурӯҳи калон (4,5 то 6-сола).

Барномаи таълимии томактабӣ барои ҳар як гурӯҳ алоҳида таҳия ва дар онҳо синну соли кӯдакон ба назар гирифта шудааст.

Африқои Марказӣ

Барномаҳои таълимии Африқои Марказӣ бар асоси низомии фаронсавӣ ташкил шудааст. Дар мактабҳои миёнаи ин мамлакат фанҳои асосии таълимӣ – математика, физика, химия, биология, забонҳои хориҷӣ таърих ва ҷуғрофия мебошанд.

Бояд қайд кард, ки дар баробари мактабҳои давлатӣ мактабҳои ҳусусӣ низ фаъолият доранд. Онҳо баръакси мактабҳои давлатӣ шароити беҳтар дошта, низомии таълим хуб ба роҳ монда шудааст. Мактабҳои ҳусусӣ барои хонандагон имкон медиҳад, ки барои идомаи таҳсил ба муассисаҳои таҳсилоти олии қасбӣ кишварҳои хориҷӣ раванд.

Аргентина

Дар Аргентина барои хонандагону донишҷӯёни босаводу аълоҳон стипендияҳо пешниҳод шудааст. Инчунин, онҳо метавонанд дар озмунҳо, олимпиадаҳо, таҷрибаомӯзиҳо ва ҷорабиниҳои илмӣ иштирок намоянд.

Ҳамчунин, Аргентина ба донишҷӯёни хориҷӣ имкони таҳсилоти роӣгонро пешниҳод мекунад. Донишҷӯёни хориҷӣ метавонанд дар зинаҳои бакалавр, магистратура ва докторантура таҳсил намоянд. Барои дохил шудан ба мактабҳои олии ин мамлакат донишҷӯи хориҷӣ бояд курсҳои омӯзишии 1-соларо гузарад.

Таҳияи

Ирода ТИЛАБОВА,

«Омӯзгор»

Китоби устоди ДДСТДТ Субҳон Усмонов «Иқтидори сайёҳию рекреатсионии Тоҷикистон» чоп шуд.

Пажуҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон

ба таваҷҷуҳи довталабони зинаи докторантура аз рӯи ихтисос (PhD), докторантони анъанавӣ ва унвонҷӯён мерасонад,
ки қабул ба зинаҳои мазкур барои соли таҳсили 2025-2026 бо ихтисосҳои зерин эълон мекунад:

6D010200 – Педагогика ва методи-
каи таълими ибтидоӣ;

6D010300 – Педагогика ва психоло-
гия;

6D012000 – Таҳсили касбӣ (аз рӯи
соҳаҳо);

6D012400 – Арзёбии педагогӣ;

6D010100 – Таълим ва тарбияи то-
мактабӣ.

I. Шартҳои қабул ба докторантура аз рӯи ихтисос (PhD):

1. Шахсоне, ки дорои дараҷаи акаде-
мии «магистр» ҳастанд.

2. Шахсони миллаташон тоҷик, ки
шаҳрванди давлати хориҷианд, барои
гирифтани таҳсилоти баъдидипломӣ
бо шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон
баробархукуқанд.

3. Шаҳрвандони хориҷӣ ва шах-
сони бетобеият, ки дар Ҷумҳурии
Тоҷикистон доимӣ истиқомат меку-
нанд, тибқи қонунгузори Ҷумҳурии
Тоҷикистон ва шартномаҳои байнал-
милалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон метаво-
нанд баробари шаҳрвандони Ҷумҳурии
Тоҷикистон дар докторантура аз рӯи
ихтисос (PhD), доктори фалсафа таҳсил
намоянд.

4. Шаҳрвандони хориҷӣ, ки ба док-
торантура аз рӯи ихтисос (PhD) дохил
мешаванд, иловатан, аз фанни забони
тоҷикӣ имтиҳони дохилшавӣ месупо-
ранд.

5. Забони таҳсил тоҷикӣ ва русӣ.

6. Имтиҳон аз рӯи фанҳои махсус
дар ҳаҷми барномаи таҳсилоти олии
касбӣ (дараҷаи магистратура) дар
шакли хаттӣ ё шифохӣ, ҳамчунин, бо
салоҳид дар шакли тестӣ гузаронида
мешавад.

7. Барои дохил шудан ба докторан-
тура аз рӯи ихтисос (PhD) ҳуҷҷатҳои

зерин пешниҳод карда мешаванд:

- ариза ба номи директори;

- нусхаи шиноснома;

- пурсишномаи дохилшаванда ба
докторантура;

- нусхаи нотариалӣ тасдиқкарда-
шудаи дипломҳои таҳсилоти олий ва
баъдидипломӣ ва замимаҳои он (дипло-
ми бакалавр ва магистр);

- варақаи шахсии бахисобгирии
кадрҳо;

- нусхаи дафтарчаи меҳнатӣ, ки аз та-
рафи шуъбаи кадрҳо тасдиқ карда шу-
дааст (ҳангоми доштани собиқаи корӣ);

- сертификати супурдани имтиҳонҳои
иловагӣ аз забони хориҷӣ, дар сурати
мавҷуд будан (TOEFL ва ғайра);

- мактубҳои тавсиявӣ (бо тасдиқи
муҳри ташкилот);

- рӯйхати чопи мақолаҳои илмӣ ва
корҳои таълимӣ-методӣ (дар ҳолати на-
доштан пешниҳод намудани реферат аз
рӯи ихтисос бо тақризи на камтар аз ду
мутахассиси соҳа);

- асосномаи таҳқиқоти диссертат-
сионии ба нақшагирифташуда дар
мувофиқа бо мушовири илмӣи ватанӣ
ё хориҷӣ (тибқи дархости муассисаҳои
таҳсилоти олии касбӣ ва илмӣ);

- тасдиқномаи тиббӣ шакли 086-У;

- 6 расми андозаи 3х4.

II. Мухлати қабули ҳуҷҷатҳо то 30 сентябри соли 2025

Шартҳои қабул ба шуъбаи омода-
созии кадрҳои илмӣ, илмӣ-педагогӣ (чун
докторантони анъанавӣ) бо пешниҳоди
ҳуҷҷатҳои зерин сурат мегирад:

- ариза ба номи директори муассиса;

- чор дона сурати андозаи 4х6;

- варақаи шахсӣ, ки аз тарафи шуъ-
баи кадрҳои муассиса тасдиқ карда шу-
дааст;

- ҳолнома;

- тавсифнома аз ҷойи кори охири;

- нусхаи дипломи таҳсилоти олии

касбӣ (бо тасдиқи идораи нотариалии
давлатӣ);

- нусхаи дипломи номзадӣ (бо тас-
диқи идораи нотариалии давлатӣ);

- рӯйхати китоб, дастур ва мақолаҳои
чопнамуда;

- нусхаи дафтарчаи меҳнатӣ.

Шартҳои қабул ба шуъбаи омода-
созии кадрҳои илмӣ ва илмӣ-педагогӣ (чун
унвонҷӯ) бо пешниҳоди ҳуҷҷатҳои зерин
сурат мегирад:

- ариза ба номи директори муассиса;

- мактуб-тавсияи муассисаи илмӣ ё

таълимӣ;

- варақаи шахсӣ, ки аз тарафи шуъ-
баи кадрҳои муассиса тасдиқ шудааст;

- ҳолнома;

- тавсифнома аз ҷойи кори охири;

- нусхаи дипломи таҳсилоти олии

касбӣ (бо тасдиқи идораи нотариалии
давлатӣ);

- рӯйхати китоб, дастур ва мақолаҳои
чопнамуда;

- нусхаи дафтарчаи меҳнатӣ.

13.00.01. – Педагогикаи умумӣ, таъ-
рихи педагогика ва таҳсилот;

13.00.02. – Назария ва методҳои
омӯзишу парвариш (вобаста ба соҳа ва
сатҳи таҳсилот).

Маълумоти иловагиро оид ба тарти-
би қабул ва таҳсил ба докторантура аз
рӯи ихтисос (PhD), доктори анъанавӣ
ва унвонҷӯ бевосита аз шуъбаи омода-
созии кадрҳои илмӣ ва илмӣ-педагогии
Пажуҳишгоҳи рушди маориф ба номи
Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳ-
силоти Тоҷикистон мегирад.

Суроғи мо: ш. Душанбе, кӯчаи А. Ад-
хамов-11/2, тел.: 227-46-00

Донишқадаи исломии Тоҷикистон ба номи Имоми Аъзам-Абуҳанифа

барои соли таҳсили 2025-2026 ҷиҳати ишғоли ҷойҳои кори ҳоли ба вазифаҳои зерин озмун эълон менамояд:

- мушовири ректор;

- муовини ректор оид ба

иқтисод ва ҳоҷатӣ;

- ёрдамчиҳои ноиби ректор;

- муовини декан;

- танзимгар (эдвайзер);

- муҳофиз;

- иқтисодчӣ;

- муҳосиби материалӣ;

- ҳазинадор (мутахассис
оид ба ҷамъоврии маблағҳои
ғайринақдӣ);

- сардори шуъбаи таълим;

- сармутахассиси шуъбаи

таълим;

- сармутахассиси бахши
ҷавонон;

- китобдори калон;

- муовини сардори ҳоҷатӣ;

- барномасоз;

- фаррош;

- IT-барномасоз;

- ронанда;

- сарэнергетик;

- муҳандис оид ба таҷхи-
зоти гармидиҳӣ;

- барқчӣ;

- муҳандис (сантехник);

- устои кубурсоз (сантех-
ник);

- устои лифт;

- боғбон;

- духтур-терапевт;

- мудири хобгоҳ;

- ёрдамчиҳои мудири хоб-
гоҳ;

- вахтиёр-дарбон;

- мудири осорхона;

- мутахассиси осорхона;

- роҳбари чопхона;

- тахриргар;

- чопгар;

- кафедраи забонҳо;

- мудири кафедра;

- н.и.ф., дотсент;

- ассистент;

- кафедраи илмҳои ҷомеа-
шиносӣ;

- мудири кафедра;

- н.и.ф., дотсент;

- ассистент;

- кафедраи улуми қуръонӣ
ва ҳадис;

- номзади илм, дотсент;

- ассистент;

- кафедраи таърих ва дин-
шиносӣ;

- мудири кафедра, н.и.т;

- н.и.т., дотсент;

- ассистент;

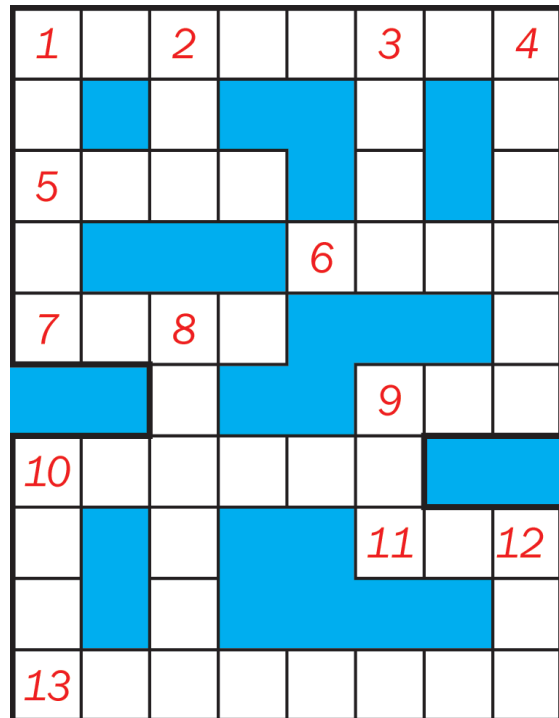
- кафедраи педагогика ва
мероси ниёгон;

- н.и.ф., дотсент;

- ассистент.

Барои пешниҳод намудани
ҳуҷҷатҳои зарурӣ аз рӯи ҷопи
эълон 14 рӯз муқаррар шуда-
аст. Суроғи мо: шаҳри Душан-
бе, ноҳияи Исмоили Сомонӣ,
кӯчаи Шодмонӣ-58/1.

Телефон барои тамос: 224-
13-79; 224-20-56

САЙҚАЛИ ЗЕҲН

Муаммони «Сурхоб»

Аз боло ба поён:

1. Парандаи баландпарвоз. 2. «Дар
*** сарҳадиносии ҷаҳон, Сарҳади
тоҷик забони тоҷик аст» (Бозор Со-
бир). 3. Муроди сада, оҳанг. 4.
Сухани пеш аз марг. 8. Роҳбар, кор-
фармо. 9. Шакли қадимии пешоян-
ди «бо». 10. Навъи ранг. 12. Физои
моддӣ.

Ҷавоби муаммони «Самак» («Омӯзгор», №33, 13.08.2025)

Аз боло ба поён:

2. Акка. 3. Лола. 4. Салис. 5. Асадӣ. 6.
Ҳован. 8. «Одина». 9. Русто. 12. Арча. 13.
Обид.

Аз ҷап ба рост:

1. Сандай. 4. Самак. 7. Лохур. 10. Са-
ромат. 11. Дагарон. 14. Собир. 15. Барно.
16. Навшодӣ.

Аз ҷап ба рост:

1. Нохия дар Ҷумҳурии Тоҷики-
стон. 5. *** Кенчаев, Қаҳрамони
Иттиҳоди Шуравӣ. 6. Адиби асри
XV-и адабиёти классикии тоҷику
форс. 7. Романи Павел Лукнитский.
9. Бандаки хабарӣ. 10. Дарё дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон. 11. Шакли
ихтисораи ташкилоти байналмилалӣ
бо забони русӣ. 13. Асари ҳаҷвии
Мачди Хофӣ.

Мурағатчиҳои Ҳотами ҲОМИД

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Шаҳодатномаи гумшудаи
Т-АТУ №0737418, ки онро
соли 2020 муассисаи таҳсилоти
миёнаи умумии №12 ба номи
Ю. Байзокови шаҳри Исфа-
ра ба Ёлмасов Искандархӯча
Абдуҳафизович додааст, эъти-
бор надорад.

МУАССИС
Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

САРМУҲАРИР
Эҳсон САҒАРОЗОВА

225-81-55

ҲАЙАТИ ТАХРИРИЯ

Раҳим САИДЗОДА
Абдулло РАҲМОНЗОДА
Ҳомид ҲОШИМЗОДА
Равшан КАРИМЗОДА
Лутфия АБДУЛҲОЛИҚЗОДА
Бадриддин МУЗАФҒАРОЗОВА
Қобилҷон ХУШВАХТЗОДА

«Омӯзгор» тахти рақами
271/рз-97, аз 27.09.2021 дар
Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии
Тоҷикистон аз нав номнавис
шуда, тахти рақами 0110005977
дар Кумитаи андозии назди
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
ба қайди давлатӣ гирифта
шудааст. Нашрия ба хотири
чандандешӣ маводе низ ба таъ
мерасонад, ки идораи ҳафтанома
метавонад бо муаллифони ҳам-
фикр набошад ва барои онҳо
масъулиятро ба уҳда нагирад.

Навиштаҳо ва суратҳои ба
идораи ҳафтанома воридгаш-
та баргардонида намешаванд.
Идораи ҳафтанома навишта-
хоро дар ҳаҷми на бештар аз
4 саҳифаи компютери андо-
заи 14 (фосилаи 1,5)-и
харфи Times New Roman Tj
қабул менамояд.

ҲАЙАТИ ЭҶОДӢ

Насриддин ОХУНЗОДА
(ҷонишини сармуҳаррир)
Шодӣ РАҶАБЗОДА
Ҳотами ҲОМИД 225-81-57
Шаҳноза БОБОМУРОДОВА
(муҳаррирон)

МУХБИРОН

Ирода ТИЛАБОВА
Хуршеда АЗИЗОВА
(шаҳри Душанбе)
Ҷангибеки УЛҒАТШОҲ
(ВМКБ)
Сухроб АЗИЗӢ
Худододи ИСЛОМ
(вилояти Хатлон)
Нуъмон РАҶАБЗОДА
(вилояти Сугд)

Саодат ЭРҒАШЕВА 225-81-61
(масъули обуна)
Зарнисор НИЗОМОВА
(хуруфчин)

Ҳафтанома дар матбааи
нашриёти комплексии
«Шарқи озода» ба таъ расид.
Индекси обуна: 68850.
Адади нашр: 40246 нусха

Почтаи электронӣ:
p.omuzgor@maorif.tj
Сомонаи ҳафтанома:
www.omuzgor-gazeta.tj

QR - коди сомонаи
расмӣи нашрияи
«Омӯзгор»

Навбатдори шумора
Х. Азизова